

PISANII SÂNGEORZENE

**Preot VIOREL THIRA
(1936-2018)**

- Spiritualitate, istorie și tradiție locală -

ANUL XII, NR. 3(127), MARTIE 2023

**Prezentarea cărții „Far pentru amintiri”
Biblioteca Județeană „Petre Dulfu“ Baia Mare, 18.12.2017**

În imagine:

pr. Vasile Borca, conf.univ. dr. Florian Roatiș, pr. Viorel Thira, prof. Pamfil Bilțiu

Foto: www.graiul.ro

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

**Părintele Viorel Thira în timpul unei slujbe de înmormântare
Parohia Mărișelu – 1960**

(Mulțumim actualului părinte paroh Aurelian Popțean pentru bunăvoința arătată în a ne pune la dispoziție această fotografie)

ANUL XII, NR. 3(127), MARTIE 2023

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române

Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu, Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu,
Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban

Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDAȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj
aldaraban57@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:
<http://pisaniisangeorzene.assbn.ro/ps2019.html>
<https://independent.academia.edu/DarabanAlexandru>
<http://en.calameo.com/accounts/3280504>
<https://pisaniisang.wordpress.com>

COPERTA 1: Preotul Viorel Thira (1936-2018)

COPERTA 2: Prezentarea cărții „Far pentru amintiri” Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, 18.12.2017

COPERTA 3: O vitrină de carte realizată la Sala de lectură carte curentă a Bibliotecii Județene din Baia Mare

COPERTA 4: Documentar biobibliografic - Viorel Thira 75, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, 2011

Fotografiile provin din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (colecția fotografii), Facebook (Vicariatul greco-catolic Năsăud, Leon Prădan, Cornel Rusan, Iosif Ciunțerei, Liceul „Solomon Haliță” Sângeorz-Băi), Centrul Cultural „Justin Sohorca” Sângeorz-Băi, colecția personală a artistului Maxim Dumitraș

Cuprins

<u>CUPRINS</u>	5
<u>BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE</u>	
GHERASIM SOLOVESTRU DOMIDE, <i>Amintiri cu părintele Viorel Thira</i>	6
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Mărturii privind ultimele luni de activitate ale părintelui Viorel Thira în parohia Sângeorz-Băi</i>	12
VIOREL THIRA, <i>Destăinuirile colonelului Cosma Mihălcescu</i>	19
VIOREL THIRA, <i>Cu Cicerone Theodorescu prin zăpezi cât gardul</i>	21
VIOREL THIRA, <i>„Vouă ce v-a dat Ardealul?”</i>	23
<i>Preotul Viorel Thira – O viață sub „acoperișul de azur al sufletului românesc de totdeauna”</i>	28
PROF. DR. I. P. – VOITEȘTI, <i>Situația geologică, originea, apariția și evoluția izvoarelor „Hebe” de la Sângeorz-Băi</i>	33
DORIN DOLOGA, <i>Aspecte economice ale localității Sângeorz-Băi la sfârșitul perioadei interbelice</i>	35
<u>RESTITUIRI</u>	
MAXIM POP, <i>Maria Antoinette – schiță biografică</i>	37
SILVIU B. SOHORCA, <i>Prea Sfințitului și Prea luminatului Domn Mihai Pavel</i>	46
<u>DIN GRANITĂ</u>	
<i>Arhiepiscopul și Mitropolitul Miron Românul în fostul district al Năsăudului</i>	47
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Mijlocenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial</i>	50
<u>VARIA</u>	
ION RADU ZĂGREANU, <i>O carte de vizită a profesorului Emil Bălăi</i>	61

BISERICĂ, ȘCOALĂ SOCIETATE

AMINTIRI CU PĂRINTELE VIOREL THIRA

Gherasim Solovestru DOMIDE

De părintele Viorel THIRA mă leagă multe și frumoase amintiri. L-am remarcat prima dată în anii '80, când slujea la altarul Catedralei Adormirea Maicii Domnului din Baia Mare, dar îl întâlneam și la unele lansări de carte, vernisaje de expoziții ori în alte circumstanțe din spațiul cultural băimărean. Așa mi-am explicat de ce în cuvintele de învățătură rostite din amvonul Catedralei istorice băimărene erau prezente, pe lângă versetele din Biblie, și versuri, referiri și trimiteri la Mihai Eminescu, George Coșbuc, Radu Gyr, Vasile Voiculescu, Tudor Arghezi și la alți autori de opere literare.

Fiul lui Teodor și Susana, părintele Viorel Thira s-a născut la 21 noiembrie 1936, la poalele Munților Țibleș, satul Inău, aparținător administrativ de orașul Târgu Lăpuș. A urmat școala primară în satul natal, apoi gimnaziul la Târgu Lăpuș, iar, din toamna anului 1950, frecventează cursurile Școlii Pedagogice de Învățători din Gherla. Aici a avut profesori foarte buni, printre aceștia numărându-se importanți oameni de cultură ai vremii, cum au fost: Ion Apostol Popescu, Constantin Loghin, Dionis Farcașiu și alții, pe care îi va evoca cu mult drag și admirație mai târziu în diverse publicații sau cu alte

ocazii publice. După absolvirea Școlii Pedagogice din Gherla, a fost repartizat în învățământ, în Țara Lăpușului, dar, reușind la admitere la studii teologice, nu va profesa în domeniul pedagogic. Va urma, între anii 1954-1958, cursurile Facultății de Teologie din cadrul Institutului Teologic Universitar din Sibiu. Studiile teologice le va finaliza cu o lucrare de licență cu tema „Petru Maior – Omul și Opera”, conducător științific al lucrării de licență fiind rectorul universității sibiene din acea vreme, profesorul universitar Șofron Vlad. Despre perioada studenției părintele Thira mărturisește: *Teologia din Sibiu a fost și este suprema fericire a vieții mele. Mi s-au deschis din acel moment orizonturi nelimitate și am început să văd viața cu alți ochi. Mai întâi mi-au plăcut cursurile care se țineau acolo și nivelul la care erau ținute. În aceea vreme, în România erau numai două institute de învățământ teologic, la Sibiu și București, iar Patriarhul Iustinian a reușit să rețină pentru cele două instituții de învățământ superior pe cei mai străluciți profesori pe care îi avea Biserica în aceea vreme. Toți erau oameni cu*

Gherasim Solovestru DOMIDE

studii în străinătate, făcute înainte de război, și aveau, fiecare, multe lucrări publicate, care au rămas până în ziua de azi drept lucrări de referință¹.

În anul 1958 se căsătorește cu Veturia Georgiu din Galații Bistriței, fiică de preot și descendentă, după mamă, din familia Patriarhului Miron Cristea, pe linia Comăneștilor, și nepoată de frate a poetului minerilor Lucian Georgiu.

În anul 1959 s-a născut Dragutin, unicul fiu al soților Veturia și Viorel Thira. Conviețuirea urbană mi-a oferit, mai bine de două decenii, o bună vecinătate, pe același etaj al blocului, cu fiul părintelui Thira, domnul Dragutin Thira, cu soția Serafima și copiii Ciprian și Fabiola, nepoți, de care părintele era foarte mândru, evocându-i ori de câte ori avea prilejul.

În același an 1959, tânărul teolog Viorel Thira a fost hirotonit diacon la sfințirea Bisericii din Vima Mare, apoi preot la sfințirea bisericii din Gâlgău, de către Episcopul Teofil Herineanu. Activitatea de preot în sânul bisericii ortodoxe o începe în Parohia Mărișel din Protopopiatul Bistrița, unde a păstorit aproape 8 ani în bisericile din Mărișel și Măgurele, demonstrând, pe lângă calitățile de blând păstor, și pe cele de bun gospodar în organizarea patrimonială și în funcționarea Parohiei Mărișelu.

În anul 1967 se transferă din Parohia Mărișelu în Parohia Sângeorz-Băi - Stațiune, unde va sluji biserica aproape trei ani, apoi se va muta în Maramureșul istoric, în una din parohiile municipiului Sighetu Marmației, păstorind credincioșii de aici vreme de peste zece ani.

După perioada petrecută în Maramureșul istoric, ajunge la Catedrala din Baia Mare pentru o perioadă de 19 ani, iar în continuare, încă 3 ani, la Biserica (șantier în construcție) de la Casa Tineretului din Baia Mare (devenit ulterior șantierul catedralei episcopale). Se pensionează, la cerere, începând cu data de 1 ianuarie 2000, dar rămâne în continuare conectat activ vieții religioase din Episcopia Maramureșului și Sătmarului.

După pensionare, cea mai mare parte a timpului și-a petrecut-o alături de cărți și manuscrise. Astfel, biblioteca personală a părintelui Thira a ajuns să numere în anul 2000 peste 30.000 de volume. Aceasta avere spirituală i-a dat posibilitatea desfășurării și a unei importante activități de cercetare literară. În martie 1995, am demarat un proiect cultural de suflet: înființarea Librăriei Humanitas la Baia Mare. În acest spațiu, amenajat ca librărie-expoziție de carte într-un spațiu închiriat de la Muzeul de Mineralogie, părintele Viorel Thira a fost o prezență constantă la lansări de carte, la alte evenimente culturale din zonă, astfel că și noi ne-am cunoscut mai bine.

De la sfârșitul anului 2006, având un birou localizat pe traseul pe care îl parcurgea părintele Thira de la locuința domniei sale până la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare, m-am bucurat deseori de vizita părintelui, care făcea un scurt popas pe la mine. Uneori servea o cafea, alteori doar un pahar cu apă. Era mereu cu o geantă voluminoasă, plină cu manuscrise și cărți. Așa am văzut, în premieră, multe pagini din cartea *Fără personalități îi frig în istorie* și mi-a povestit pe viu unele pagini din carte. Am discutat împreună și despre aspectele tehnico-financiare ale tipăririi cărții. Mă bucur că am putut fi unul din sponsorii apariției cărții. Cartea a fost lansată la 1 septembrie 2008, constituind și debutul editorial al autorului. Cartea (490 pagini, Casa de Editură Dokia, Cluj-Napoca) a fost distinsă cu premiul special al juriului la concursul „Cărțile anului” – manifestarea culturală anuală organizată sub auspiciile Asociației Scriitorilor Baia Mare, ale revistei „Nord Literar” și ale altor organizatori.

În perioada care a urmat, părintele Viorel Thira a fost prezent și cu alte cărți de interes, astfel că, în anul 2009, a lansat volumele *Carte de întâmplământ* (192 pagini, Cluj-Napoca, Casa de Editură Dokia) și *Graiul în satul Inău din Țara Maramureșului*, (93 pagini, Cluj-Napoca, Casa de Editură Dokia).

În anul 2011 a publicat volumul *Praf de stele* (364 pagini, Baia Mare Editura Eurotip), la lansarea căruia părintele a explicat că titlul *e o metafora în sensul că, deși stelele sunt pline de lumină și putere, mai cade praf și pământ, iar astfel am încercat să culeg și eu câteva scânteieri. Sunt lucruri, date și probleme extrem de interesante. Dintr-o mie de cărți nu găsești atâta frumusețe și documente*

¹ Documentar biobibliografic - Viorel Thira 75, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, 2011, p. 10.

AMINTIRI CU PĂRINTELE VIOREL THIRA

---

câte sunt aici¹. La lansarea cărții, conf. univ. dr. Florian Roatiș sublinia: *Sunt atâtea gânduri, atâtea lucruri interesante, emoționante, atâtea cultură în ea, încât nu se poate citi ca un roman. Nu se poate citi ca un roman. Nu se poate citi o singură dată, ci trebuie citită de mai multe ori. Exact cum am spune, păstrând proporțiile, cu „<<Jurnalul fericirii>> al lui Steinhardt, o carte la care tot trebuie să revii pentru că nu o poți asimila dintr-o dată*²

Primăvara anului 2016 vine cu o festivitate la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare, unde, în data de 4 aprilie, părintele Viorel Thira lansează două cărți: volumul *Antologie de suflet și inimă românească* (500 pagini, Cluj-Napoca, Casa de Editura Dokia) și volumul *Crâmpeie din viața preoțimii noastre* (498 pagini, Cluj-Napoca, Casa de Editura Dokia).

Despre cartea *Crâmpeie din viața preoțimii noastre*, gazetarul Vasile Gaftone scria: *Preotul Viorel Thira ne prezintă 77 de eseuri cuceritoare prin bogăția de personalități care au slujit Bisericele - Ortodoxă și Greco-Catolică - în vremuri mai liniștite, mai roditoare, ori mai potrivnice, ca și alte domenii de creație românească. Cititorul va afla în carte date sintetice, dar împovărate de miez gustos, despre preoți, episcopi, mitropoliți, istorici, literați care și-au folosit virtuțile teologice, vasta lor cultură filozofică, istorică, filologică, de folcloriști pasionați în slujba cultivării și educării „poporenilor” în păstrarea vie a credinței în biserica drept măritoare a lui Hristos, a tradițiilor strămoșești, a iubirii de neam și țară.(...) Cititorii nu vor regreta ceasurile de zăbavă petrecute pentru lectura acestei cărți fascinante*³.

La sfârșitul anului 2017, în 18 decembrie, în sala de conferințe a Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” din Baia Mare s-a lansat volumul *Far pentru amintiri* (542 pagini, Casa de Editura Dokia, Cluj-Napoca), despre care profesorul Pamfil Bilțiu a remarcat faptul că autorul își îmbracă discursul într-o haină poetică și literară. *Cartea este un discurs memorialistic foarte incitant grație mai întâi bogăției informaționale, apoi datorită complexității conținutului care ne introduce în mai multe discipline care își dau mâna în această lucrare: literatura, istoria, filosofia, folclorul. Este un om de atitudine care combate tot ce a fost și a rămas rău în viața poporului român. E dificil să scrii despre tine, dar autorul lasă să vorbească faptele pe care le-a împlinit în lupta cu multe greutăți ale vieții în care s-a dovedit un tenace luptător și un învingător. Cea mai ilustrativă dovadă o constituie lupta cu boala necruțătoare*⁴, iar conf. univ. dr. Florian Roatiș arată că în toate aceste cărți găsim atașamentul părintelui Viorel Thira de neamul românesc, de valorile românești, de personalitățile pe care le-a cunoscut și care au lăsat ceva în urma lor. *Simțul patriotic și simțul valorilor nu l-au părăsit niciodată. Este un om care spune adevărul, iar adevărul nu întotdeauna place mai ales la superiori. În carte veți găsi poziția lui anticomunistă, puternică, convinsă, păstrată și acum când vede cum sunt terfelite valorile și cum se impune mediocritatea. Cartea e foarte instructivă pentru noi. Dincolo de talentul de povestitor, pentru că povestește cum a cunoscut atâtea și atâtea personalități din țară, își face și o autobiografie intelectuală rafinată în care vedem cum a evoluat în viață, de la Inăul Târgu Lăpușului și până aici în Baia Mare, de la feciorul de țăran care ar fi vrut să rămână acasă pentru că îi plăcea această postură. E vorba de o biografie spirituală, în care ne spune cine i-a generat dragostea de carte și frumos: Ion Apostol Popescu, profesorul drag, de limba și literatura română, de la Școala din Gherla. E frumos modul în care povestește întâlnirea cu aceste personalități*⁵.

Peste cincizeci de pagini din acest volum sunt dedicate cărților cu autograf din biblioteca personală. Autorul ne pune la dispoziție 248 de autografice care sunt cele mai semnificative din biblioteca domniei sale. Cităm selectiv câteva dintre acestea:

---

¹ <https://www.emaramures.ro/lansare-gandurile-lui-viorel-thira-despre-lume-cuprinse-intr-un-volum-lansat-la-biblioteca-judeteana-petre-dulfu-video/>

² <https://www.emaramures.ro/lansare-gandurile-lui-viorel-thira-despre-lume-cuprinse-intr-un-volum-lansat-la-biblioteca-judeteana-petre-dulfu-video/>

³ Vasile Gaftone, *Vraja lecturii în „Preoții noștri”*, în „Graiul Maramureșului”, 13.03.2016, p. 6.

⁴ Pamfil Bilțiu, *In memoriam: VIOREL THIRA – Preotul logodit cu cartea, credința și cultura*, în „Graiul Maramureșului”, nr. 12.01.2019.

⁵ Camelia Tocaci, *Preotul Viorel Thira la cea de-a noua carte - Far pentru amintiri. Oameni pe care i-am cunoscut*, în „Graiul Maramureșului”, 18.12.2017, p. 3.

Gherasim Solovestru DOMIDE

- **Fanny Liviu Rebreanu**, *Cu soțul meu*, București, 1963, cu textul: *Cucernicului Părinte Viorel Thira, nou sosit în tămăduitorul Sângeorz-Băi, urări de rodnică păstorie. 31 iulie 1967, Fanny Liviu Rebreanu.*

- **Gheorghe Chivu**, *Cantoria*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980, cu autograful: *Părintelui Thira Viorel, Distinsului om de cultură, bibliofil de o rară dragoste pentru cartea românească, prieten al nostru întru aceeași simțire... iubitor de frumos și de poezie, acest modest omagiu din „Cantoria” drept amintire. Cu stimă și dragoste frățească, Gheorghe Chivu 28 XI 1980*

- **Constantin C. Giurescu**, *Amintiri, Memorii*, cu autograful *Sfinției Sale pr. Viorel Thira, Cu cele mai alese sentimente, Dinu C. Giurescu, 25 mai 2000 București.*

- **Ion Agârbiceanu**, *Legea Minții*, București, 1927, cu autograful *Părintelui Viorel Thira Cu invitația de a merge pe urmele părintelui Andrei. Cluj la 6. II. 1962, Agârbiceanu.*

- **Puia Florica Rebreanu**, *Zilele care au plecat*, București, 1969, cu textul: *Părintelui Viorel Thira, aceste spovedanii sufletești, însoțite de prețuirea mea. Puia Florica Rebreanu, 1 septembrie 1969.*

În carte sunt reproduse multe alte autografe și dedicații personale de la Nichita Stănescu, Sterie Diamandi, Vasile Netea, Ovidiu Papadima, Gavril Istrate, Gheorghe Eminescu, Agatha Grigorescu Bacovia, Nichifor Crainic, Ioan Alexandru, Ion Șugariu, Valeriu Anania, Tache Papahagi, Vasile Vetișanu, Șerban Cioculescu, Eugen Lovinescu, Iorgu Iordan, Lucian Valea, Cicerone Teodorescu, Dumitru Prodan, Mihai Drumeș, Alexandru Vlahuță și lista poate să continue.

Aceeași editura clujeană, cu care părintele a colaborat de la prima carte, a publicat și două lucrări sub îngrijirea părintelui Viorel Thira: **Lucian Georgiu**, *Lăsați-mă să putrezesc în lumină!*, ediție îngrijită, studiu introductiv, bibliografie selectivă, glosar și iconografie de Viorel Thira, Cluj-Napoca, 2008 și **Mihail Georgiu**, *Căci pe mucedele pagini stau domniile române*, text îngrijit, predoslovie, biobibliografie de Viorel Thira, Cluj-Napoca, 2009.

În anul 2011, cu ocazia aniversării vârstei de 75 de ani, Serviciul de Informare Bibliografică și Documentară al Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” din Baia Mare i-a dedicat, în seria *Personalități Maramureșene – Aniversări*, volumul *Documentar Bibliografic - Viorel Thira 75* unde, în capitolele: *Catalog Alfabetic, Catalog Cronologic, Iconografie și Album*, avem cele mai relevante informații despre opera părintelui Viorel Thira până în anul 2011.

Părintele Viorel Thira a desfășurat, din tinerețe și până la sfârșitul vieții, o bogată activitate publicistică. A publicat articole și studii în: *Acta Musei Maramoresiensis, Acta Musei Porolissensis, Astra Maramureșeană, Bibliotheca Septentrionalis, Calendarul Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului, Cer Senin, Cetatea Rodnei, Familia Română, Flacăra Roșie, Graiul Bisericii Noastre, Graiul Maramureșului, Maramureș - Vatră de istorie milenară, Nord Literar, Ortodoxia Maramureșeană, Pro Unione, Telegraful Român, Vatra* și altele. Despre personalitatea și scrierile domniei sale s-au pronunțat, în cuvântări publice, studii și recenzii, gazetarii vremii și importante personalități culturale cu care a fost contemporan. Dintre cei care au opinat periodic, îi amintim pe: prof. dr. Teodor Ardelean, prof. univ. dr. Ion Buzași, prof. univ. dr. Gheorghe Pop, conf. univ. dr. Valeriu Oros, conf. univ. dr. Florian Roatiș, conf. univ. dr. Ștefan Vișovan, lector univ. dr. pr. Vasile Borca, Nuțu Roșca, Ștefan Bellu, Gabriel Bîrsan, Augustin Cozmuța, Grigore Ciascai, Oana Dulf, Vasile Gaftone, Anca Goja, Diana Grad, Sălcu Horvat, Viorica Pârja, Camelia Tocaci și alții.

În cuvântul de deschidere al cărții *Fără personalități îi frig în istorie*, părintele ni se confesează astfel: *Împrejurările vieții m-au făcut să trăiesc în nouă localități. Mi-am pus întrebarea: este bine sau rău să trăiești în atâtea localități? Am ajuns la concluzia că este și bine și rău totodată. Bine, pentru că ai ocazia să cunoști atâta lume și atâția oameni și să-ți îmbogățești sufletul sau să-ți otrăvești. Rău, pentru că în fiecare din aceste localități rămâne câte o fărâcă de inimă, pe care cu nostalgie, zic, nu o mai poți aduna laolaltă niciodată...¹.*

Odată părintele Viorel Thira și-a manifestat dorința ca în unul din drumurile mele la Rodna să mă însoțească, fiindcă îi este dor de aceste locuri de pe Valea Someșului Mare. Într-o sâmbătă însorită

¹ Viorel Thira, *Fără personalități îi frig în istorie*, Cluj Napoca, Editura Dokia, 2007, p. 5.

AMINTIRI CU PĂRINTELE VIOREL THIRA

---

de toamnă, am plecat împreună cu mașina din Baia Mare spre Sângeorz-Băi, Maieru, Rodna. Tot drumul, la dus și la întoarcere, părintele a fost o enciclopedie vie, un excelent ghid de istorie, artă monumentală, cultură. Pentru fiecare monument de for public, bust, statuie sau crucifix de pe traseu a avut o explicație, o mică istorioară sau, uneori, o anecdotă. De asemenea, mi-a furnizat o mulțime de explicații despre lăcașurile de cult de pe traseu, cât și despre anumite personalități care au poposit, chiar și în unele localități laterale traseului nostru. După ce am străbătut Năsăudul, cu explicațiile de rigoare despre academicienii care s-au școlit acolo, și-a dorit o pauză la cimitirul din comuna Rebrîșoara. A scos câteva fire de lumânări de ceară din geanta cu cărți și manuscrise care-l însoțea tot timpul și m-a rugat să-l aștept câteva minute, pentru că dorește să se reculegă la mormântul unui prieten. A stabilit ca la Sângeorz-Băi să oprim la întoarcere, pentru că îl aștepta profesorul Sever Ursa, la Muzeul „Cuibul Visurilor” de la Maieru. Întâlnirea dintre cele două personalități care nu s-au mai văzut de mulți ani a fost una emoționantă. Apoi a dorit să rămână la Maieru și să ne întâlnim a doua zi după-masă pentru drumul de întoarcere. Mi-aș fi dorit în acele momente să devin un reporter invizibil și să mă pot alătura pentru câteva ore celor doi oameni de aleasă cultură. Duminică după-masă, în fața casei profesorului Sever Ursa, părintele Viorel Thira mă aștepta bucuros și pregătit pentru drumul de întoarcere. După urcarea în mașină, mi-a spus cu bucurie că dimineață a participat la Sfânta Liturghie la biserica din Maieru, că a fost invitat de părintele paroh să rostească predica și că în mijlocul credincioșilor din biserica măiereană s-a simțit minunat. Am citit mai târziu o confesiune a părintelui despre *predică*, care spune așa: *În primul rând, m-am străduit să ridic predica la nivel academic, în sensul de a prezenta toate argumentele din cultura mea generală pentru a dovedi temeinicia adevărilor de credință, fără a repovesti cu amănunte parabolele care se citesc din Evanghelie, cum fac alții. Și astăzi, când mă întâlnesc pe stradă cu credincioșii în număr mare, care frecventau Catedrala, îmi spun că, de când am plecat eu, nimeni nu-i mai emoționează cum am făcut eu...* Plecând cu greu din fața casei familiei Sever Ursa, am oprit la Sângeorz-Băi, doar pentru a umple câteva sticle cu celebra apă minerală „Hebe”, apoi, pentru a alunga bruma de tristețe ce s-a așezat după despărțirea de cărturarul Sever Ursa, ne-am continuat drumul cu povestirea altor amintiri ale părintelui despre traseele de altădată de pe Valea Ilvelor și despre întâmplări din orașul academicienilor, Năsăud.

Trebuie să remarcăm faptul că părintele Viorel Thira a fost și un bibliofil inegalabil. Profesorul Pamfil Bilțiu își amintește că: *...zăboveam împreună în biblioteca sa, care cuprindea peste 30.000 de volume, mi-a arătat nenumărate rarități bibliofile, pe care le-a strâns vreme de-o viață. Parcă-l văd cât era de mândru când îmi arăta zecile de volume cu autograf de la atâtea mari personalități: Mircea Eliade, Alexandru Vlahuță, Mihai Drumeș, Ion Agârbiceanu, Șerban Cioculescu, Constantin Brăiloiu, Tache Papahagi și mulți alții. Biblioteca era, în accepția proprietarului, o comoară sacră, iar cartea, cel mai prețios dar de suflet lăsat de Dumnezeu oamenilor. Orice achiziție de carte nouă era pentru Viorel Thira o bucurie și o mare mângâiere. Era mereu în căutare de comori scrise și adeseori l-am întâlnit cu geanta lui mare, plină de cărți, la anticariatele din București și din țară.*¹ *Viața aceasta nu este decât o călătorie, din leagăn până la mormânt. Viața pentru unii este mai lungă, iar pentru alții mai scurtă, dar cu același final. Și care este omul care nu moare cu convingerea că tocmai ce și-a dorit mai mult să facă nu a făcut*² spunea părintele Thira în 6 august 2007, în „Nebunia sincerității” (așa cum numește dânsul prefața primei cărți). Dumnezeu i-a mai dăruit de atunci 11 ani de viață și bună sporire, pentru a mai publica cinci cărți, ce însumează peste 2000 de pagini.

Pentru cei care l-am cunoscut mai bine, sfârșitul de an 2018 ne-a lăsat mai triști. De acum ne lipsește Viorel Thira. Nu-l vom mai întâlni la manifestările culturale, căci, pe deasupra, a fost și un om de cultură activ și omniprezent. Dar cărțile lui îi vor perpetua amintirea, iar modelul pe care l-a oferit, fiind de la sat, unde s-a născut veșnicia, cum sublinia Lucian Blaga, va rămâne printre noi, iar prin el și-a fixat un loc aparte în istoria culturii maramureșene și românești. Acestea sunt țelurile no-

---

¹ Pamfil Bilțiu, *In memoriam: VIOREL THIRA – Preotul logodit cu cartea, credința și cultura*, în „Graiul Maramureșului”, nr. 12.01.2019.

² Viorel Thira, *Fără personalități îi frig în istorie*, Cluj Napoca, Editura Dokia, 2007, p. 5.

Gherasim Solovestru DOMIDE

bile care i-au călăuzit întreaga viață și prin ele a căutat să slujească semenilor. A dus o bătălie aprigă pentru propagarea credinței ortodoxe, ca preot care a slujit o viață bisericii. Și oare câte generații de enoriași a păstorit și pentru care predicile sale au fost veritabile lecții de credință și cultură? La toți le-a orânduie dreapta cărare a credinței, călăuzit, după cum mi-a mărturisit, de versurile poetului Octavian Goga: „În drum mi se desfac prăpăstii, / Și-n negură se-mbracă zarea, / Eu în genunchi spre tine caut: / Părinte, orânduie-mi cărarea!” (Rugăciune)¹.

Preotul și cărturarul Viorel Thira și activitatea domniei sale din cadrul instituțiilor de cultură și artă maramureșene nu au rămas uitate după stingerea sa din viață. În luna noiembrie a anului 2021, când s-au împlinit 85 de ani de la nașterea preotului și publicistului maramureșean, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare l-a omagiat cu o „Vitrină de carte” realizată la Sala de lectură a instituției și cu prezentarea *Pr. Viorel Thira – o viață sub acoperișul de azur al sufletului românesc de totdeauna*, în „Calendarul cultural al instituției”.

În amintirea rugăciunilor rostite de părintele Viorel Thira în biserica din Sângeorz-Băi, pentru părinți și copii, pentru miri frumoși și tineri ori pentru bătrâni gârboviți de muncă, pentru vii și pentru morți, pentru turiștii din stațiune care în scurta lor ședere la Sângeorz-Băi au trecut pragul bisericii aprinzând un pai de lumânare, și pentru mulți alții care l-au cunoscut, citit și admirat, se cuvine alături de acest modest omagiu și un gând bun de pioasă recunoștință vrednicului de pomenire, părintele Viorel Thira.

**Baia Mare, 25 noiembrie 2003, la lansarea cărții
Convorbiri cu actorul Ion Săsăran – autor Gherasim Solovestru Domide.
In fotografie: Augustin Cozmuța, Viorel Thira, Vasile Radu Ghenceanu, Costel Dobra. În
ultimul plan, actorul Paul Antoniu.
Toți cei din fotografie au trecut *Poarta Veșniciei*.**

¹ Pamfil Bilțiu, *In memoriam: VIOREL THIRA – Preotul logodit cu cartea, credința și cultura*, în „Graiul Maramureșului”, nr. 12.01.2019.

MĂRTURII PRIVIND ULTIMELE LUNI DE ACTIVITATE ALE PĂRINTELUI VIOREL THIRA ÎN PAROHIA SÂNGEORZ-BĂI

Alexandru DĂRĂBAN

De-a lungul timpului majoritatea preoților ardeleni au dat dovadă de un atașament deosebit față de credința ortodoxă strămoșească.

De un astfel de atașament au dat dovadă și preoții ortodocși care au slujit pe meleagurile sângeorzene. În șirul multilor preoți ortodocși care au slujit în Sângeorz-Băi am remarcat și pe preotul Viorel Thira care a slujit cam între anii 1967-1969¹.

Câteva date biografice le-am găsit în arhivele Arhiepiscopiei Ortodoxe ale Clujului, în „Cartea hirotonirilor...” unde aflăm că s-a născut la data de 21 noiembrie 1936, botezat fiind la 3 ianuarie 1937, în satul Inău, comuna Dumbrava, raionul Lăpuș, regiunea Baia Mare².

La rubrica „Studii pregătitoare” se menționa că a absolvit Școala Pedagogică Gherla în anul 1954, Institutul Teologic Ortodox Sibiu în 1958, iar licența și-a luat-o în 1959. Era trecută și o rubrică „Studii teologice speciale” unde era menționată absolvirea Institutului Teologic Ortodox Sibiu în 1958 și licența obținută în 1959³.

Data cununiei religioase a fost 9 noiembrie 1958 în biserica parohiei ortodoxe Galații Bistriței⁴, căsătorindu-se, în prealabil, la starea civilă cu Veturia Georgiu (născută la 13 octombrie 1941)⁵.

A fost hirotonit diacon la 10 mai 1959 în biserica parohială din Vima Mare⁶ (Țara Lăpușului) de către Î.P.S. Teofil Herineanu, preot la 17 mai 1959 în biserica parohiei Gârbău⁷ și duhovnic la 29 mai 1959 de același ierarh pentru parohia Mărișelu din raionul Bistrița⁸.

A obținut capacitatea preotească în urma examenului susținut la data de 20 septembrie 1960⁹.

A slujit în parohia Mărișelu timp de 7 ani și 10 luni, după care, în anul 1967, s-a mutat la Sângeorz-Băi unde traiul era forte scump și nu era casă parohială pentru parohia a II-a¹⁰. Părintele Thira mărturisea că „în această parohie s-a bucurat de aer curat, apă minerală și multe personalități pe care le-a cunoscut, legând cu aceștia prietenii până la capătul vieții”¹¹. Îi amintea pe Ovidiu Papadima, Fany și Puia Rebreanu, universitarii clujeni Gavril Scridon și Iosif Pervain, universitarii ieșeni Ilie Dan și Alexandru Husar, profesorul Ene Braniște de la Institutul Teologic Ortodox din București, Cicerone Teodorescu, colonelul Cosma Mihălcescu – nepotul mitropolitului Irineu Mihălcescu și mulți alții¹².

¹ *Plimbare prin grădina vieții mele* – interviu luat de prof. dr. Nuțu Roșca din Sighetul Marmației părintelui Viorel Thira, în Viorel Thira, *Praf de stele*, Baia Mare, Editura Eurotip, 2011, p. 324.

² Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, *Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului – Cartea hirotonirilor și hirotesilor începând de la 17.XII.1921, terminat la 31.XII.1977*, poz. 685.

³ *Ibidem*.

⁴ Comună în actualul județ Bistrița-Năsăud.

⁵ Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, *Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului – Cartea hirotonirilor și hirotesilor începând de la 17.XII.1921, terminat la 31.XII.1977*, poz. 685.

⁶ Vima Mare este un sat în comuna Vima Mică din județul Maramureș,

⁷ Gârbău este satul de reședință al comunei cu același nume din județul Cluj.

⁸ Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, *Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului – Cartea hirotonirilor și hirotesilor începând de la 17.XII.1921, terminat la 31.XII.1977*, poz. 685; A se vedea și Aurelian Popțean, *Parohia Ortodoxa România Mărișelu, istorie și prezent*, Bistrița, Editura Karuna, 2011.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Plimbare prin grădina vieții mele* – interviu luat de prof. dr. Nuțu Roșca din Sighetul Marmației părintelui Viorel Thira, în Viorel Thira, *Praf de stele*, Baia Mare, Editura Eurotip, 2011, p. 324.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

Alexandru DĂRĂBAN

Dorul de Maramureș nu l-a lăsat în pace, simțind chemarea de a pleca în locul unde era înmormântat cu aproape o sută de ani străbunicul din partea mamei, Petre Thira¹. Aflând că este o parohie liberă lângă Sighetul Marmației, la Iapa, în a doua jumătate a anului 1968 începe demersurile către Episcopie prin întocmirea cererii pentru transferarea la această parohie. Totodată, ca variantă de rezervă, a mai întocmit o cerere prin care ruga Episcopia să fie angajat ca și casier în cadrul Protopopiatului Sighet, având girul protopopului. Cererea de transfer i s-a aprobat, urmând ca să fie titularul parohiei Iapa începând cu data de 1 octombrie 1968. În ce privește cererea pentru postul de casier la protopopiat i-a fost respinsă².

Între timp a apărut o problemă neprevăzută în ceea ce privește serviciul soției care era cadru medical. A făcut serviciu o lună de zile la o unitate medicală în Sighetul Marmației, dar a trebuit să se întoarcă la Sângeorz-Băi la fostul loc de muncă. Cauza a fost că a avut contract cu acea unitate medicală, aceasta-i suportându-i toate cheltuielile de școlarizare. Datorită acestui fapt unitatea cu care avea contract a deschis proces în justiție pentru recuperarea cheltuielilor cu școlarizarea³. Judecătoria din Năsăud i-a dat dreptate unității sanitare, luând decizia de imputare a sumei de 5.732 lei reprezentând cheltuieli de școlarizare, adăugând și suma de 170,40 lei cheltuielile de judecată⁴.

Văzându-se în această situație, părintele Thira s-a făcut nevoit a face demersurile pentru transferarea de la parohia Iapa la parohia Sângeorz-Băi unde funcționase. Într-o primă cerere își prezenta motivele care l-au determinat să facă acest demers: problema cu serviciul soției, doleanțele credincioșilor sângeorzeni de a rămâne pe mai departe în mijlocul lor, anexând 300 de semnături, recunoscând că „se face vinovat și orice sancțiune i se va aplica, va fi cu dreptate”, totodată declarând „că va mai solicita transferul și numai moartea sau pensia îl va depărta de parohie”⁵. La data de 7 octombrie 1968 a avut ședința Permanenței Episcopale care trimis protopopului din Năsăud, preotul Adrian Peter, hotărârea luată prin care la parohia din Sângeorz-Băi a fost numit preotul Irimia Mihai⁶, părintele Thira să predea parohia Sângeorz-Băi II și să fie îndrumat spre parohia Iapa⁷. În prealabil, la cererea părintelui Thira a fost anexată și declarația părintelui Irimia Mihai transferat de la parohia Sucutard⁸ aparținătoare de protopopiatul Turda. Redăm în continuare această declarație:

„Prezentându-mă la parohia Sângeorz-Băi, pe data de 6 octombrie, am oficiat serviciul religios la biserica din sat împreună cu P. C. părinte Thira. După vecernie, pe care am oficiat-o amândoi, Consiliul Parohial s-a adunat în biroul oficiului parohial unde am fost de față subsemnatul și P. C. părinte Thira. Consilierii nu i-au adus nici o vină P. C. părinte Thira, decât că de ce a tot voit să plece de la Sângeorz-Băi și că tot timpul cât a stat acolo nu a colaborat cu membrii Consiliului Parohial și că nici nu-i cunoaște. Apoi de ce a voit să insiste să se repare casa parohială de peste Someș, pentru că s-au aprobat formele necesare. Totodată că nu a luat legătura cu consiliul parohial când a fost vorba să revină și pentru ce au semnat alte persoane pentru P. C. sa, iar din membrii consiliului parohial nu a știut nimeni și nici nu a semnat nici un membru din consiliu. În cele din urmă s-au pronunțat că ei au preot numit în parohie”⁹. Surprinzătoare, pe alocuri, această declarație a părintelui Irimia care nu era sosit în parohie decât din data de 1 octombrie. Puțin mai încolo vom face dovada că această declarație este subiectivă, normal că își urmărea interesul dânsului, prin atitudinea manifestată de un alt preot din parohie și de consiliul parohial care și-au manifestat sprijinul pentru părintele Thira.

Un alt lucru ce mi se pare surprinzător este rapiditatea cu care s-au mișcat forurile superioare bisericești privind numirea pr. Irimia. Orice numire într-o parohie trebuia să aibă girul Colectivului de

¹ *Ibidem.*

² Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, Dosar nr. 6, Document 561/1936 cu rezoluția Episcopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului nr. 5564.

³ Idem, Dosar nr. 6, Document nr. 22210/1968.

⁴ Idem, Dosar nr. 6, Document nr. 934/1968.

⁵ Idem, Dosar nr. 6, Document nr. 6145 din 4.X.1968.

⁶ Preotul Irimia Mihai a slujit în Sângeorz-Băi în perioada 1968-1999.

⁷ Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, Dosar nr. 6, Document nr. 6145 din 4.X.1968.

⁸ Sucutard, sat în comuna Geaca din județul Cluj.

⁹ Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, Dosar nr. 6, Document nr. 6210 din 7.X.1968.

**MĂRTURII PRIVIND ULTIMELE LUNI DE ACTIVITATE ALE PĂRINTELUI
VIOREL THIRA ÎN PAROHIA SÂNGEORZ-BĂI**

Împuterniciți Cluj, instituția sub care organele securității comuniste supravegheau cu mare atenție toate cultele recunoscute, dar și cele scoase în afara legii din România. Împuternicitul principal al acestui Consiliu era Hoinărescu Țepeș¹. Această numire i-a fost aprobată de acel Consiliu al Împuterniciților pe data de 30 septembrie 1968² în urma adresei înaintea de Episcopie în care se specifica preotul Irimia Mihai urma să aibă un salariu de 570 lei lunar și completare din fonduri proprii pe bază de studii și vechime³.

Văzând rapiditatea tuturor celor ce s-a întâmplat, părintele Viorel Thira a revenit cu un nou demers către Episcopie la data de 7 octombrie în care se specifica:

„Față de toate cele câte s-au întâmplat, consider necesar să aduc la cunoștință Episcopiei următoarele:

În adevăr, eu am cerut să fiu Transferat la parohia Iapa, protopopiatul Sighet, dar pe parcurs au apărut alte probleme de care a trebuit să țin cont, nu am putut obține transferul soției din Sângeorz la Iapa pe motivul că, având angajament cu Ministerul Sănătății, să rămână în raionul Bistrița 3 ani, iar acum din județul Bistrița-Năsăud nu i s-a putut da transferul. În adevăr, a funcționat o lună la Sighet în baza promisiunii că la cererea secției sănătate a Sighetului va primi transferul, dar luându-se în considerare angajamentul, nu s-a putut da, astfel a fost nevoită să se întoarcă la Sângeorz. Pentru a se vedea adevărul asupra acestui lucru, anexez hotărârea tribunalului Năsăud prin care, înainte de a desființa raioanele, am fost trimis în judecată și ne-a imputat 5.732 lei, acțiune care a fost oprită numai după contopirea raioanelor.

Al doilea motiv care m-a făcut să renunț la transfer, au fost și insistențele credincioșilor.

Față de cele de mai sus, vineri 27 septembrie, am adus la cunoștință Episcopiei că renunț la transfer și părintele vicar Florin Geomolean ne-a comunicat că P. S. Voastră, în principiu, sunteți de acord.

În acest scop, la sfințirea bisericii din Nepos⁴, v-am depus cerere și ați promis că se rezolvă,

¹ Hoinărescu Țepeș Horia, n. 16 iunie 1927, în Breaza, jud. Prahova. Studii: Școala primară din Poiana Câmpina, Liceul Teoretic din Câmpina (1938- 1946), Școala de ofițeri MAI București, absolvită cu gradul de sublocotenent (1946-1948), Facultatea de Științe Juridice din Cluj Napoca (1956-1960). Membru PCR din 1947. Profesia de bază: ofițer de Securitate. Activități și funcții: comandant de companie, șef birou cadre și șef birou mobilizare, șef de birou cu pregătirea de luptă (1955), șef birou pază și operații, șef Regiment 7, șef de stat major Batalionul 7 Securitate Florești, jud. Cluj, posturi pe care le-a ocupat de la gradul de or (1949-1960), cu excepția perioadei 1957-1958 când a ocupat postul de șef de stat major batalion la Școala de ofițeri MAI Oradea. După desființarea Batalionului 7 Florești, la 1 martie 1960 „a fost mutat în interes de serviciu la Direcția MAI Securitate Cluj”, pe linia activității informativ-operative din problema „artă-cultură”. La 1 ianuarie 1961 este transferat la Direcția Regională de Miliție Cluj, se pare, din cauza unor „sesizări” conform cărora „tatăl și cei doi frați ar fi desfășurat activitate legionară”, informații care ulterior „nu s-au confirmat” sublocotenent până la cel de m2. La 23 august 1973 a fost avansat la gradul de locotenent-colonel în rezervă. Distincții: „Meritul Militar, cl. I (1957) și cl. a II-a (1954), „Virtutea Militară”, cl. a III-a (1959), „În cinstea încheierii colectivizării agriculturii” (1962), „A XX-a aniversare a eliberării patriei”, ordinul „Muncii”, cl. a III-a (1966)... Inspectorul Hoinărescu Țepeș, în eparhia Clujului a creat o stare greu de suportat. Era un om arogant, plin de sine, răzbunător și mai ales neiertător. Dacă un preot l-a supărat cu ceva (dacă-i revenit) sau a răspuns într-o problemă și n-a fost pe placul său este urmărit până în pânzele albe. Inventa fel de fel de acuze asupra lumii imaginare, îi chema, îi ținea să aștepte... Într-o fișă personală din decembrie 1983 întocmită de Securitatea pe care o avea, de împuternicit al cultelor, „a sprijinit și sprijină organele noastre în toate problemele ce i se solicită. Desfășoară acțiuni de temperare și influențare a anumitor elemente pretabile la acțiuni neavenite, în special în cadrul cultelor neoprotestante, baptist și pentecostal. Conform instructajului făcut de către adjunctul șefului securității, colonel Oprea Ioan, care îl are în contact, ne semnalează cu operativitate asupra aspectelor de interes operativ pe linie de securitate”. Din 1984 a fost inspector de culte pe județele Cluj și Bistrița-Năsăud (Adrian Nicolae Petcu, *Împuternicitul de culte - între conformism și asigurarea libertății religioase*, în „Caietele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS), București, Anul VI, 2013, nr. 1-2 (11-12), pp. 7-82).

² Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, Dosar nr. 6, Document nr. 5737/1968.

³ Idem, Document nr. 6161/1968.

⁴ Nepos (Vărarea), sat în comuna Feldru din județul Bistrița-Năsăud.

Alexandru DĂRĂBAN

invoc mărturia preotului Cureu Teodor și a protopopului Adrian Peter¹, eu neputând merge la Nepos întrucât trebuia cineva să slujească la Sângeorz.

Joi, 30 octombrie, am fost la protopopiatul Năsăud și am întrebat ce-i de făcut, mi s-a spus să stau pe loc, vei fi chemat la Cluj.

În baza acestor promisiuni am comunicat credincioșilor rămânerea mea în Sângeorz, mi-am despachetat; ca să ne pomenim, acoperiți de ridicol, sâmbătă 5 octombrie cu preotul Irimia din Sucutard, unul fiind om lipsit de cel mai elementar bun simț, s-a autointitulat preot în Sângeorz-Băi prin citirea în biserică a poruncii Episcopiei, producând turburare și agitație în popor.

Apoi, a urmat pâra scrisă împotriva mea de acest onorabil Irimia că Episcopia este, în sfârșit, în posesia unei hârtii prin care sunt acuzat că nu respect hotărârea, că este venită din partea unui simplu frate și nu din partea episcopilor care, niciodată, nu au fost nemulțumiți din pricina mea. Este felul cum mi-am desfășurat ascultarea ca preot, stau mărturie credincioșii din Mărișelu și din Sângeorz-Băi, credincioșii care au fost în stațiune. Supărabile vor rămâne pentru mine întâlnirea cu Î.P.S. Teofil care a tunat și a fulgerat împotriva mea, montat de Irimia, cât și comportarea acestui slujitor în Sângeorz.

E frumos să te ridici, ridici, dar nu ținându-te peste cadavrele altora.

Având în vedere că Episcopia din Cluj nu a găsit cu cale să revină asupra transferului meu, prin prezenta nu am nici un sentiment de regret și sunt deplin conștient de ce fac, prea respectuos vă rog ca nefiind prezent, cu joi 10 octombrie a. c., să binevoiți a-mi accepta demisia din parohie și a dispune îndeplinirea tuturor formalităților cât mai rapid². Datorită acestei situații în care a fost adus părintele Viorel Thira, membrii consiliului parohial împreună cu preotul Cureu Teodor³ (7 octombrie 1968), în semn de solidaritate, și-au dat demisia. În cele ce urmează vom prezenta demisia preotului Cureu Teodor:

„Subsemnatul Cureu Teodor, fost preot în parohia Sângeorz-Băi, prin prezenta vă înaintez demisia din parohia pe care am avut-o până în prezent, pentru următoarele motive:

În ziua de 27 septembrie a. c., solicitat de pr. Thira Viorel, am avut o convorbire cu pr. Geomolean Florin⁴, vicarul Episcopiei, privitor la cererea de revenire asupra numirii pr. Thira Viorel la parohia Iapa și rămânerii sale în Sângeorz-Băi, a doua zi, 28 septembrie, pr. Geomolean Florin mi-a comunicat telefonic că a vorbit cu P. S. Teofil și, în prealabil, s-a aprobat cererea pr. Thira pe lângă unele angajamente ce trebuie să le ia, cererea scrisă a acestuia să o duc și să o prezint P. S. Teofil la Nepos cu ocazia sfințirii bisericii în 29 septembrie. Am prezentat cererea P. S. Teofil, după ce vorbisem în prealabil și că dl. Puiu, împuternicitul județean și cu pr. Peter Adrian, protopopul de la Năsăud. P. s. Episcop Teofil mi-a comunicat direct și verbal că pr. Thira Viorel să rămână în Sângeorz-Băi, iar părintele Irimia să plece în parohia Iapa, lucru pe care l-am comunicat pr. Thira Viorel. În baza celor comunicate de mine, pr. Thira Viorel a promis credincioșilor că va rămâne în parohie până la sfârșitul vieții.

Sâmbătă seara, în 5 octombrie 1968, a venit în parohie pr. Irimia cu numire din partea Episcopiei, atunci prevăzând ridicolul în care ne vom afla a doua zi, am comunicat telefonic P. S. Teofil, a refuzat să mă asculte, deși situația era foarte gravă, închizând telefonul. Ridicolul s-a produs a doua zi, duminică după amiază. Preotul Irimia, după ce singur s-a introdus în parohie, la vecernie a început să agite pe credincioși care erau vădit nelămuriți, unii, cea mai mare parte dintre ei rugându-l să plece din parohie, căci au preot pe pr. Thira Viorel.

În aceste condiții, când toată promisiunea făcută de cei în drept, pr. Thira Viorel rămâne transferat deși în alte cazuri similare, ca cel din 1960 cu pr. Prahase, s-a procedat altfel, eu nu mai pot rămâne ca preot în parohie, ci doresc să-mi asum toată răspunderea pentru lucrurile pe care alții, a că-

¹ Protopop ortodox al Năsăudului în perioada 1958-1976.

² Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, Dosar nr. 6, Document nr. 6271.

³ Preotul Teodor Cureu a slujit în Sângeorz-Băi în perioada 1958-1982.

⁴ Vicar administrativ (al cincilea) al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului în perioada 1964-1971 (Vezi Alexandru Moraru, *Istoria Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului 1921-2021*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană și Editura Renașterea, 2021, p. 649).

**MĂRTURII PRIVIND ULTIMELE LUNI DE ACTIVITATE ALE PĂRINTELUI
VIOREL THIRA ÎN PAROHIA SÂNGEORZ-BĂI**

---

ror interpret am fost, nu o fac și înțeleg să suport toate consecințele; al doilea motiv care mă îndeamnă este pentru că nu pot servi niciodată alături de un preot care își face o situație înlăturând pe un coleg și frate”¹.

Văzând că lucrurile au luat o turnură complicată, protopopul de Năsăud Adrian Peter a întocmit un raport în care a prezentat starea de fapt a lucrurilor din parohia Sângeorz-Băi. Acest memoriu l-a trimis în data de 9 octombrie Episcopiei din Cluj, în care arăta:

„La data de 24 septembrie 1968 am primit ordinul Episcopiei nr. 5776/1968 pe care, în aceeași zi, l-am transmis în copie parohiei Sângeorz-Băi. Acest ordin cuprinde comunicarea recunoașterii părintelui Thira Viorel, pe date de 1 octombrie a. c., a transferării sale – la cerere – la parohia Iapa, protopopiatul Sighetul Marmației.

Cu ocazia sfințirii bisericii din parohia Nepos, la 29 septembrie 1968, am ajuns la cunoștința că părintele Thira Viorel a depus o cerere Episcopiei prin care solicita rămânerea sa pe mai departe la Sângeorz-Băi.

Sâmbătă, 5 octombrie a. c., s-a prezentat la protopopiat părintele Irimia Mihai cu soția sa și ne-a arătat ordinul Episcopiei nr. 5737/1968 prin care cucernicia sa este numit și recunoscut la parohia Sângeorz-Băi II pe data de 1 octombrie 1968, spunând că Episcopia l-a îndrumat să se prezinte la parohie.

Cum protopopiatul, la acea dată, nu avea nici o hârtie în acest sens, am luat legătură telefonică cu Episcopia, vorbind cu P. C. Onisie Morar², P. C. sa mi-a comunicat că, într-adevăr, părintele Irimia Mihai are numirea și confirmarea la Sângeorz-Băi II și, până la clarificarea situației, pr. Irimia Mihai a cerut să facă Liturgia Duminică, 6 octombrie a. c., în Sângeorz-Băi și apoi se va vedea ce va mai fi și de ce se va hotărî, dar să nu-i fac instalarea.

Duminică 6 octombrie părintele Irimia Mihai, Thira Viorel și Rusu Vasile – pensionar – au servit în biserica mare din Sângeorz-Băi Sfânta Liturghie. La sfârșitul Liturghiei, pr. Irimia Mihai s-a autointrodus la parohia Sângeorz-Băi, în sensul că a citit ordinul Episcopiei nr. 5737/1968, justificându-se în fața credincioșilor că cucernicia sa nu este vinovat că părintele Thira Viorel trebuie să plece deoarece, singur, și-a cerut transferul. Această comunicare a stârnit discuții în sânul credincioșilor, mulți auzind pentru prima dată că părintele Thira pleacă într-adevăr.

Întrucât cererea pr. Thira Viorel de rămânere era semnată și de o serie de credincioși și fiindcă pr. Cureu Teodor, reîntors de la sfințirea din Nepos, a comunicat pr. Thira Viorel și – probabil - și unor credincioși că părintele Thira va rămâne, afirmativ, așa s-ar fi exprimat P. S. Episcop Teofil, lumea, zic datorită comunicării pr. Irimia – pe departe – cât și a știrii aduse de pr. Cureu, au început a comenta, împărțindu-se părerile care, după vecernie, în aceeași zi, s-au soldat cu bruscări și împărțiri în tabere.

Luni, 7 octombrie, părintele consilier Morar comunică că în ședință s-a hotărât respingerea cererii pr. Thira și rămânerea pr. Irimia și că protopopiatul să susțină aplicarea acestei hotărâri.

Martți, 8 octombrie, fiind chemați de Episcopie la telefon, P. C. părinte vicar Florin Geomolean, pe lângă problema seminarului de la Curtea de Argeș, mi-a spus că e bine să merg la Sângeorz și cu obiectivele să raportez Episcopii stările. În aceeași zi, spre seară, m-am deplasat la Sângeorz-Băi, am chemat la oficiul parohial pe cei trei preoți (în locul părintelui Irimia s-a prezentat doamna preoteasă Irimia, surprinzător, s. n.) și câțiva consilieri și le-am spus:

1. Pr. Thira Viorel, la cererea sa, a fost transferat la parohia Iapa unde a și fost confirmat;
2. Pr. Irimia Mihai, la cerere, a fost numit și confirmat la Sângeorz-Băi;
3. Membrii consiliului parohial nu au misiunea să discute negativ Consiliul Eparhial; le-am cerut calm misiunea lor insistând, îndeosebi, asupra îndatoririlor lor de a executa hotărârea Veneratei superiorități.

Au fost prezenți 7 consilieri care s-au declarat complet de acord în sensul că Episcopia a lucrat

---

¹ Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, Dosar nr. 6, Document nr. 6272.

² A deținut funcția de consilier eparhial, 1 decembrie 1958 – 31 martie 1971 (Vezi Alexandru Moraru, *op. cit.*, p. 662).

Alexandru DĂRĂBAN

bine. Consilierii Alexi Terente, Cristurean Alexandru, Pop Ioan și Buia Ioan au declarat că ei ascultă hotărârea Episcopiei, dar vor insista în continuare pentru rămânerea preotului Thira Viorel la ei, deoarece poporului îi place.

Preotului Thira Viorel i-am spus: hotărârea Episcopiei pare că este o pedeapsă dreaptă a lui Dumnezeu că tot mereu ai fost nemulțumit și ai vrut să pleci.

Preotului Cureu Teodor i-am spus că solidaritatea atât de exagerată față de pr. Thira era bine să fi fost arătată mai înainte și că, după părerea mea, demisia depusă de P. C. sa nu avea locul, căci printr-o întâmplare ar putea fi admisă și atunci nu va fi chiar bine.

Am îndemnat pe toți la obediență desăvârșită față de P. s. Episcop Teofil și Consiliul Eparhial.

Totuși, pr. Cureu Teodor mi-a comunicat că în cazul când P. S Sa nu va reveni, își va menține demisia, asemenea și pr. Thira.

Am comunicat doamnei preotese Irimia că parohia se va preda soțului domniei-sale după ce va aduce dovada de la protopopiatul Turda că și-a predat parohia Sucutard.

Prezentul raport l-am făcut conform ordinului P. C. consilier Onisie Morar, dispus prin telefon la 9 octombrie 1968¹.

În 11 octombrie 1968 a avut loc predarea și preluarea parohiei Sângeorz-Băi II fiind prezenți protopopul Adrian Peter însoțit de preotul Hărăguș Silviu, preotul Thira Viorel ca predător și Irimia Mihai – noul titular al parohiei².

La data de 13 octombrie 1968 a avut loc o ședință la parohia Sângeorz-Băi cu membrii consiliului parohial în care au fost prezenți.

- delegatul Episcopiei, preotul consilier Onisie Morar;

- preoții Cureu Teodor, Irimia Mihai;

- membrii consiliului parohial: Ștepoaie Alexandru, Bulța Ioan, Niculai Ioan, Pop Ioan, Dumitraș Ioan, Mutu Ioan, Partene Alexandru, Hădărău Ioan, Jarda Alexandru, Buia Ioan, Marica Vasile, Pop Ioan, Alexi Terente;

- cântăreții Cristurean Alexandru și Mihăilă Maxim.

S-a întocmit un proces verbal care a lămurit legalitatea actelor de transferare ale pr. Thira Viorel și Irimia Mihai, menționându-se că părintele Irimia rămâne la Sângeorz-Băi, iar părintele având obligația de a se prezenta în termen de 30 de zile la parohia Iapa, în caz contrar se va autoexcluce din cler.

Părintelui Cureu i s-a dat termen până la data de 20 octombrie pentru a-și prezenta cererea că renunță la demisie, astfel i se va aproba demisia. Văzând că a avut loc predarea parohiei, preotul Cureu Teodor și-a înaintat cererea privind renunțarea la demisie și rămânerea în parohie la data de 15 octombrie 1968. Această cerere i-a fost aprobată în ședința Permanenței Consiliului Eparhial din data de 22 octombrie 1968³.

Toți credincioșii prezenți și consiliul parohial au fost de acord cu cele hotărâte. Totodată părintele consilier Morar a întocmit un referat cu tot ceea s-a hotărât la Sângeorz-Băi pe care l-a prezentat Permanenței Consiliului Eparhial la data de 15 octombrie 1968⁴.

La data de 31 octombrie 1968 consilierul administrativ al Episcopiei încunoștința în scris pe împuternicitul județean principal Hoinărescu Țepeș că preotul Thira Viorel nu s-a prezentat până la acea dată la parohia Iapa, ci s-a angajat în alt post la stațiunea balneară din Sângeorz-Băi. Făcea apel la împuternicit să dea decizia de încetare a angajării pr. Thira Viorel de la parohia Iapa, protopopiatul Sighetul Marmației, pe data de 31 octombrie 1968⁵. De aici putem trage concluzia că părintele s-ar fi aflat și la începutul anului 1969, de unde și declarațiile în interviuri că a petrecut trei la Sângeorz-Băi: 1967, 1968 și 1969. Totuși pe site-ul Parohiei Ortodoxe „Învierea Domnului” Sighet VI Iapa se menționează că părintele Thira Viorel a slujit în perioada 1968-1978 luându-se ca punct de plecare da-

¹ Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, Dosar nr. 6, Document nr. 6322.

² Idem, Document nr.6406.

³ Idem, Document nr.6440.

⁴ Idem, Document nr.6376.

⁵ *Ibidem*.

**MĂRTURII PRIVIND ULTIMELE LUNI DE ACTIVITATE ALE PĂRINTELUI
VIOREL THIRA ÎN PAROHIA SÂNGEORZ-BĂI**

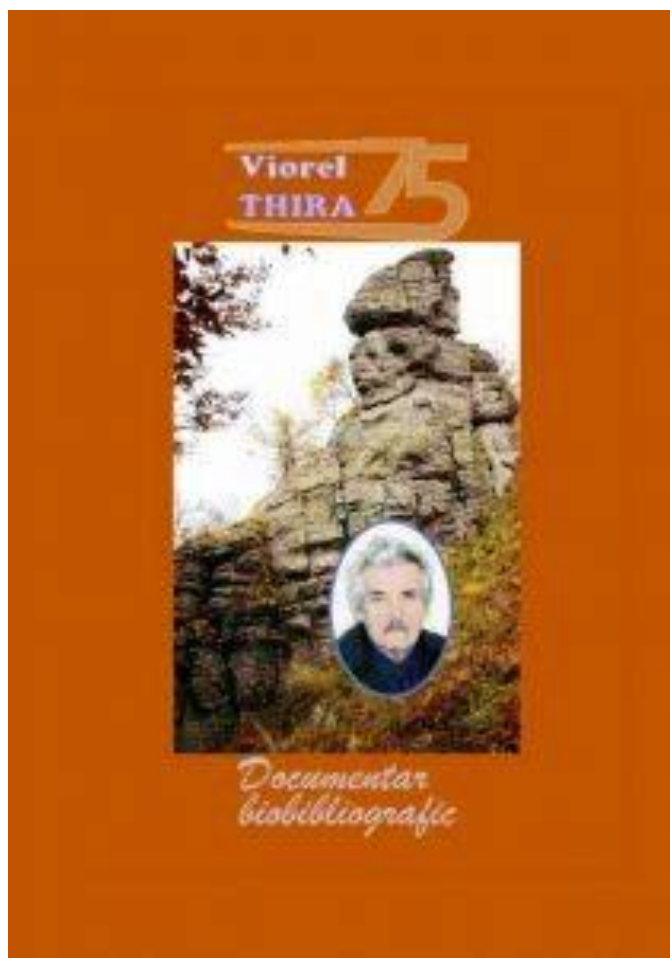
---

ta de 1 octombrie 1968, când i s-a aprobat transferul¹.

Deși a slujit în Sângeorz-Băi în perioada 1967-1969, părintele Viorel își are locul său meritat în memoria sângeorzenilor. M-am gândit să aștern în paginile revistei câteva mărturii din perioada sângeorzană găsite în arhivele Arhiepiscopiei Clujului, perioadă care totuși n-a fost prea ușoară pentru dânsul.

Răsfoind lucrările primite, în ultimele două săptămâni, prin amabilitatea domnului Gherasim Domide, mi-am dat seama că părintele s-a remarcat prin zelul său pastoral în ogorul Ortodoxiei, continuându-și cu succes munca de înrădăcinare a credinței străbune. A purtat mereu un dialog strâns cu credincioșii, realizând un evident proces educativ-religios în sânul păstoriților săi, atât cât i-au permis vremurile.

A fost un adevărat misionar, un apărător de neînvinc al Ortodoxiei, un cunoscător temeinic al istoriei neamului și al bisericii prin forța sa de convingere, experiența sa pastorală, prin spiritul său ascuțit și calitatea de apologet al Dreptei Credințe.

---

¹ <http://www.protopopiatulsighet.ro/invierea-domnului---sighet-vi-iapa.html>.

Destăinuirile colonelului Cosma Mihălcescu

VIOREL THIRA

Colonelul Cosma este nepot de frate al marelui mitropolit de la Iași, Irineu Mihălcescu. Era invalid de război, din războiul pentru întregirea neamului dintre anii 1916-1918 și trăia dintr-o modestă pensie, atât de mică încât nu-i ajungea nici măcar pentru mâncare. De aceea stătea mai mult prin diferite stațiuni balneare unde, ca invalid de război, avea mâncare și cazare gratuită, iar cu pușinii bani ce-i avea din pensie cumpăra petrol pentru maicile sărace de la Mănăstirile Agapia și Văratec.

Colonelul Cosma Mihălcescu fusese alături de mitropolitul Irineu Mihălcescu peste 30 de ani, fiind astfel martor ocular al celor mai însemnate acte din viața marelui ierarh.

Colonelul Cosma Mihălcescu era un om cu evlavie rară, avea glas îngeresc și cânta în strană la fiecare liturghie. Când cânta el o priceasnă, aveai impresia că a crăpat cerul și că pârție de lumină s-a făcut între cer și pământ, între om și Dumnezeu, iar lumea din biserică suspina adânc. În această situație, atât de minunată, când eram preot în stațiunea balneară din Sângeorz-Băi, am oprit corul ca să cânte numai dânsul, întrucât îi transporta pe credincioși în sfere albastre. Din el emana o căldură și o lumină cu adevărat cerești. Prezența lui în preajma mea a fost una dintre marile fericiri ale vieții mele. Când revenea la Sângeorz-Băi era pentru mine sărbătoare sufletească.

După cum se știe, în momentul instaurării comunismului la noi, patriarh al României era Nicodim Munteanu, originar din Pipirigul Neamțului, de unde fusese Smaranda, mama lui Ion Creangă. Avea studii teologice la Kiev, nu făcuse politică niciodată și era de toată lumea simpatizat și iubit. Acestui mare patriarh i-a făcut un admirabil portret Ionel Teodoreanu, într-una din revistele vremii. Cu toate acestea, comuniștii nu-l doreau în fruntea bisericii românești. Le trebuia omul lor.

În vara anului 1945, colonelul Cosma Mihălcescu l-a însoțit în concediu de odihnă pe mitropolitul Irineu Mihălcescu, la Mănăstirea Agapia, unde mitropolitul Irineu a primit o telegramă de la patriarhul Nicodim Munteanu să meargă a doua zi la București. Toată noaptea mitropolitul a fost neliniștit. Bănuia că ceva rău se poate întâmpla în acele vremuri tulburi.

A doua zi, mitropolitul Irineu împreună cu Cosma Mihălcescu, căruia i-a cerut să-l însoțească, au plecat la București. Ajunși la patriarhie, l-au găsit pe patriarhul Nicodim plimbându-se singur prin parcul palatului patriarhal, impacientat. S-au îmbrățișat cei doi ierarhi și, în cele din urmă, patriarhul Nicodim Munteanu i-a spus lui Irineu: „Iată de ce te-am chemat. Gheorghiu-Dej mi-a dat ordin ca să-ți dau ca vicar arhieru pe preotul Ioan Marina din Râmnicu Vâlcea”. „Dar bine dragă Nicodim, eu nu-l cunosc pe acest preot și nu am nevoie de el”. „Știi asta, dar nu este ce face. Trăim vremuri grele pentru Biserică și nu putem ști ce se poate întâmpla; știind bine ce s-a întâmplat în Rusia, te sfătuiesc să primești. Nu se va întâmpla acum, ci la toamnă”. Mitropolitul s-a întors înapoi la Agapia, dar nu i-a mai tihnit de concediu.

În toamna lui 1945, preotul Ioan Marina a fost numit arhieru vicar la Mitropolia din Iași, iar din 1947 a fost numit mitropolit al Moldovei prin scoaterea forțată din scaun a mitropolitului Irineu Mihălcescu, care a fost silit să se retragă la Mănăstirea Agapia, unde a murit curând. Iar, din 1948, mitropolitul Iustinian Marina a fost numit patriarh al României în locul lui Nicodim Munteanu, care și el s-a prăpădit curând.

Cele două morți, așa rapide, li s-a părut multora foarte suspecte.

Problema care se pune este dacă a avut un rost superior numirea lui Iustinian Marina ca patriarh, că de alege propriu-zis nu poate fi vorba, fiind impus politic.

Făcând abstracție de felul cum a fost numit Iustinian Marina, trebuie să luăm în considerare două lucruri: în primul rând, preotul Ioan Marina din Râmnicu Vâlcea l-a ascuns în totală siguranță pe Gheorghiu-Dej atunci când a evadat din închisoare, în august 1944, și Gheorghiu-Dej trebuia să-i fie

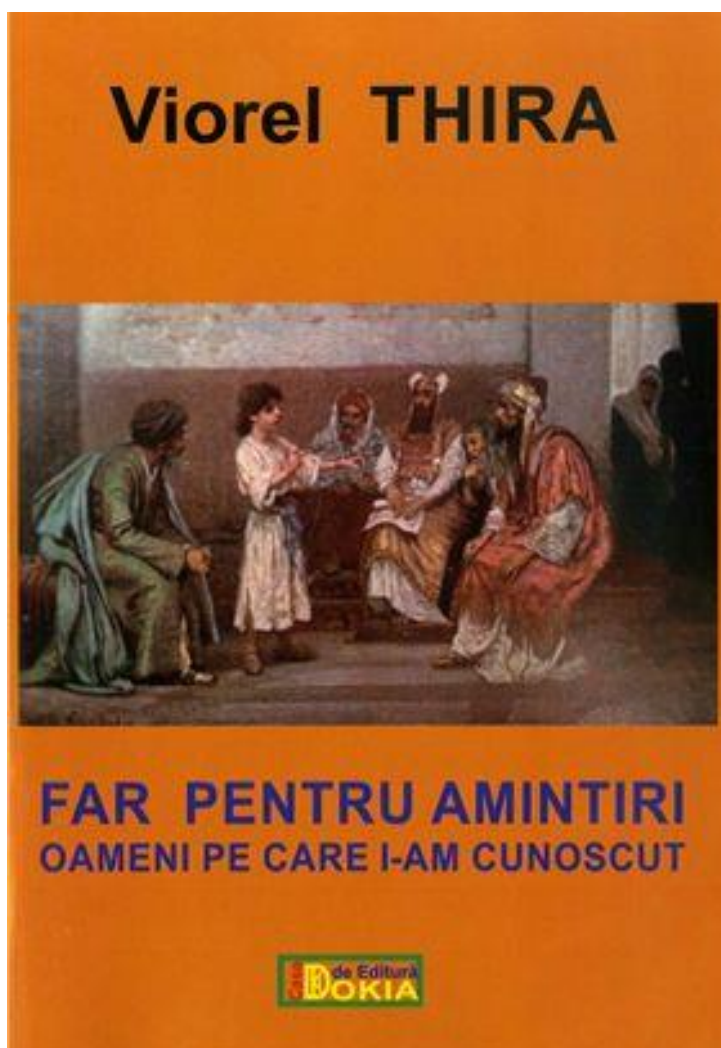
Viorel THIRA

---

recunoscător.

Se pare că fost întotdeauna, cât a trăit Gheorghiu-Dej, în cele mai bune relații și astfel s-au putut rezolva anumite probleme bisericesti, prin buna înțelegere dintre cele două părți, în materia de administrație bisericească, construcții, reparații de mănăstiri și biserici, cărți tipărite, organizarea seminariilor și institutelor teologice, reușind să rețină patriarhul Iustinian pentru cele două institute teologice din Sibiu și București pe cei mai străluciți profesori ai teologiei românești din toate timpurile.

Se mai spune că Gheorghiu-Dej, fiind pe patul de moarte, l-a chemat de urgență pe patriarhul Iustinian Marina să-l spovedească și să-l împărtășească, în aceste condiții Gheorghiu-Dej trecând în veșnicie¹.

---

¹ Viorel Thira, *Far pentru amintiri. Oameni pe care i-am cunoscut*, Cluj-Napoca, Editura Dokia, 2017, p. 191-193.

Cu Cicerone Theodorescu prin zăpezi cât gardul

VIOREL THIRA

Cicerone Theodorescu a fost un poet al epocii comuniste și nu este în măsura mea să mă pronunț asupra valorii sale literare, dar ca om era fermecător.

În anii 1967 și 1969, când eram în Sângeorz-Băi, el lucra la volumul *De bello Dacico*, care voia să fie o epopee a celor două războaie dintre daci și romani, cât și a formării noastre ca popor și a dăinuirii pe aceste plaiuri.

Într-o zi mă pomenesc că vine la mine și-mi cere să-i dau să citească tot ce am eu despre Apostolul Andrei, încreștinătorul românilor, spunându-mi că la ce lucrează și de ce-i trebuie. I-am căutat cărțile respective și l-am servit cu ce-am avut. Discuția s-a prelungit vreo trei ceasuri, abordând tot felul de probleme literare. Ne-am împrietenit și ieșeam în fiecare zi împreună la plimbare.

El venea, de obicei, iarna la Sângeorz-Băi și îi plăcea să admire zăpezile și să se plimbe, mai ales când ninge. În acele vremuri nu se făcea economie de curent, stațiunea fiind iluminată în întregime și zăpada căzută pe brazi dădea stațiunii aspecte de basm prin scânteierea ei la lumina becurilor.

Într-o seară, târziu, ninge de îngropa, iar noi ne plimbam prin parcul stațiunii. Din partea de sus a stațiunii venea spre noi un moșneag hâtru. Apuc să-i spun lui Cicerone cine este și-i cer să-l întrebe de unde vine și baba unde și-o ține. Dacă va zice că i-a murit, atunci să-l întrebe de ce nu și-a luat alta. Dacă va spune că nu a găsit, să-i ofere pe soția sa, știind bine ce va răspunde.

Vine moșul și ne salută cu bună seara. Cicerone îl întrebă de unde vine, el răspunde că vine din deal de la oi. Și Cicerone îl întrebă unde ține baba, în deal ori în sat? Moșul a răspuns că baba i-a murit de mult. L-a întrebat de ce nu și-a găsit alta că doară se ține bine. L-a întrebat câți ani are, i-a spus că 84. Cicerone, hâtru și el, îi spune că își poate găsi una oricând. Moșul îi spune că a căutat, dar n-a aflat. Atunci Cicerone îi spune: „Hai cu mine la vila aia de sus, unde se vede lumină că ți-o dau pe a mea. Să te duci cu ea în lume, că eu m-am săturat de ea”. Moșneagul i-a răspuns atunci cu o metaforă grozavă: „Nu-mi trebuie dulceața trupului dumnitale”, iar noi ne-am prăpădit de râs.

Apoi, moșneagul ne-a întrebat: „De ce nu mergeți să vă culcați, că vă îngroapă omătul?”.

Atunci, Cicerone i-a răspuns: „lasă, moșule, să ningă până s-or plimba șoarecii în genunchi pe sub bolta cerului”. El a întrebat: „Da de ce să se plimbe în genunchi?”. Iar cicerone explică: „Pentru că n-or încăpea să stea în picioare din cauza omătului”. Moșul și-a răspuns sieși: „Eu mă duc acasă, că aiștia sunt niște nebuni”.

Apoi, după ce ne-am săturat de plimbare, ne-am dus la vilă, unde ne aștepta doamna Theodorescu și am comentat împreună cele două metafore atât de amuzante...

Cicerone Theodorescu petrecea în fiecare iarnă o lună la Sângeorz-Băi și-mi aducea de fiecare dată, cu autograf, tot ce tipărea. Odată am luat în mână un volum din poeziile lui și i-am citit la repezeală două strofe. L-am întrebat ce a vrut să exprime prin acele versuri și mi-a zis: „Stai, stai puțin să mă gândesc”, iar eu l-am întrebat: „dacă dumneavoastră, care le-ați scris, trebuie să vă gândiți, atunci ce să facă cititorul?”. El mi-a răspuns: „Acum nu se mai scrie ca mai demult, cu ritm și rimă neapărat, și nu se dă răspuns direct cititorului, trebuie să gândească și el”. Și m-a întrebat care este părerea mea, ce condiții să îndeplinească poezia și i-am răspuns: „Poezia trebuie să conțină idei care să fie îmbrăcate în haine de sărbătoare și să emoționeze, altfel nu are șansa să intre la inima cititorului”.

Cicerone Theodorescu mergea foarte des în străinătate, fiind în grațiile organelor de partid. O-

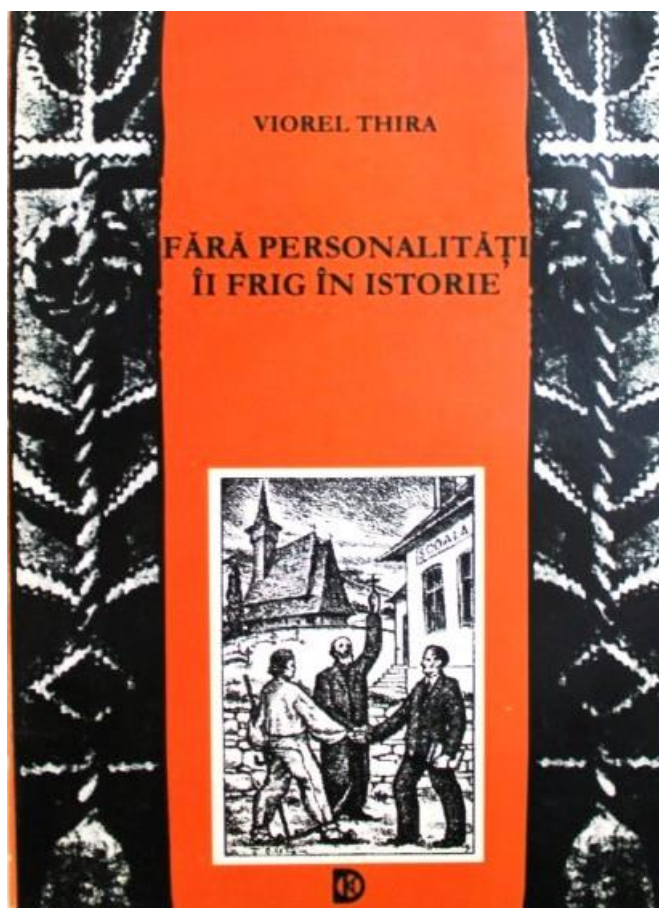
Viorel THIRA

dată l-am întrebat dacă l-a vizitat sau nu pe Constantin Brâncuși la Paris. Mi-a răspuns că l-a vizitat și este foarte bătrân și are o funie cu noduri legată de grindă, pentru a se putea ridica din pat. A adăugat că interiorul casei lui Brâncuși era interior de casă țărănească din Oltenia și că a mâncat la dânsul tocană de berbec și mere coapte în spuză.

Apoi l-a întrebat pe Brâncuși dacă nu i se face dor de Hobița, de Peștișani, de Craiova, de Târgu Jiu și acesta i-a răspuns că îi este foarte dor și au început să-i curgă lacrimile pe obraji bătrâni.

Când l-a întrebat de ce nu face o vizită în România, a răspuns că la această întrebare nu poate răspunde decât în aer liber, fiindcă se teme de microfoane. Ieșind cu el la plimbare, i-a spus cu nu recunoaște legitimitatea guvernului comunist aservit Moscovei, care duce de răpă valorile neamului. Și dacă ar reveni în țară l-ar determina să recunoască „realizările” regimului, ceea ce el nu poate face. S-a stins și dânsul ca și alți români cu acel dor nepotolit.

Și câte altele pe care le-am discutat împreună, la Sângeorz-Băi sau la București, și care sunt în camera închisă a sufletului meu¹.

¹ Viorel Thira, *Far pentru amintiri. Oameni pe care i-am cunoscut*, Cluj-Napoca, Editura Dokia, 2017, p. 286-288.

„Vouă ce v-a dat Ardealul?”

VIOREL THIRA

Istoria Ardealului, din veci românesc, a fost scrisă cu lacrimi și sânge. Pământul sfânt al Ardealului a fost stropit cu sângele martirilor: Mihai Viteazu, Horia, Cloșca și Crișan, tribunii lui Avram Iancu, Ștefan Ludwig Roth, protopopul Aurel Munteanu din Huedin și alții, și alții.

Mihai Eminescu, în 1867 – când avea 17 ani, exprima acest adevăr astfel:

„Să privească Ardealul lunii i-e rușine
Că a robit copiii-i pe sub mâini streine
Ci-ntr-un nor de abur, într-un vâl de ceață,
Își ascunde tristă, galbena ei față”

(Horia)

În aceste grele împrejurări străbunii noștri ai trăit secole-n șir ca profetul Daniil în groapa cu lei. Iar istoricul martir Gheorghe Brătianu socotește că dănuirea lor este „o enigmă și un miracol”.

Rezistența poporului nostru prin atâtea vicisitudini istorice, se explică prin credința în Dumnezeu, în nemurirea sufletului și continuitatea vieții sufletești în lumea de dincolo de moarte, care au fost o permanență a pământului românesc, precum și dragostea de pământ și țară.

Ardealul a dat poeziei românești patru stâlpi de granit cu făclii aprinse care să grăiască în veac marile noastre adevăruri: George Coșbuc, Octavian Goga, Aron Cotruș și Lucian Blaga.

Dar „literatura nu e formată numai din culmi sublime și din piscuri către care urci înfiorat și gânditor; ea cuprinde și chiar în cea mai mare parte a ei, multe ținuturi nu așa de înalte poate, dar prin care ne plimbăm cu plăcere și, nu rareori, cu folos spiritual de lungă durată” (Alexandru Philippide).

Această idee a fost evidențiată și de Octavian Goga în reflecțiile sale estetice: „la vremuri tulburi, în zile de obidă, se ivesc la toate popoarele astfel de scriitori modești și harnici, pentru care nu trec hotarele artei eterne, dar sunt întotdeauna în vecinătatea ei și-i netezesc drumul... sufletul lor luminează o candelă la icoana Maicii Domnului”.

Unul dintre acești scriitori este Iustin Ilieșiu „poetul refugiaților ardeleni” din anul 1940, ca urmare a odiosului Dictat de la Viena.

Iustin Ilieșiu a venit pe lume într-o familie de țărani înstăriți cu o leacă de carte, din comuna Maieru, din județul Bistrița-Năsăud, la 18 martie 1900 și a trecut la cele eterne la 30 septembrie 1976 la București. A fost poet, gazetar, publicist și profesor de liceu. A fost, după cum se spune, apreciat de Octavian Goga întrucât cultiva același gen de poezie și foarte iubit de Liviu Rebreanu care încă copilărise la Maieru.

A publicat în viață 37 de cărți, începând din 1916 până în 1973, când tipărește pe spese proprii „Trepte de aur” la editura „Litera” din București. Tot în timpul vieții a publicat un important volum de folclor din Maieru. În vremea comunistă critica literară a fost foarte zgârcită cu dânsul, abia Teodor Tanco în „Dicționar literar...”, Cluj-Napoca, 1998 și „Dicționarul scriitorilor români” scos de Academie, îi fac câte o prezentare în limitele unui dicționar.

În urma lui au rămas foarte multe manuscrise, de toate felurile, încredințate Muzeului „Cubul Visurilor” din Maieru, înființat, cu mari sacrificii și îndelungi așteptări, de către minunatul om, profesorul Sever Ursa din Maieru. Din aceste manuscrise, cât și din volumele tipărite, Sever Ursa a alcătuit o substanțială antologie care nu este încă tipărită din motive financiare.

În timpul vieții sale de dascăl, Iustin Ilieșiu a alcătuit 15 medalioane sentimentale asupra celor mai însemnați poeți români pe care le citea, uneori, cu mult entuziasm elevilor săi. Aceste medalioane, rămase manuscris, au fost editate în anul 2000 la editura „Gloria” din Cluj-Napoca, sub îngrijirea și cu

Viorel THIRA

prefața lui Sever Ursa și Ion Buzași din Blaj, cu titlul eminescian „Sfinte firi vizionare”. Prefața acestei cărți conține cel mai substanțial studiu făcut până acum creației lui Iustin Ilieșiu. Coperta volumului este superbă, deoarece, inspirați din medalionul „Junimii”, sunt reproduși, pe fond negru, chipurile celor 15 poeți.

Octavian Goga, prin versurile sale, a cântat durerile Ardealului până la marea Unire din 1918, cu accente nemaiîntâlnite până la el, iar Iustin Ilieșiu jalea Ardealului după dictatul de la Viena din august 1940.

În această perioadă de amărăciune și tulburare, a înflorit în mod considerabil literatura cultă și populară, încât publiciștii George Togan și Iustin Handrea au putut alcătui fiecare câte o antologie. Antologia lui George Togan este ilustrată, cum nu se putea mai mișcător, de Marcel Olinescu. În aceste antologii sunt reținute mai multe poezii de Iustin Ilieșiu.

Esența poeziei lui Iustin Ilieșiu este cuprinsă în volumul intitulat foarte sugestiv „Sângerări ardelene”, apărut la București în 1944. Prin acest volum, Iustin Ilieșiu și-a scos în flăcări inima din piept și a așezat-o în fața națiunii. Nu a rămas un singur aspect al vieții românești din Ardeal, care să nu fie înfățișat în aceste versuri.

Poetul a cântat satul său din munții Rodnei (*Satul meu din munții Rodnei*) și Ardealul în general:

„Te plâng pribegii fără țară,
Te cântă pe cărări drumeții”

(*Doina*)

„De parte în Ardeal, de parte,
E satul ce m-a fermecat
Acolo frații stau pe gânduri
Cu tricolorul sfâșiat”.

(*Singur*)

„Nu uita că noi românii,
Și-n furtuni și-n vremi senine,
Doamne, te-am purtat în suflet,
Nu ne-am lepădat de Tine”.

(*Rugă*)

„Căci într-o zi a tăbărât acolo-un smeu
Și a dărmat, fără cruțare, altarele lui Dumnezeu”.

(*Cunosc o țară*)

„La castelul de la Ciucea, în tăcerea înserării,
Mâini păgâne smuls-au crucea,
La castelul de la Ciucea,
Unde doarme bardul țării”.

(*La castelul de la Ciucea*)

„Într-un amurg simțeam cum plânge
Trecând din loc în loc străin
Pe cel ucis în Huedin”.

(*Studentul călător*)

„veniți să dezrobim pământul
Ce tremură în jug și plânge,
Căci l-au stropit strămoșii noștri
Cu lacrimi calde și cu sânge!
Voi limba dulce românească
N-ați închina-o nimănuia,
Și Leul din Șișești așteaptă
Să-i ducem iar la loc statuia”.

(*Satu Mare*)

„Vouă ce v-a dat Ardealul?”

În poezia lui Iustin Ilieșiu, ca și a lui Octavian Goga, gem durerile de veacuri, în fața cărora suspină și azi orice inimă de român. În poezia lui Iustin Ilieșiu sunt idei și frumuseți aparte.

Într-o poezie, oarecum școlărească, Iustin Ilieșiu se întreabă pentru elementele alogene din Ardeal, cât și pentru cei de peste Carpați:

„Vouă ce v-a dat Ardealul?
Ce vă leagă de Ardeal?
Nouă: Sarmisegetusa,
Cu viteazul Decebal
Maramureșul pe Dragoș,
Falnic descălecător,
Și Sălajul pe Bărnuțiu,
Meșterul cuvântător,
Vouă ce v-a dat Ardealul?
Nouă? Pe Iosif Vulcan
Lupta pentru libertate:
Horia, Cloșca și Crișan.
Satu Mare: vechi Biserici,
Și pe leul din Șișești –
Iar Năsăudul cu munții:
Grăniceri împărătești,
Vouă ce v-a dat Ardealul?
Nouă? Luptători vestiți
Someșul cu Gheorghe Doja
Blajul cu Mitropoliți.
Noi ne închinăm lui Iancu
Și strămoșilor eroi,
Pentru Maior, Șincai, Micu
Au aprins credințe în noi,
Vouă ce v-a dat Ardealul?
Cei streini cum vin se duc...
Noi avem pe Mureșianu,
Iosif, Goga și Coșbuc”.

(Vouă ce v-a dat Ardealul?)

În scurgerea vremii, Ardealul a dat țării nenumărate personalități în toate domeniile de manifestare științifică și spirituală.

Sub aspect bisericesc, una din personalitățile cu care Dumnezeu a binecuvântat Țara Ardealului a fost episcopul cardinal Iuliu Hossu. El a citit actul Unirii din 1 Decembrie 1918 pe Platoul Romanilor de la Alba Iulia și a făcut parte din delegația Ardealului care a prezentat mărețul act regelui Ferdinand. El a luptat o viață întreagă pentru bunul nume al României în lume și pentru libertatea Bisericii sale.

Una din cele mai alese calități ale unui om, după toate sistemele de morală din lume, este caracterul și episcopul cardinal Iuliu Hossu a fost un caracter tare și inflexibil, fiind una din conștiințele vremii în care a trăit. Iubirea de patrie și neam a fost pentru el o religie sfântă ca și credința în Dumnezeu, iar infernurile prin care a trecut nu l-au slăbit, ci l-au oțelit.

Deși a trecut prin mari și grele încercări, nu a afurisit și nu a blestemat pe nimeni, ci le-a cerut tuturor „sinceră pocăință și iertare”, cu o bunătate cu adevărat critică. Din el a curs bunătatea ca mierea din fagurele plin.

Episcopul Iuliu Hossu nu a lăsat averi de natură materială, ci a lăsat valori de natură spirituală de lungă durată. El a fost unul din aceia care, de-a lungul istoriei, au dorit din tot sufletul lor să facă din această țară o țară sfântă și curată, ca soarele de pe cer, dar forțele întunericului i-au împiedicat.

În general, în cumplita prigoană comunistă, preoții celor două confesiuni românești, acasă sau

Viorel THIRA

în pușcărie, nu au trădat interesele superioare ale neamului românesc.

Criticul literar Ion Negoitescu, purtat prin temnițele comuniste și la urmă ajuns în Germania, impresionat de ținuta și demnitatea ierarhilor și preoților greco-catolici a scris: „De n-ar exista Biserica Greco-Catolică din Ardeal și ierarhii săi martirizați, torturați și uciși în temnițele comuniste, aș dispera la gândul că sunt român”.

După cinci ani de detenție la Sighetu Marmației, din porunca lui Petru Groza, episcopul cardinal Iuliu Hossu a fost dus pentru o oarecare refacere la Spitalul Frimu din București unde, printre cei care l-au vizitat cu lacrimi în ochi, a fost și canonicul său Ion Agârbiceanu, marele povestitor și romancier al Ardealului românesc de altădată. Cât de duioasă trebuie să fi fost această întâlnire după atâția ani, cine ar putea spune?

Ultimul domiciliu obligatoriu al lui Iuliu Hossu a fost la Mănăstirea Căldărușani unde, printre restricții și privațiuni și-a scris „Memoriile” care, din fericire, s-au păstrat.

La acest domiciliu la vizitat, în 1969, și „poetul refugiaților ardeleni”, Iustin Ilieșiu. Poetul, fiind peste măsură de mișcat de întâlnire, a scris poezia „Solitarul de la Căldărușani” cu subtitlul P. S. Iuliu Hossu. Poezia a rămas inedită până azi. Și este înregistrată la nr. 819 din anul 1969 la Muzeul „Cuibul Visurilor”, satul natal al poetului. O copie după dactilograma acestei poezii mi-a fost încredințată de către marele meu prieten Sever Ursa din Maieru, custodele acestui muzeu.

În fața ierarhului surghiunit au vibrat cele mai sensibile coarde din inima poetului, determinându-l să scrie această poezie. Charles Baudelaire, în una din reflecțiile sale, ne încredințează că „durerea este noblețe unică” atunci când cineva se jertfește pentru scopuri nobile.

Clericii români din toate timpurile au fost plecați cu urechea pe pieptul poporului și i-au auzit bătaia inimii lui sfinte.

Cei răuvoitori pot imputa clericilor români ce vor, dar lipsa de patriotism niciodată, o dovedește istoria.

Ce este patriotismul, chiar metaforic vorbind, este foarte greu de definit. Însușii Barbu Delavrancea își pune această întrebare într-o conferință din 1915, ținută la „Societatea Tinerimea Română” din București. „Copii, ce e patria, ce e patriotismul? Ce este acest sentiment care răscolește toate puterile din om și, în anumite clipe, îl ridică mai presus de existența lui și-l face să moară de bunăvoie pentru liniștea, mărirea unor urmași pe care nu-i va cunoaște și nu-l vor cunoaște”. O știu mai bine aceia care au plătit cu viața pentru convingerile lor.

Poezia lui Iustin Ilieșiu este profundă până în măduva oaselor și este oglindă fidelă a stării în care se găsea ierarhul surghiunit și, totodată, este pătrunsă de cele mai alese simțiri.

Cei vechi credeau, cu bun temei, că nimeni nu poate fi poet dacă nu este miruit cu har ceresc. Poezia, ca să rămână, trebuie să conțină idei îmbrăcate în haine de sărbătoare și să emoționeze, altfel nu face doi bani.

Poezia lui Iustin Ilieșiu, închinată lui Iuliu Hossu, are cu prisosință aceste calități. cred că această poezie va vărsa lacrimi din cei mai frumoși ochi și viitorimea va spune că el a fost unul din cei puțini aleși.

Se spune că unii îngeri adună în potire de aur lacrimile celor zdrobiți de durere pentru a le vărsa înaintea tronului lui Dumnezeu. Episcopul cardinal Iuliu Hossu a adunat în sufletul său toate durerile neamului din epoca comunistă și le-a prezentat înaintea lui Dumnezeu pe tavă de aur, iar Dumnezeu i-a împlinit dorința.

Solitarul de la Căldărușani

P.S.S Episcopului Iuliu Hossu

Depart-e-ntr-o odaie mică
Prelatul Iuliu, alb de ani,
Se roagă-ncununat de gânduri
În schitul din Căldărușani.
Aicea și-a-njghebat altarul,

„Vouă ce v-a dat Ardealul?”

Cuprins de grea singurătate –
Smerit se-nchină zi și noapte
Și-așteaptă ceasul de dreptate.

Cât a luptat pentru credință
Și pentru neam și pentru lege!
A omenirii răutate
Azi n-o mai pot înțelege...

La Alba Iulia-n cetate
Cu crucea-n suflet și psaltirea,
El a citi hrisovul care
Pecetluia pe veci Unirea. –

Ce mari erau acele timpuri,
Și cât de nobil idealul! –
Apoi veni în capitală
S-aducă fraților Ardealul!

Și-acum stă singur... Dus pe gânduri
Îl vede trist Mântuitorul,
Și îi arată-n nimb de raze
Că îl iubește tot poporul. –
Îi vine-n minte-ntreg trecutul
Când stă lângă altar aproape,
Și-nconjurat de-aureolă
Îi cade-o lacrimă din pleoape...

Prelatu-ngenuncheat oftează
Cu mâinile împreunate:
O, Doamne, luminează mintea
Acelora ce fac dreptate¹!

Note:

1. Octavian Goga, *Precursori*, București, 1930.
2. Cornel Ungureanu, *La vest de Eden*, Timișoara, 1995, p. 198.
3. Alexandru Philippide, *Răspuns la Discursul de la Academie a lui Șerban Cioculescu*, București, 1975.

Extras din *Pro Unione*, iunie 2007.

---

¹ Viorel Thira, *Fără personalități îi frig în istorie*, Cluj-Napoca, Editura Dokia, 2007, p. 117-122.

M-am dus la Teologie din două motive bine determinate. În primul rând din dragoste față de Dumnezeu și Biserică, iar în al doilea rând ca o reacție contra comunismului atât de feroce în acele vremuri.

(Pr. Viorel Thira)

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'V. Thira', with a long horizontal stroke extending to the right.

Sfinte țăran maramureșean, cad în genunchi în fața ta, îți sărut mâna bătătorită de secure și de coarnele plugului, și-ți cer să mă ierți dacă n-am putut exprima în cuvinte comorile tale sufletești, adunate de veacuri, sau din ce am spus nu are în întregime pecetea frumuseții eterne. Îți iau mâna, mi-o ating de frunte și te îmbrățișez.

(Pr. Viorel Thira)

Pr. VIOREL THIRA

O viață sub „acoperișul de azur al sufletului românesc de totdeauna”¹

Icoana sfântă a mamei îmi apare mereu în fața ochilor și mi-i umezește cu lacrimi. Ce să spun, am avut o mamă să o alegi din multe mii.

(Pr. Viorel Thira)

Părintele Viorel Thira s-a născut la 21 noiembrie 1936, în satul Inău (aflat astăzi în componența orașului Târgu Lăpuș), de la poalele pitorescului munte Șatra Pintii, cu o altitudine de 1041 metri. Familia Thira Teodor locuia în marginea de jos a satului, aproape de pădure. Părinții săi, Teodor și Susana, născută Horvat, au fost amândoi agricultori și știutori de carte – mama avea șapte clase, iar tatăl șase. În casa lor se găseau cărți de povești și chiuituri, almanahuri (calendare) editate la Sibiu și Cluj; de asemenea, părinții păstrau manualele din care învățaseră la școală, scrisori trimise de Teodor, din cătănie (de la Miercurea Ciuc), Susanei, o piesă de teatru pentru copii transcrisă, într-o caligrafie impecabilă, de mama părintelui Viorel Thira – manuscrise pe care părintele le păstrează și astăzi.

Mama a fost singură la părinți, frumoasă și cu avere, de aceea a fost râvnită de mulți feciori să o ia în căsătorie. Mama a urmat numai școala primară din sat, de șapte sau opt clase și, potrivit mentalității vremii, trebuia să rămână acasă să se căsătorească și să-și vadă de gospodărie. / [...] / Mama s-a căsătorit de tânără cu tata, care s-a ținut de capul ei încă din școala primară. / [...] / După cum mi-a relatat, cu mulți ani în urmă, bătrânul învățător Vasile Thira, mama a învățat foarte bine la școală și a avut capacitatea de a urma studii superioare. Am în păstrare de la dânsa o piesă de teatru pentru copii fără a fi indicat autorul, intitulată „Sărbătorile băbești”, în care ortografia este perfectă, iar caligrafia o operă de artă. / Mamei îi plăcea să aibă în casă cărțile populare care circulau prin târguri în vremea aceea, precum: cărți de strigături la joc, povești populare, cărți de semne, cărți de vise, calendare carte, cărți de rugăciuni și altele. / Pe noi, copiii, ne-a iubit foarte mult și a căutat să ne inițieze în tot ce știa. / [...] / Mama ne ducea cu ea la hram la mănăstire, la oraș în zilele de târg și pe la rudeniile din satele vecine, dorind să vedem și să cunoaștem cât mai multe lucruri. Ne-a inițiat și în istoria neamului, cu ce știa și ea. În botanică, să cunoaștem plantele cu poveștile și legendele lor, precum și fiarele pădurii, plantele câmpului și păsările cerului.

(Pr. Viorel Thira)

Și tatăl, Teodor Thira, a fost un om vrednic, priceput la multe, în special la făcut obiecte din lemn. A avut un suflet mare și a fost foarte atașat de familia lui.

Tatăl meu a fost un om foarte harnic și priceput la toate, făcea dulgherie, tâmplărie, dogărie și alte lucruri din lemn, de care avea nevoie în gospodărie.

(Pr. Viorel Thira)

Părintele Viorel Thira a avut un frate – Augustin –, cu patru ani mai mic, care a rămas în sat, dar a murit pe când era încă tânăr. Copilăria celor doi frați a fost adânc lezată de mai multe evenimente nefaste, dintre care cele mai traumatice au fost anii regimului terorist horthist din Ardealul de Nord „cedat” și anii războiului, nu mult după aceea, a survenit moartea mamei (1949) în vârstă de numai 37 de ani, când copilul Viorel avea 13 ani, iar Augustin 9; apoi dezordinea produsă în programul școlar

¹ Ion Apostol Popescu, dascălul meu de limba română de la Școala de învățători din Gherla numea „Ortodoxia, acoperișul de azur al sufletului românesc de totdeauna”. Nici că se putea ceva mai frumos. (Pr. Viorel Thira, *Praf de stele*, Baia Mare, Eurotip, 2011, p. 286.).

Pr. VIOREL THIRA - O viață sub „acoperișul de azur al sufletului românesc de totdeauna”

prin reforma învățământului din 1948, când elevul din clasa a treia gimnazială s-a pomenit în clasa a șaptea de școală elementară și, la catedră, cu profesori necalificați; la scurt timp, au început presiunile noilor autorități – comuniste – asupra familiei lor, socotită în rândul chiaburimii și impozitată cu cote grele; groaza trăită la vestea maltratării și apoi împușcării de către miliție a diacului Alexa Bel din Cufoaia, pe care Teodor Thira îl adăpostise o iarnă întreagă, să nu fie prins de comuniștii nou ajunși la putere. La acestea se adaugă, pentru cel mai mare dintre frați, atmosfera gherleană, cu frecvente razii nocturne, cu urlate ale deținuților „interogați” în închisoare – în apropierea căreia părintele Viorel Thira, elev, locuia în gazdă; cu imagini de coșmar, în care oamenii apăreau încătușați aievea, puși în lanțuri, transportați în vagoane „speciale”, prevăzute cu gratii.

Eu cred că inima omenească are mai mare duritate decât diamantul, altfel nu-mi pot explica cum poate rezista inima omenească la atâtea dureri.

(Pr. Viorel Thira)

Copilul Viorel Thira face școala primară în satul natal. În primii doi ani va învăța exclusiv în ungurește (în cadrul programului horthist de maghiarizare a românilor). După revenirea la România a Ardealului de Nord, continuă școala, tot în sat, cu învățătorul Alexandru Vlașin – excelent pedagog și mare patriot. Clasele întâi și a doua de gimnaziu le urmează, din 1946, la Târgu Lăpuș.

În anul 1948 eram elev la Gimnaziul din Târgu Lăpuș [...]. În clasă eram numai opt elevi ortodocși, care în fiecare sâmbătă mergeam la biroul protopopului ortodox, Gh. Todea, unde ni se preda religia. Era pentru noi sărbătoare sufletească [...]. Preotul Gh. Todea avea ceea ce se numește tact pedagogic. Știa să se apropie de sufletele elevilor și să le vorbească de la inimă la inimă. Nu-mi pot aminti nici azi de dânsul fără să mă podidească lacrimile.

(Pr. Viorel Thira)

Dar, reforma din 1948 a învățământului răstoarnă toate bunele rânduieli și tradițiile instrucției școlare românești, iar nou instalata ordine comunistă începe distrugerea valorilor intelectuale ale Țării. Sub acest buldozer va fi nimicrit fizic și profesorul protopop pr. Gheorghe Todea. Nu și în amintirea celor care l-au cunoscut. Nu și în caracterele și sufletele pe care le-a format. Și n-a murit pilda lui.

Într-o noapte, profesorul și protopopul Gh. Todea a fost arestat de securitate și în aceeași noapte ucis în securitatea din Satu Mare. Groaznică crimă, care mă înfioră și azi, cincizeci și mai bine de ani. Ce mi-a sădit în suflet voi păstra ca un tezaur scump până la scândura morții.

(Pr. Viorel Thira)

În 1949, tânărul Viorel Thira intenționează să se înscrie la concursul de admitere de la Școala Normală din Gherla, dar moartea subită a mamei îl face să renunțe. La stăruințele familiei, se va prezenta, totuși, la admitere, la Dej (unde fusese organizat concursul), și va începe, din toamna anului 1950, cursurile Școlii Pedagogice de Băieți din Gherla, unde a avut profesori foarte bine pregătiți, atât teoretic, cât și pedagogic, iar unii și cunoscuți oameni de cultură (Ion Apostol Popescu, Constantin Loghin, Dionis Fărcașiu). La absolvirea acestei școli, a primit o catedră în satul Ciocotiș (Țara Lăpușului), dar nu a funcționat aici, fiindcă între timp a reușit la admitere la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, hotărât să se dedice preoției. La Sibiu, a avut profesori teologi eminenti și era o atmosferă de studiu elevată. A fost student al facultății teologice între anii 1954-1958. Lucrarea de licență a avut subiectul „Petru Maior, Omul și Opera”, iar îndrumătorul științific al lucrării a fost rectorul Institutului – prof. Sofron Vlad. În Sibiu a avut ocazia să cunoască multe personalități, dintre care îi menționăm pe Ioan Lupaș, Onisifor Ghibu, Horia Petra Petrescu, Pimen Constantinescu, Hortensia Cosma-Goga, pr. Ioan Beju – directorul Bibliotecii Mitropolitane. Amintirile legate de Sibiu și viața de student teolog nu s-au șters cu trecerea timpului. Dimpotrivă: memoria reînvie adesea acele

Pr. VIOREL THIRA - O viață sub „acoperișul de azur al sufletului românesc de totdeauna”

momente.

Teologia din Sibiu a fost și este suprema fericire a vieții mele. Mi s-au deschis din acel moment orizonturi nelimitate și am început să văd viața cu alți ochi. Mai întâi mi-au plăcut cursurile care se țineau acolo și nivelul la care erau ținute. În acea vreme, în România erau numai două institute de învățământ teologic, la Sibiu și București, iar patriarhul Justinian a reușit să rețină, pentru cele două instituții de învățământ superior, pe cei mai străluciți profesori pe care îi avea Biserica în acea vreme. Toți erau oameni cu studii în străinătate, făcute înainte de război, și aveau, fiecare, multe lucrări publicate, care au rămas până în ziua de azi drept lucrări de referință. / Apoi, în cadrul Institutului nu se făcea politică, toată lumea era supusă și ascultătoare, întrucât se știa că Institutul era pus sub stricta supraveghere a securității. [...] / Biblioteca Mitropoliei din Sibiu a devenit biblioteca Institutului Teologic. În această bibliotecă au rămas cărțile mitropoliților care s-au perindat pe scaunul din Sibiu, cărțile diferiților profesori de teologie, diferite donații de la mari personalități și altele. În această situație, cei care erau dornici de învățatură se puteau adăpa permanent din această imensă comoară, mai ales că această bibliotecă era condusă de către prof. Ioan Beju, unul dintre marii bibliofili și bibliografi ai țării noastre. Pe lângă această bibliotecă, mai era în Sibiu și Biblioteca Astrei, devenită bibliotecă de stat. După cum se știe, unele cărți erau puse la index și nu era voie să fie date spre consultare, dar, cu excepția celor publicate de către legionari prin diferite metode, se putea citi aproape orice, și nu m-am dat înapoi de la așa ceva, am citit tot ce am dorit.

(Pr. Viorel Thira)

După absolvirea facultății, se căsătorește, în noiembrie 1958, cu Veturia Georgiu¹ din Galații Bistriței, asistentă medicală, fiică de preot și coborâtoare, după mamă, din familia Patriarhului Miron Cristea. În 1959 s-a născut băiatul lor – Dragutin. Tot în 1959 este hirotonit diacon la sfințirea Bisericii din Vima Mare, apoi preot la sfințirea Bisericii din Gâlgău, de către Episcopul Teofil Herineanu. A fost repartizat în Parohia Mărișel din Protopopiatul Bistrița, în locul unui preot care era de doi ani deținut politic. Biserica și filia din Măgurele erau în paragină, casă parohială nu exista și, de frica unor posibile măsuri represive comuniste, puțini oameni frecventau Biserica. În șapte ani și zece luni cât a stat acolo, pr. Viorel Thira a reușit să restaureze cele două biserici, să amenajeze o casă parohială și să o doteze cu toate cele de trebuință într-o gospodărie, a extins cimitirele de lângă bisericile din Mărișel și Măgurele și a plantat o livadă. Calitatea slujirii, predicile, relațiile pe care le-a stabilit cu oamenii au făcut ca după puțin timp aceștia să înceapă să vină în număr tot mai mare și cu regularitate la Biserica. Până la urmă, „Cântăreți în strană am avut – spune părintele – 30, care ridicau Biserica în slăvi”.

În anul 1967, se transferă la Sângeorz-Băi, unde cunoaște o mulțime de alte personalități, cu care leagă prietenii durabile. Amintim dintre ei pe: Ovidiu Papadima, Fany și Puia Rebreanu, Gavrilă Scridon, Ilie Dan, Al. Husar, Cicerone Theodorescu, pr. prof. Ene Braniște, col. Cosma Mihălcescu (nepot de frate al Mitropolitului Irineu Mihălcescu).

După trei ani, urmând o chemare afectivă (căci în Maramureșul istoric are înmormântat un străbunic – Petre Thira), se mută în Parohia Sighetu Marmăției VI – Iapa. Va sta în Sighet mai mult de zece ani, apoi va fi transferat la Baia Mare, însă a rămas definitiv atașat sufletește de oamenii și locurile din Maramureșul istoric.

La Baia Mare va sluji 19 ani în Catedrală, apoi trei ai la Casa Tineretului.

În 1990 a cerut și a obținut o detașare de două luni în Maramureșul istoric de dincolo de Tisa – la Slatina, timp în care a reușit să stabilească puternice legături sufletești cu românii de acolo. Predicile părintelui Viorel Thira au fost înregistrate și sunt reascultate de multe ori de cei din Slatina. De altfel, în activitatea pastorală, peste tot unde a slujit, părintele Viorel Thira excelează în omiletică.

¹ Trebuie precizat că, după cum ne-a spus părintele Viorel Thira, în părțile locului, din punct de vedere fonetic, numele *Georgiu* prezintă un fenomen de sinereză. Se pronunță în două silabe (prima – închisă), în care *eo* rămâne diftong și accentul este pe *o*, dar *iu*, din a doua, este tot diftong (nu hiat). Adică: [geór-giu] (în loc de [geor-gí-u]).

Pr. VIOREL THIRA - O viață sub „acoperișul de azur al sufletului românesc de totdeauna”

În primul rând, m-am strădui să ridic predica la nivel academic în sensul de a prezenta toate argumentele din cultura mea generală, pentru a dovedi temeinicia adevărilor de credință, fără a repovesti cu amănunte parabolele care se citesc din Evanghelie, cum fac alții. Și astăzi, când mă întâlnesc pe stradă cu credincioși, în număr mare, care frecventau Catedrala, îmi spun că de când am plecat eu, nimeni nu-i mai emoționează, cum am făcut eu. În colo, am colaborat și eu, cu slabele mele puteri, la toate lucrările de ordin administrativ care s-au desfășurat la această parohie alături de colegii mei, cu care am lucrat împreună în acel timp.

(Pr. Viorel Thira)

La 1 ianuarie 2000 se pensionează la cerere, din motive de sănătate, dar nu se va despărți de tot de Biserică – va sluji și de acum încolo și va rosti predici, unde e nevoie, duminica și în zile de sărbătoare creștină, va participa la Slujba Sfântului Maslu și la alte evenimente, ori de câte ori este solicitat.

Cât privește activitatea culturală, ea este tot atât de bogată. Pr. Viorel Thira publică frecvent în mai multe reviste și ziare, dintre care menționăm doar câteva: „Ortodoxia maramureșeană”, „Graiul Bisericii noastre”, „Pro Unione”, „Graiul Maramureșului”, „Astra”, „Bibliotheca Septentrionalis”, „Familia română” (și este pe lista prietenilor și susținătorilor acestei reviste). Este membru activ al Fundației Pro Unione. Contribuția sa în domeniul cultural este recunoscută și a fost distins cu Premiul special al juriului la manifestarea culturală „Cărțile anului 2007” pentru volumul *Fără personalități îi frig în istorie*; Premiul Asociației Scriitorilor din Baia Mare, la manifestarea „Cărțile anului 2008”, pentru volumul lui Lucian Georgiu *Lăsați-mă să putrezesc în lumină*, pe care l-a îngrijit.

Participă la lansări de carte, vernisaje, spectacole și alte manifestări culturale. Are o bogată și valoroasă bibliotecă personală.

La 19 mai 2010, la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare a avut loc lansarea cărților *Graiul în satul Inău din Țara Lăpușului* și *Carte de întâmplământ* de Viorel Thira și volumul lui Mihail Georgiu *Căci pe mucedele pagini stau domniile române...*, îngrijit de pr. Viorel Thira. Au prezentat: prof. univ. dr. Gheorghe Pop, conf. Valeriu Oros, prof. Vasile Leschian; moderator: prof. Pamfil Bilțiu¹.

¹ *Documentar biobibliografic - Viorel Thira 75*, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare, 2011, p. 7-12 (Pe această cale aducem mulțumiri conducerii Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” Baia Mare pentru generozitatea și amabilitatea de a-și da acordul pentru publicarea acestui articol).

SITUAȚIA GEOLOGICĂ, ORIGINEA, APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA IZVOARELOR „HEBE” DE LA SÂNGEORZ-BĂI

Prof. dr. I. P. – Voitești
Universitatea Cluj

I – Situația geologică

Izvoarele „Hebe” de la Sângeorz-Băi apar în axul unui anticlinal scurt, de Eocen, dirijat aproximativ E-W, între sinclinalul scurt care mulează, în lungul Văii Someșului Mare, marginea de Apus a masei eruptive din Vf. Pleșii – Vf. Coșârcii – Vf. Bucnitorii, ce-i străjuiește malul stâng în dreptul satului Sângeorz și între prelungirea meridională a fracturii Cormăiței, de direcțiile N-S, care influențează puternic și regiunea Văii Borcutului, spre West de Râpa lui Mihuț, dar mai ales în apropierea de confluența Văii Scândurelelor.

Acest scurt anticlinal cuprins de fapt între capătul meridional al „Glimeelor”, la Est, și confluența Văii Scândurelelor, în West, are maximum de elevație în zona tăiată de Valea Borcutului și de afluenții săi în dreptul Izvoarelor minerale „Hebe”.

În această zonă găsim o serie de marne vineții-negricioase, minacee, uneori bituminoase, pe care Koch le consideră (la Parva) ca echivalente cu șisturile cu Pești ongocene (inf.), din Flysch-ul Carpaților, însă pe care noi le considerăm – împreună cu gresiile cu care, în sus, alternează și care le acoperă imediat pe flancuri atât spre Nord, cât și spre Sud -, ca eocene medii și superioare.

Este interesant de făcut constatarea că atât în Cormaia și în Valea Rea, ceva mai spre Nord de Tunelul C. F., pe dreapta Someșului Mare, cât și în Valea lui dan, Valea Butucelului și Valea Ștezei, Dacitele eruptive le cornifică puternic la contactul lor cu aceste marne, între care Dacitele se găsesc intercalate și ca lame eruptive (Valea Butucelului, Valea Rea, lângă gura sudică a Tunelului, etc.); pe când temperatura magmei eruptive n-a fost atât de ridicată ca să influențeze nici conglomeratele, nici gresiile de bază ale Eocenului, pe care în timpul erupțiunii le-a smuls de dedesubtul marnelor și le-a ridicat în sus, ca blocuri, uneori în grupe și mase enorme (deasupra Tunelului, pe dreapta, Dâmbul Pietroasei, pe stânga Someșului Mare, etc.).

Deși, în afară de puternicul grup al Izvoarelor minerale „Hebe” n-avem nici o altă evidență, noi considerăm că ridicarea în boltă scurtă a anticlinalului de la Sângeorz-Băi, se datorește tot unei mase eruptive, care însă a rămas ascunsă în profunzime, sub cuvertura de Eocen inferior și mediu, constituită în această regiune, ca și în cele imediate vecine mai la Nord (Anieș), din conglomerate cuarțoase albe și din gresii gălbui-cenușii, pe unele locuri cu Nummulites (Valea Rea, Anieș, etc.), ale Eocenului inferior, și din puternica serie de marne vineții-negricioase și din gresiile, uneori fin conglomeratice (La Buhăescu), ale Eocenului mediu și superior.

II – Originea izvoarelor minerale „Hebe”

Cum se poate ușor deduce din cele expuse până aici, grupul de izvoare minerale „Hebe” reprezintă manifestațiuni fumeroliene răcite sau reci, ale unei mase vulcanice pe cale de consolidare, ce se găsește rămasă în profunzime, sub depozitele eocenice boltite în anticlinal, manifestațiuni care apar la suprafață pe una din fracturile care interesează de aproape zona axială a acestui brachi-anticlinal.

După analizele făcute în ultimul timp (1932) de Prof. dan Rădulescu (Cluj), izvoarele „Hebe” sunt manifestațiuni cloro-sodice carbo-gazoase, cu cantități destul de mari de Bicarbonat de Na (3,4-4,90 ‰), de NaCl (1,8-2,4 ‰) și de CO₂ liber (0,3-1,5 ‰), foarte plăcute la gust, a căror temperatură rămâne constantă, în raport direct cu temperatura mijlocie anuală (9,9⁰-12,5⁰).

Prof. dr. I. P. – VOITEȘTI

III – Apariția izvoarelor „Hebe”

S-ar crede de la prima vedere că izvoarele minerale au apărut imediat după încetarea erupțiilor vulcanice din regiune, fenomen care, desigur, a avut loc aici între Oligocen și Miocen. Nici o urmă nu se vede însă de astfel de manifestațiuni până în Cuaternarul cel mai nou, până în timpul formării terasei celei mai inferioare a Văii Borcutului, pe care este așezat Sângeorzul. În adevăr, până atunci marnele eocene închideau ermetic aceste manifestațiuni, nelăsându-le să scape în afară, bolta pe care o fac ele aici nefiind fracturată la exterior. Imediat după ce eroziunea a atins nivelul de eroziune al ultimei terase, aceste manifestațiuni au putut ieși în exterior ușor și, după enorma cantitate de depozite concreționare lăsate, ele au apărut de la început și foarte puternice.

La fel s-au petrecut lucrurile și cu izvorul de la Anieș, care apare în aceleași condițiuni, adică la nivelul terasei inferioare a Someșului Mare, peste care s-a zidit și micul con actual de calcare concreționare tufacee.

IV – Evoluția izvoarelor „Hebe”

Evoluția acestor izvoare este destul de interesantă și se oglindește admirabil de bine în succesiunea depozitelor de calcare concreționare depuse de ele. Prima dată izvoarele „Hebe” au apărut tocmai în colțul NW al delușorului construit, prin concreționare, de tuful calcaros și, desigur, ele formau un grup cu mult mai bogat în ape ca azi. De aici apele lor se răspândeau spre SE peste toată terasa inferioară de pe malul stâng al Văii Borcutului, acoperind-o cu un strat gros de tuf calcar care se mai vede și azi pe marginea dintre stabilimentul băilor, Administrație și Hotelul Băilor. Dar în imediata apropiere a punctului – sau punctelor – de ivire, apele au depus mai mult calcar tufaceu, ridicându-se un con de erupție, peste care ele se revărsau liber, când într-o parte, când în alta, con foarte bine evidențiat prin stratele de tuf cu dispoziție periclinală în jurul punctelor de ivire. Prin înălțarea continuă a conului de calcar depus prin concreționare, s-a lungit și coloana de apă din canalul de ieșire, pe care puterea de ascensiune a emanațiunilor gazoase trebuia s-o învingă pentru ca apa să mai poată ieși ascendent; așa că la un moment dat, când presiunea apei din canalul de ieșire a fost egală sau a întrecut puterea de ascensiune a manifestațiunilor, izvoarele au trebuit să-și caute un loc de scurgere lateral, emigrând astfel mereu spre SE, pe măsură ce în punctele noi de apariție, conurile de depozite calcaroase ajungeau prin lungirea prea mare a canalului de ieșire, să învingă – prin greutatea masei apei – puterea de ascensiune a manifestațiunilor gazoase, care-i procurau și puterea de ascensiune. De la apariție până azi se observă că grupul de izvoare „Hebe” a emigrat cu cel puțin 150 m., la o înălțime oarecare, mai menținându-se numai grupul de la nr. 1, 2 și 3, pe când izvorul 4 și mai ales 5 au emigrat până la marginea vechii platforme de tuf de sub casa băilor calde. Desigur, că prin captări și îngrijiri sistematice și bine executate, împiedicându-se depunerea tufului calcaros în regiunea de ivire, puterea de ascensiune a apelor poate să fie menținută – teoretic – constantă foarte multă vreme. În realitate însă izvoarele minerale au în cursul vieții lor o epocă de activitate maximă și un declin, care nu mai depind de lungimea coloanei de apă, ci direct de gradul de răcire al magmelor profunde de la care emană. Nu-i mai puțin adevărat că și o captare defectuoasă sau o lipsă de curățire a canalelor de captare, pot provoca împrăștierea apelor unei surse minerale, cum am observat la sursa „Elisabeta” de la Băile Herculane.

Este posibil însă ca și puțină slăbire a puterii ascensionale ce se observă la grupul principal și în schimb o creștere treptată a debitului grupului inferior nr. 4 și mai ales nr. 5, ca și variațiunile chimice ce se observă la analizele apelor, făcute la interval de 24 ani (1908 și 1932), să fie datorite numai drumului din ce în ce mai lung, pe care aceste manifestațiuni au fost silite să-l facă, de la punctul prim de apariție, până la punctele în care ele apar azi. În cazul acesta, o captare nouă se impune, după cum am avut ocazia s-a arăt în 1933, printr-un raport detaliat special, însoțit de o hartă geologică 1:10.000, depus în manuscris la Direcțiunea Băilor „Hebe”¹.

Cluj, 24 mai 1934.

---

¹ Comunicare făcută în mai 1934 la Congresul Asociației Profesorilor de Geografie.

Aspecte economice ale localității Sângeorz-Băi la sfârșitul perioadei interbelice

---

Dorin Dologa

La sfârșitul perioadei interbelice România era o țară slab dezvoltată din punct de vedere economic. Astfel, în anul 1938 venitul național pe cap de locuitor era de 76 de dolari în România, fiind comparabil cu cel din Bulgaria și Iugoslavia, unde era de 68 de dolari/cap de locuitor, însă era mai mic decât în Polonia, unde era de 104 dolari/cap de locuitor, Ungaria, unde era de 111 dolari/cap de locuitor, sau Cehoslovacia, unde era de 174 dolari/cap de locuitor¹. Venitul național pe cap de locuitor în Ungaria era mai mare decât în România de 1,5 ori, iar în Cehoslovacia era mai mare de 2,5 ori.

Anterioră Primului Război Mondial, această situație de înapoiere economică a României față de statele dezvoltate s-a accentuat în perioada interbelică. Elitele românești nu au reușit să implementeze programe economice coerente și adecvate la situația României și la mediul economic internațional, pentru a accelera modernizarea economică. Odată concepute, ideile economice au fost nu au fost adaptate la nevoile societății românești și la situația economică mondială, iar după ce au fost formulate nu au fost aplicate cu hotărâre și consecvență. Societatea românească era marcată de o polarizare socială accentuată, fiind nevoie de o ridicare a nivelului de viață ale țărănimii și orășenimii sărace. În lipsa unui sistem de selecție și promovare a oamenilor de valoare, în România interbelică persoanele capabile au fost ținute pe margine, în funcțiile de decizie fiind numite persoane pe criterii politice și nu după competențele profesionale. Exemplele negative veneau chiar din vârful societății românești, unde regele Carol al II-lea ducea o politică ce favoriza corupția. Chiar și când erau aplicate, politicile economice românești erau în contradicție cu realitățile economice internaționale. Când România a aplicat o politică economică protecționistă, relațiile economice internaționale au fost marcate de liberul schimb, iar când a aplicat o politică economică a liberului schimb, relațiile economice internaționale au fost marcate de protecționism.

În ceea ce privește parcul de mașini, România avea 1,3 mașini la 1.000 de locuitori, situându-se înaintea Poloniei, care avea 0,7 mașini la 1.000 de locuitori și a Iugoslaviei, care avea 0,9 mașini la 1.000 de locuitori, dar în urma Ungariei, care avea 1,7 mașini la 1.000 de locuitori².

În comuna Sângeorz în anul 1934 existau doar două vehicule cu tracțiune mecanică³. Numărul de mașini raportat la cel al populației era de circa 1 mașină la aproape 2.000 de locuitori⁴, fiind mai mic decât media pe țară.

Economia României era în perioada interbelică una agrar industrială. În anul 1938 agricultura producea 38,4 % din venitul național, iar industria producea, după diferite calcule, între 16 % - 30 % din venitul național.

În ceea ce privește comuna Sângeorz-Băi, aici nu exista nici o capacitate industrială, nici măcar pentru prelucrarea resurselor locale, așa cum era lemnul, care se găsea aici într-o cantitate însemnată.

---

¹ Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, Iași, Editura Polirom, 2010, p. 217.

² *Ibidem*, p. 249.

³ Dorin Dologa, *Aspecte privind agricultura în localitatea Sângeorz Băi în perioada 1934-1940*, în „Pisanii Sângeorzene”, Sângeorz-Băi, Anul VIII, 2019, Nr. 6, p. 33.

⁴ În anul 1930 comuna Sângeorz-Băi avea 3.812 locuitori, iar în anul 1941 avea 4.209 locuitori – Ioan Sigmirean, Adrian Onofreiu, *Istoria Județului Bistrița-Năsăud în documente și texte (epocile modernă și contemporană)*, Bistrița, Editura Răsunetul, 2001, p. 26.

Dorin DOLOGA

În perioada interbelică principala ramură economică din România era agricultura. Majoritatea populației lucra în agricultură. În perioada 1934-1937 un procent de 78 % din populația activă din România lucra în agricultură. Procentul era apropiat de cel din Iugoslavia, unde 79 % din populația activă lucra în agricultură și de cel din Bulgaria, unde 81 % din populația activă lucra în agricultură, însă era mult mai mare față de Ungaria, unde numai 53 % din populație lucra în agricultură¹.

Agricultura practică la Sângeorz-Băi era una de subzistență. Cele circa 800 de familii de aici dispuneau în anul 1938 de 2.329 iugăre și 215 stâneni pătrați de teren arabil (circa 1350,8 hectare)². În medie, unei familii din Sângeorz-Băi îi reveneau sub două hectare de teren arabil, ceea ce se situa mult sub media de cinci hectare, cât era socotit în epocă minimul necesar pentru întreținerea unei familii. Producția de cereale obținută la Sângeorz-Băi nu acoperea necesarul de consum al populației. În primăvara anului 1940 la Sângeorz-Băi s-au cultivat 35,5 iugăre (20,59 hectare) de grâu de primăvară, 32,5 iugăre (18,85 hectare) orz de primăvară și 721 iugăre (418,18 hectare) ovăz de primăvară³.

O situație mai bună se înregistra la cultura porumbului. În toamna anului 1936 și în primăvara anului 1937 la Sângeorz-Băi s-au cultivat 320 hectare cu porumb⁴. Grâul și porumbul se foloseau pentru hrana oamenilor, iar ovăzul pentru hrana animalelor.

La lipsa de teren arabil se adăuga lipsa de inventar agricol. Înzestrarea cu inventar tehnic era mai mare de două ori în Bulgaria și de trei ori în Polonia față de România. În anul 1939 în România existau doar 5.732 de tractoare⁵. În anul 1938 în România tracțiunea mecanică reprezenta doar 5,1 %, iar cea animală 94,9 % din totalul forței de tracțiune din agricultură⁶.

În ceea ce privește comuna Sângeorz-Băi, aici nu exista nici un tractor. Este adevărat că mașinile erau mai greu de folosit aici datorită reliefului de deal și munte, însă și numărul camioanelor de transport era redus. În anul 1934 la Sângeorz-Băi existau 390 de cai și catâri de muncă, 200 de boi și bivoli de muncă, 540 de vehicule cu tracțiune animală (care și căruțe), 2 vehicule cu tracțiune mecanică, 600 pluguri, 1 trior și 3 garnituri de treier⁷.

La sfârșitul perioadei interbelice nivelul de dezvoltare economică al comunei Sângeorz-Băi era redus. Agricultura a continuat să rămână principala ocupației a locuitorilor, dar aceasta nu a reușit să devină un motor al dezvoltării. În ceea ce privește industria, în perioada interbelică, aici nu s-a semnalat înființarea unor astfel de capacități, iar sectorul turismului balnear și al serviciilor a rămas restrâns.

¹ Nicolae Păun, *Istoria economică a României*, Cluj-Napoca, 1989, p. 234.

² Dorin Dologa, *op. cit.*, p. 32.

³ *Ibidem*, p. 33.

⁴ *Ibidem*, p. 32.

⁵ Nicolae Păun, *op. cit.*, p. 230.

⁶ *Ibidem*, p. 236.

⁷ Dorin Dologa, *op. cit.*, p. 33.

RESTITUIRI

Maria Antoinette

- Schiță biografică-istorică -

Maxim POP¹

VII

Cum se întâmplă de foarte multe ori în lume, că în mijlocul durerilor sufletești se ivește o rază de mângâiere, chiar așa se întâmplă și aici. Pe lângă neplăcerile care avu a le suferi regina din partea partidei opoziționale, mai avu și altă durere sufletească. Împărăteasa-regină Maria Terezia muri. Aceasta făcu o impresie pe cât de dureroasă asupra reginei. Însă și pentru lacrimile unei fiice, care își plânge pierderea mamei sale, încă este mângâiere. Regina era în stare binecuvântată. În aprilie 1781 a făcut aceasta cunoscut. După 7 luni, în 22 octombrie, un pătrar la unu a născut regina. O liniște mare domnea în chilie. Regina însăși cugeta, că e prințesă, când se publică că este prinț. Bucuria fu mare pentru regină ca și pentru poporul întreg. Din toate gurile răsuna vorba „dofin” (principe de coroană). Această bucurie se manifesta în toate străzile, în teatru, la focurile artificiilor, la Te-Deum. În Versailles se adună poporul la curtea castelului. Strigătele necurmte: „Să trăiască regele, regina și prințul de coroană” nu mai încetau. Procesiuni și deputațiuni de la toate corporațiunile. Regina se afla foarte bine. Încă în 29 putu primi damele, în 30 prințesele și prinții și în 2 noiembrie entreul² mare.

Prințul s-a încredințat prințesei Guéménée, ca guvernantă a pruncilor Franței, așa se numeau

---

¹ Maxim Pop s-a născut la 10 august 1838 în comuna Sângeorgiul-românesc, din părinți economi, însă oameni de frunte și cu stare. La sfatul vicarului de atunci, Anchidim Pop, care descoperise în tânărul copil un talent mare, părinții săi l-au dat șa școala trivială grănicerească din Sângeorgiu, unde absolvi toate clasele cu testimoniu pur eminent.

De aici fu trimis șa școala normală din Năsăud unde dovedi aceeași diligență și o absolvi cu același rezultat îmbucurător.

De aici a mers „per pedes apostolorum”¹ la Blaj unde absolvi gimnaziul clasă de clasă cu rezultat asemenea eminent, iar la examenul de maturitate obținu clasificarea „eximio modo”¹.

Absolvind gimnaziul, la dorința expresă a unchiului său Macedon Pop, prepozit capitular, intra ca alumn în Seminarul greco-catolic din Gherla de unde, după un an de studiu, fu trimis în Seminarul central „Santa Barbara” din Viena unde absolvi studiile teologice în anul 1865 „per eminentiam”¹, obținând din diligența privată și absolutoriu de la cursul catehético-pedagogic la Școala normală cesaro regească.

Tot atunci absolvi la universitatea centrală de acolo și cursul profesoral din secțiunea istorică. Îndată după absolvirea cursului, fu denumit ca profesor la Gimnaziul greco-catolic din Năsăud, iar la 1871 fu denumit, totodată, și catehet și exortator¹ greco-catolic la același gimnaziu și întărit de profesor ordinar. Schimbându-se însă împrejurările, deși avea toate testimoniile și absolutoriile „pur eminent”¹, se năzui a-și câștiga censura de la vreo universitate din patrie. Se puse deci pe studiu și deși nu poseda limba maghiară, se pregăti cu sârguință exemplară și insinuându-se la examen la universitatea centrală din Budapesta, obținu la anul 1874, cu succes bun, censura de profesor.

Încă în decursul aceluși an fu întărit de profesor definitiv pentru catedra de istorie și geografie. Nu peste mult timp episcopul de Gherla, Ioan Szabo, îl denumi de vice-protopop onorar și asesor consistorial.

În 17 mai 1892, copleșit de un morb greu, căzu la pat și în 23 iulie a aceluiași an, muri, în etate de abia 54 ani, lăsând în urmă-i o văduvă și patru copii (*Memorialul „Reuniunii învățătoarești greco-catolice Mariana din Năsăud”, Perioada I, 1876-1901, Năsăud, 1901, pp. 55-57*).

² Prânz sau o cină tradițională din Franța.

Maxim POP

prinții familiei regești. Acest oficiu l-a purtat prințesa, când deveni bărbatul său bancrot¹, și aceasta după un an. Regina voi să aibă de guvernantă pe madame de Polignac. Aceasta, la început, nu s-a putut decide a primi atare post.

Ei nu-i plăcea o poziție, unde dânsa să fie avizată a încerca să facă pe placul șarjelor celor mari. Au trebuit multe zile să o roage pe regină și alții până s-a înduplecat a primi postul oferit. De aici încolo regina a petrecut mai mult la doamna Polignac în așa-numitul „salon de lemn”, în care se afla un biliard, un clavir, o masă de joc și era situat în capătul aripii de la castel. Jocul, muzica, discursul făceau de trecea timpul foarte repede. Regina era foarte fericită.

Mai plăcută a fost viața pentru regină în Trianonul mic. Aici era abandonată eticheta de Marly. Regina umbla liberă în costum ușor. Un veșmânt alb, o pălărie de paie și o năframă de gaze era îmbrăcămintea de toate zilele a reginei. Ea umbla nejenată prin grădină, alerga de la măieriște la cămara de lapte și bea lapte cu suita sau mânca ouă. Castelul era așezat în mijlocul grădinii. Deoparte era așa-numita grădină franceză, de altă parte cea italiană și de altă parte cea engleză, creație a reginei. Cele mai rare plante exotice se aflau în grădina ei, un râuleț curgea prin dânsa și regina, adeseori, își petrecea cu pescăritul. Pe o colină, între un tufiș de roze, se ridica un belvedere înconjurat de mirturi² și iasmini³, de unde putea privi regina peste toată grădina. Lângă grădină era Arcadia reginei, un sat consistător din mai multe căsuțe așezate lângă olaltă, având fiecare câte o grădiniuță. Aici era locul unde juca regina cu damele sale țărăncile.

VIII

Maria Antoinette credea că duce o viață privată la Trianon. Bucuria ei cea mai mare erau producțiile teatrale date de dânsa și suita sa. Pentru acestea purta cea mai mare grijă și, de multe ori, îndrepta dânsa greșelile la decoruri. Cercul care participa era foarte restrâns. Mai târziu s-a lărgit.

Însă regilor nu le este iertat a duce viață privată. Ei sunt ca unii prizonieri de stat, închiși în palaturile lor, care nu le pot părăsi fără a vătămă religia popoarelor. Desfătările lor au să fie regești, amicitia lor maiestatică și fără confidență, zâmbetul public și pentru toți. nici chiar inima nu e a lor și ei nu au să urmeze aplecările sale după plac. Aceleiași pedepse și penitențe sunt supuse și reginele. Dacă se coboară până la gustul vieții private, atunci nici genul, nici etatea, nici naturalitatea inimii, nici naivitatea simțămintelor, nici intimitatea și curățenia resignațiilor⁴ sale nu le procură indulgența curtenilor sau tăcerea celor răi. Această soartă avu și regina Maria Antoinette. Împrejurarea că ea cerceta în toată ziua familia Polignac, a dat la critică. Era un lucru nemaipomenit la curtea regească din Franța ca regina să viziteze familii private și să-și petreacă acolo. Simplitatea veșmintelor s-a explicat ca o disprețuire a industriei franceze, pentru că, deși purta veșminte de batist⁵, stofele le aducea din Țările de Jos, prin ceea ce se văzu a favoriza industria austriacă. Târziu numai cunoscu ea greșelile acestea. Târziu afla că n-are amici și că toți cei din jurul său au interesele lor private și pretențiile lor. Regina a voit a împlini dorința fiecăruia întrucât a fost aceasta cu puțință. ea a protejat afară de aceea literatura și artele și dintre acestea muzica. Prin aceasta deveni în suspiciune că e înțeleasă cu economizarea ministrului Calonne, care vărsa milioanele Franței ca un al doilea Ceresus, deși dânsa a fost în contra denumirii lui și un timp s-a și opus. Ea și-a exprimat neîncrederea în dânsul pe față, zicând: „Mă tem că finanțele statului vor cădea din mâinile unui om modest, fără talente, în mâinile unui intrigant iscusit”. Și după denumire și-a arătat antipatia sa către dânsul, i-a respins orice serviciu și s-a bucurat că i s-a denegat lui Calonne milionul de franci care era să adauge în numele său la cele trei milioane de franci ce avea să le împartă regele între săraci în iarna anului 1784. Cu toate acestea, în public se considera de înțeleasă cu Calonne. La aceasta a dat însă împrejurarea că pe când statul era aproape de bancrot, Calonne, - după principiul că cine vrea să aibă credit, trebuie să cheltu-

¹ Persoană care a suferit faliment.

² Arbust ornamental mediteranean cu frunze alungite, persistente, cu flori mici, albe și parfumate.

³ Iasomie de grădină.

⁴ Resignațiune = resemnare.

⁵ Țesătură din fire foarte subțiri de bumbac sau de in.

Maria Antoinette - Schiță biografică-istorică -

iască, - cumpăra pentru regină castelul Saint-Cloud, ier pentru regele, Rambonilet, pentru reședința de vară.

În cercul familiei Polignac, care era condus de Diane Polignac, o damă talentată, însă foarte urâtă, se aflau și oameni de spirit, însă foarte demoralizați. observând regina că sub masca fineții se ascund lucruri ordinare, și-a propus să se retragă din acea societate, însă acei oameni s-au răzbunat infam contra ei, lăudându-se trei dintre dâșii a fi fost amorezi favoriți ai reginei. Ca această infamie să se creadă, a contribuit producția unei piese teatrale intitulată „Nunta lui Figaro”, care s-a reprezentat pe scena din Trianon în contra voinței reginei. Această piesă a fost un cap de operă de frivolitate satirică. Aici se reprezintă lucruri obscene menite a lăți ura în contra vieții de la curte și, în special, a reginei. Și curtea privea această piesă ca o desfătare nevinovată, pe când poporul vedea în dânsa o satiră a curții. În deșert a muștrat regina pe dl. Vandreuil, care a persuadat să aducă pe scenă piesa amintită, zicând că se mulțumește de o amicitie a cărei indiscreție și cutezare a compromis-o. acesta, în loc să ceară scuze, s-a aflat indignat.

La înstrăinarea reginei de către societatea Polignac au contribuit și dispozițiile ministerului pentru casarea unor posturi, la ceea ce a căutat să se învoiască și regina. Astfel, dl. de Polignac a trebuit să-și dea demisia din postul de director, ceea ce i-a cauzat o mare neplăcere. Dl. Vandreuil s-a indignat pentru că regina nu s-a interpus la rege, pentru ca să i se plătească datoriile. Urmarea a fost că s-au rupt suferințele de mai înainte.

Unicul amic al reginei, unica speranță a ei, dl. Choiseul, a fost răpit de moarte chiar în un timp când regina avea mai mare lipsă de el. pentru dânsa n-au rămas în viață alți amici, ci numai oameni indignați și nemulțumitori. Între atari împrejurări, se apropia regina iarăși de madame Lamballe, care se depărtase fără ceva muștrare și se apropia iarăși fără imputări. „Să nu crezi niciodată”, zise regina, „că ar fi cu puțință să nu te iubesc; e o trebuință a inimii mele”.

IX

Amiciția madamei Lamballe și mângâierile ei au fost puține față cu mărimea întristărilor care veniră asupra reginei. Torontul de rele, odată început, a crescut din zi în zi. Satire, versuri, pamflete, etc. se lăteau printre popor. Acestea îngropară iubirea națiunii către regină. Despre acestea o convinsese o călătorie la Paris, unde n-a fost primită cu vivate, ci o tăcere adâncă și indiferentism au petrecut-o. reîntorcându-se acasă, nădușită de lacrimi, zise: „Ce le-am făcut eu?” Cu acestea se începuse nepopularitatea. În deșert încerca o viață mai liniștită în castelul Saint-Cloud. Însăși cumpărarea acestui castel s-a privit ca un lucru neplăcut: „E nepolitic și nemoral a vedea castele în posesiunea reginei din Franța”, zise d'Eprêmesnil. Locuitorii din Saint-Cloud erau nemulțumiți pentru că trebuiau să primească pe oamenii curții câți nu încăpeau în castel, iar poporul sedus zicea: „Să mergem la Saint-Cloud să vedem artele hidrostatice și pe austriacă”.

Culmea întristării a fost nefastul proces așa numit pentru colier. Lucrul stă așa: în Paris era un juvelier¹, anume Böhmer. Acesta vânduse reginei o pereche de cercei cu prețul de 360.000 franci, plătiți din casa proprie a reginei, care dispunea peste suma de 100.000 de taleri la an. Mai târziu a furnizat Böhmer regelui pentru regină giuvaiere în preț de 800.000 franci. Regina declara lui Böhmer că are destule giuvaiere și nu-i trebuiesc altele. Cu toate acestea, Böhmer a cumpărat toate briliantele cele mai frumoase care au circulat în comerț, ca să le compună în un colier, pe care îl menise pentru regină. Juvelierul voi acum să-l ofere reginei prin un curtean. Se și afla un nobil care descriesese regelui colierul. Regele, entuziasmat pentru frumusețea diamantelor, voi să-l facă prezent reginei. Aceasta însă dete a înțelege că e prea scump, că are destule diamante frumoase și că ar fi mai bine a dărui Franței o naie², de cât reginei giuvaiere. Prețul colierului era de 1.600.000 franci.

La anul, după ce în deșert a îmbiat Böhmer colierul său pe la toate curțile din Europa, l-a îmbiat din nou reginei. Aceasta a refuzat cumpărarea. Böhmer, însă, în calitate de juvelier de curte, ceru audiență la regină, căzu la picioarele ei și declară că dânsul este un om ruinat și nu-i rămâne decât

¹ Bijutier.

² Corabie, navă.

Maxim POP

să se arunce în apă. Regina i-a răspuns: colierul, care pe dânsul l-a dus la ruină, nu l-a comandat, din contră i-a spus că nu are lipsă de alte giuvaiere. Regina termina cu aceste: „Colierul n-am voit să-l cumpăr, a-l primi ca prezent de la regele am refuzat, nu-mi vorbi mai departe de el, ci încearcă a-l împărți și a-l vinde și nu te îneca”.

De aici înainte s-a ferit de orice ispită, a înconjurat orice atingere cu Böhmer și pentru reparatură¹ a luat alt juvelier. Cu aceasta se păru a fi terminat totul, când la anul 1785 veni Böhmer la madame Campan ca să se ceară bani pentru colier. Madame Campan comunica aceasta reginei. Se poate cugeta ce surprindere și, totodată, și întristare pentru nobila regină!

Și cum se întâmpla aceasta?

În Paris locuia în acest timp principele Ludovic Rohan, cardinal arhiepiscop al Strasbourgului și mare elemosinar² al Franței, acel arhiepiscop care primise pe Maria Antoinette când intra în Franța. el era din o familie din cele mai dintâi ale Franței, avea venituri colosale, cu toate acestea era îngropat în datorii. Deși demnitar bisericesc, ducea o viață tare desfrânată. Un timp a fost ambasador în Viena. Epistolele lui, trimise din Viena, sunt pline de invective asupra Mariei Terezia și a curții sale. Știind de aceasta, Maria Antoinette a efectuit³ de s-a revocat din acest post pentru că s-a simțit vătămată prin atacurile îndreptate în contra mamei sale. Din această cauză, la toată ocaziunea, a lăsat ca să simtă dizgrația sa. Cu toate acestea, dânsul și-a propus să câștige inima reginei și, prin ea, să devină ministru⁴.

Spre ajungerea scopului său s-a folosit de niște unelte netrebnice care l-au înșelat amar. Unealta principală a fost muier, care se numea contesa Lamotte. Aceasta a fost fiica unui țăran, tatăl ei s-a chemat Valois, pe baza acestui nume a afirmat că dânsa e descendentă a unui fiu nelegiuit al lui Henric II, prin urmare e de viță regească. Dânsa a știut a se linguși și și-a câștigat intrare în cercuri înalte. Mai târziu s-a căsătorit cu un gardist care se numea pe sine contele Lamotte și, de aici, dânsa s-a numit Lamotte-Valois. Auzind contesa Lamotte [despre] cardinalul Rohan că este foarte întristat, pentru că a căzut în dizgrația reginei și că acel colier făcut pentru regină nu s-a cumpărat din considerațiuni financiare și-a propus să pună mâna pe colier. Ca ajutători de înșelăciune au fost bărbatul ei și contele Cagliostro. Odinioară, spuse contesa Lamotte cardinalului, că dânsa a exoperat⁵ intrare la regină și pe încetul a delăturat⁶ antipatia aceleia față cu cardinalul. Pentru a delătura orice dubiu i-a comunicat că regina dorește a avea seara o întrevorbire⁷ cu cardinalul în parcul de la Versailles. O contesă, numită Olivia, care semăna bine cu regina, avea să joace la scena mizerabilă rolul de regină.

Convenind cardinalul cu Olivia, a cărei față era acoperită cu văl, aceasta zise cuvintele: „Cele trecute sunt iertate” și lăsa să cadă o roză jos. Cardinalul, voios, ridică roza și sărută piciorul Oliviei în credința că sărută piciorul reginei. Făcându-se un zgomot, Olivia se depărtă repede.

Cardinalul era prea fericit și gata a face toate pentru cultivarea fragedei plante de amicitie cu regina. Contesa Lamotte zise cardinalului că va dobândi pe deplin inima reginei, dacă îi va ajuta să cumpere colierul. Să-l cumpere adică pe numele lui și regina va plăti suma succesiv. Mai multe bilete frumoase cu subscrierea imitativă a reginei au întărit pe cardinal în credința sa. Dânsul a chemat juvelierii și a voit să târguiască colierul, însă știind aceștia că pe lângă toate veniturile este adesea în perplexitate de bani, n-au voit să negocieze cu el până când dânsul a descoperit că voiește a cumpăra colierul pentru regină. S-a stipulat contractul, statorindu-se⁸ ratele de plătire, s-a dat contesei Lamotte care, după câteva zile, l-a adus prevăzut cu subscrierea „Maria Antoinette de Franța”. Un om îmbrăcat

¹ Reparație.

² Persoană însărcinată la curtea unui suveran cu strângerea ajutoarelor.

³ Care este realizat, împlinit, îndeplinit, executat.

⁴ *Tribuna*, Sibiu, Anul VII, 1890, nr. 212, p. 847-848.

⁵ A obține ceva prin insistență, a (se) realiza.

⁶ Elimina, scoate, suprima, înlătura.

⁷ Convorbire.

⁸ Constitui, crea, ctitori, determina, fixa, fonda, hotărî, institui, organiza, preciza, stabili, statornici, înființa, întemeia.

Maria Antoinette - Schiță biografică-istorică -

în livreul¹ de camarar² al reginei a primit colierul de la juvelieri și l-a dat contesei Lamotte. Aceasta l-a dat bărbatului său care, mergând în Anglia, a vândut briliantele singuratece la juvelierii de acolo. Din prețul obținut, Lamotte a dat cardinalului 30.000 cu un bilet frumos făcut pe numele reginei, în care promitea că restul se va plăti la finea lui august. Un timp îndelungat așteptară juvelierii. În fine, veniră înșiși în strâmtorare, își pierduse răbdarea³. se îndreptară acum către regină, îi poftiră să poarte colierul fericită și-i dederă a înțelege, că ar dori să capete plata. Regina privi tot lucrul ca o neînțelegere și puse epistola la o parte. Curând, după aceea, scriseră juvelierii din nou reginei, cerură plata colierului și comunicară lucrul și regelui. Acesta le răspunse că regina nu știe nimic despre aceasta, trebuie să fie o înșelăciune. Juvelierii alergară la cardinal. De multe ori în viața sa a fost acesta cu perplexități. acum, însă, considerând mărimea sumei, considerând că lucrul deveni public și că regina e trasă în joc, a fost lovit ca de trăsnet.

Se apropia sărbătoarea înălțării preacuratei vergura⁴ Maria. Ca elemosinar avea să celebreze Sfânta Liturghie în capela regească din Versailles. După ce se reculese din spaima cea dintâi, cugetă că dânsul poate merge, deoarece nu e înșelătorul, ci înșelatul și nu are motiv de a se sustrage de la oficiul divin.

La 15 august 1785 merse cardinalul în capelă. Regele și regina însă s-au iritat peste măsură, după ce auziră cardinalul abuzând de numele reginei, a primit colierul de la juvelieri. Dâșii au crezut că totul este o înșelăciune făcută de cardinal, ca să-și îmbunătățească starea materială dezolată și regele a fost gata a exopera reginei orice satisfacție pentru această batjocură. Oamenii cu sânge mai rece au sfătuit pe rege că, pentru un om simplu care a fost înșelat într-un mod atât de rușinos, să nu facă lucru public din toată afacerea și anume să nu aducă lucrul înaintea unei judecăți publice, prin care numai s-ar compromite regina. Alții, însă, din ură către cardinal, au stăruit să pășească în contra lui.

Întreaga curtea era adunată. Cardinalul aștepta în toată pompa sa de cardinal perechea regală ca să asculte Sfânta Liturghie. Îndată fu chemat la cabinetul regelui unde se afla și regina.

„Cine te-a însărcinat, domnul meu, – întreba regele, - să cumperi un colier pentru regina Franței?”

„O, sire, - răspunse cardinalul – prea târziu văd, că sunt înșelat!”

„Ce ai făcut cu colierul?” – zise regele mai departe.

„Eu am crezut că s-a predat reginei”.

„Cine te-a încredințat cu această afacere?”

„O damă, contesa Lamotte-Valois, care mi-a prezentat o scrisoare a reginei. Eu am crezut a arăta Maiestății sale supunerea mea executând acea încredințare”.

„Eu, domnul meu!” – întrerupse regina, adunându-și vânturarul, - „eu, care de când am venit la curte nu ți-am adresat d-tale un cuvânt. Pe cine vrei să convingi, - dacă voiești, - că procurarea giuvaierelor mele am încredințat-o unui episcop, unui mare elemosinar al Franței?”

„Vezi, - zise cardinalul, - că sunt amar înșelat. Voi plăti colierul. Pofta de a mă face plăcut mi-a orbit ochii și nu am presupus că se joacă cu mine înșelăciunea”.

La aceste cuvinte, scoase cardinalul contractul de cumpărare și subscrierea „Maria Antoinette de Franța”. regele lua contractul și zise: „Aceasta nu e scrisoarea reginei, nici subscrierea. Cum a putut să creadă un principe din casa Rohan și un mare elemosinar al Franței că regina subscrie Maria Antoinette de Franța? Tot omul știe că regina semnează numai cu numele de botez”.

După acestea, dete regele o copie a epistolei sale către Böhmer.

„Scris-ai d-ta o epistolă ca aceasta?”

„Nu-mi aduc aminte să fi scris!”

„Și dacă ți se va arăta originalul care l-ai scris?”

„De cumva epistola e subsemnată de mine, e genuină”.

¹ Uniformă (împodobită cu galoane și fireturi).

² Slujbaș la cămara domnească.

³ Calm, răbdare, îngăduință.

⁴ Neprihănită, pură.

Maxim POP

„Explică-mi, totuși, această enigmă, - zise regele, - eu nu te privesc culpabil, voiesc să te justifici”.

Cardinalul gâlfezi¹ și se rezema de o masă.

„Sire, sunt prea confuz, ca să pot răspunde Maiestății în oarecare mod”.

„Reculege-te, d-le cardinal, - zise regele, - și te du în cabinetul meu ca să nu te neliniștească prezența reginei și a mea”.

Cardinalul ascultă, după 15 minute veni cardinalul iarăși și dete regelui o scrisoare. Regele o luă, zicând: „Îți fac cunoscut că vei fi arestat”.

„O, sire!” – zise cardinalul, - „totdeauna voi asculta de mandatele Maiestății Tale, însă să concedă Maiestatea Sa să fiu cruțat de durerea de a fi arestat în ornatul meu preoțesc înaintea curții întregi”.

„Trebuie să fie”, zise regele și lăsă pe cardinal fără de a-l mai asculta mai încolo.

Ieșind cardinalul din cabinet a fost arestat și dus în Bastilia. Ofițerul, care l-a arestat, i-a conces puțin timp în care a trimis un bilet vicarului său general, ca să nimicească scrisorile sale secrete. După două zile i s-a conces să iasă afară, ca să fie de față la luarea scrisorilor sale în prezența baronului Breteuil. Contesa Lamotte și contele Cagliostro încă au fost arestați.

În numele regelui, parlamentul (tribunalul suprem) a ridicat contra cardinalului acuză pentru vătămarea Maiestății Sale a reginei. La ascultare Lamotte a voit să arunce toată vina asupra cardinalului, pe care l-a numit înșelător, precum îl cugeta și curtea. În urma fasiunii² îngreunătoare a mai multor mărturii a trebuit să recunoască că dânsa e vinovata principală.

Prin sentința parlamentului din 13 mai 1786 a fost judecată la înfierare de criminalistă, batere cu vergele și închisoare pe viață. Cagliostro s-a achitat, iar Rohan cu 30 voturi contra 20 voturi s-a declarat de nevinovat. Poporul din Paris l-a dus în triumf până la Bastilia și de aici la palatul său. această sentință a fost o umilință pentru tron și mai mare pentru regină, deoarece oricare om știa câtă silință și-a dat curtea ca să fie dejudecat³ cardinalul și tot omul dorea contrariul.

De aici, încolo, regina a gătat de tot cu numele bun. Toate amănuntele și scorniturile s-au privit de bani buni și s-au colportat⁴ de către publicul din Paris.

Lamotte a scăpat din închisoare, a fugit în Anglia și a pregătit un manuscris în care era descris decursul procesului. Curtea i-a cumpărat manuscrisul cu bani grei, ca să nu se publice. Scopul nu s-a ajuns, deoarece Lamotte mai avu o prelucrare din manuscris care, totuși, s-a tipărit. În aceea erau cele mai urâte insultări și învinuiri asupra reginei.

X

După finirea procesului pentru colier, s-au început zilele de tristețe ale reginei. Ea demise pe domnișoara Bertin, născocitoarea modelor, părăsi Parisul, se retrase cu lacrimile sale în Trianon.

Însă care era viața de acum a reginei față cu viața de mai înainte din acest castel? Unde erau petrecerile nevinovate de mai înainte? Unde era teatrul, plăcerea cea mai mare a ei? Pe cine chema în jurul său? pe aceia pe care îi iubea.

Ea scrie madamei Elisabeta: „Plângem moartea sărmanului meu înger micuț. Am lipsă de întregă inima ta, ca să o pot mângâia pe a mea”. Era Beatrice, prințesa de Franța, a doua fiică a Mariei Antoinette, acel înger deplâns, care murise în etate de un an.

Un tablou înfățișa starea tristă a reginei după moartea fiicei sale. Pe un genunchi ținea pe ultimul născut, ducele de Normandia, pe celălalt pe principele de coroană morbos și aproape de moarte, care arăta spre leagănul gol, în care a zăcut sora-sa. Aceasta era o icoană care înfățișa adevărata tristețe a reginei și, cu toate acestea, s-a jenat a o pune în palatul Louvre, temându-se de insulte. Într-atâta s-a schimbat simpatia cea mare arătată la intrarea Mariei Antoinette în Franța.

¹ Gâlbeji.

² Declarație.

³ Zădărnăcire.

⁴ A răspândi știri, zvonuri etc. (false).

Maria Antoinette - Schiță biografică-istorică -

Toată mângâierea, toată plăcerea vieții era concentrată acum în frumosul ei fiu, ducele de Normandia, care s-a născut nu între vivate, ci legănat între cântece de insultă, însă cu atâta mai plăcute mamei sale. Toată desfătarea o avea după el în fiica sa, pe care o învăța la virtute, binefacere și creștinătate¹.

În aceste împrejurări își alege de consilier pe abatele de Vermond. El posedă încrederea reginei din copilăria ei, fiindu-i instructor. El purta secretele între mamă și fiică. El era mângâietorul reginei în lacrimile și grijile sale, el a participat la întristarea reginei și răceala regelui până în ziua în care fratele său a mântuit pe mama prințesei Maria Terezia, Charlotte de Franța, și când l-a însărcinat regele să pregătească pe regină la moartea mamei sale. Acestea și altele au fost meritele pentru care regina și-a pus încrederea în el. Abatele ajuns la influență, a voit să mulțumească arhiepiscopului de Toulouse, Brienne, la a cărui recomandare a ajuns instructor al reginei. Prin influența care a avut-o la regină, i-a succedat arhiepiscopului denumirea de ministru.

Influența lui asupra reginei, încrederea ei în dânsul, a iritat și mai tare pe inamicii ei. Mai ales erau iritate mătușile regelui, pentru că regele nu mai sta sub influența și comanda lor, ci din contră, iubea pe regină și cerea sfaturile ei. Nici cumnatul său, contele de Artois, nu mai era cel ce fusese, ci trecu în castrul mătușilor. Regina se dezamăgi în curând, că alegerea ministrului nu a fost nimerită și urmările acelei greșeli n-au rămas. Noul ministru, denumit la influența reginei, a fost acela care, în nepriceperea sa, a dat pe regina, prin vorbirile sale, pradă opiniei publice. Toate greșelile de mai înainte, prada banilor publici, starea tristă a finanțelor, de acum se atribuie reginei. Și parlamentele au mers până acolo încât, pe regină, au denunțat-o la rege cu cuvintele: „Atari mijloace, Sire, nu-și au izvorul în inimă și atari principii nu sunt principiile Maiestății Voastre, ele provin din alt izvor”.

Regina, văzându-se înșelată în presupunerea despre geniul arhiepiscopului ministru, văzându-se înșelată în promisiunile abatelui despre el și în însăși vorbirile și închipuirea aceluia, și-a schimbat cu totul părerea. După ce mijloacele încercate de miniștri pentru îmbunătățirea stării financiare, publicarea deficitului, declarația din 8 august 1788 pentru convocarea staturilor generale pe 1 mai 1789 au fost dovedit din destul că ministrul e necapabil de postul său, regina însăși l-a chemat la sine și l-a îndemnat să-și deie demisia, ceea ce a și făcut.

În locul lui, la intervenirea reginei, a fost rechemat iarăși bancherul Necker, pe care l-a protejat regina până când veni în conflict cu ultimul amic, contele de Artois, acesta a fost contra chemării în număr dublu a statului al treilea la adunarea generală, pe când regina era pentru.

Adunarea staturilor s-a deschis la 4 mai în Versailles. Cu acea ocazie muierile din popor întâmpinară pe regină, care trecea în trăsură, cu un strigăt nedumerit de: „Să trăiască ducele de Orleans”. Regina se întristă, încât era aproape de leșin. Revoluția începu.

Agitațiile în contra reginei au fost atât de simțitoare încât regina începu a pătimi în privința sanitară. Ea deveni melancolică, indiferentă față de orice lucru, începu a fi palidă și era teamă că oftica e aproape. Cu toate acestea, inamicii ei, văzuți și nevăzuți, cu deosebire mătușile regelui, lucrau neîntrerupt în contra ei. Ele nu puteau suferi că regele iubea pe regină, o întreba de sfat și că dânsa avea influență asupra regelui, pe când pe dânsa nu le mai asculta nimeni. Afară de inamicii din familie și de la curte, au mai fost o mulțime de inamici, chiar dintre aceia pe care regele i-a încărcat cu cele mai multe favoruri și, cu toate acestea, o părăsiră în momentele de pericol. Unii trecură în tabăra contrară, alții părăsiră țara. Lângă toți aceștia se aduseră inamicii externi. Mai mare ură în contra ei domnea în Londra. Aici se tipăreau toate satirele și broșurile insultătoare, de aici se plăteau agenții secreți care deoseau pe regină.

Englezii nu puteau uita tratatul din 1756 încheiat între Franța și Austria, în urma căruia ajunse Maria Antoinette pe tronul Franței și pândeau, după ocazie, ca să-și răzbune. Regina știa aceasta și nu putea să exprime numele ministrului englez Pit... fără a se înfiora. De asemenea și din acel motiv era inamic cabinetul și diplomația din Prusia, ai cărei agenți conspirau cu cei englezi. Tot aceeași ură domnea și în celelalte state contra reginei și de la un capăt al Europei până la celălalt erau interesele și instrucțiunile agenților diplomați inamici acestei regine și tot pentru tratatul din 1756.

¹ *Tribuna*, Sibiu, Anul VII, 1890, nr. 213, p. 851-852.

Maxim POP

Chiar și unde înceta Europa trecu această ură. Auzind vizirul cel mare că în Franța s-a proclamat republica, zise: „Aceasta e bună! Această republică nu se va căsători cu arhiducese”. Încă nici chiar în familia sa nu mai afla amici, pentru că fratelui ei, Iosif II, îi era mai aminte să pună mâna pe Bavaria decât să mântuie familia regească din Franța. El cere intervenirea la regele, însă acesta răspunse că întâi este franceză și apoi austriacă.

Urgisită și insultată de inamicii externi, părăsită de familia din care se trăgea, amenințată de furia unui popor și de ura Franței, ținta conjurațiunii tuturor intereselor Europei, torturată de tulburările prezentului, de frica, amenințările și presimțirile viitorului, Maria Antoinette nu mai afla acum refugiu nici în liniștea inimii sale. În anii din urmă a fost lipsită și de bucuria de mamă care, în dezmiertările fiilor săi, se mângâia și uita necazurile zilei. Înainte cu un an pierdu pe a doua fiică, Sofia, și se păru că acea pierdere a fost începutul suferințelor sale. Acum, principele de coroană încă se apropia de moarte. Fiecare zi, fiecare oră tortura inima reginei, care se legăna între grijă și speranță. catastrofa se vedea sigură și, cu toate acestea, mai era și puțină speranță. acest prunc, mai înainte plin de viață, vioi și vesel, acum scădea pe zi ce merge și în toată ziua se lupta pentru viață. culoarea feței era palidă, picioarele slăbiseră așa de tare, încât nu mai puteau purta micul corp care, ieri-alaltăieri, era atât de sănătos și respira atât de ușor în costumul său de marinar. În urmă, pruncul deveni așa de schimonosit, încât regina îl ținea ascuns. La 4 iunie 1779 muri acest prunc nefericit. Și aici a avut familia de Polignac partea sa. Micul morbos, în urma influenței guvernatorului său, ducele de Harcourt, avu așa de mare antipatie către doamna Polignac încât nici parfumul toaletei sale nu-l putea suferi. Și altcum câte neplăceri nu i-a cauzat doamna Polignac, favorita reginei. Și nu întru atâta dânsa, cât împrejurimea sa. Lucrul a mers așa de departe încât regina se informa cine e la doamna Polignac, când avea să meargă la dânsa și, de multe ori, rămânea acasă pentru oaspeții ce-i avea în saloanele sale, iar doamna Polignac merse în cutezarea sa până acolo încât, fiind vorba de persoanele care se întrunesc în saloanele sale, dânsa răspunse reginei: „Eu cuget că în aceea că Maiestății Voastre vă place a veni în salonul meu, nu este nici un motiv de a exclude din el pe amicii mei”.

Urmarea a fost că regina, înconjurând salonul doamnei Polignac, își afla loc de respir mai liber în salonul doamnei d'Ossun. Doamna de Polignac nu s-a supărat pe regină nici după ce aceea s-a retras cu totul din societatea sa, societatea însă pe care o înconjura regina, nu pregeta a lăți insulte și satire în contra ei.

Într-aceea revoluția era în flacără. Plebea revoltată merse asupra Bastiliei și o ocupă cu puterea (14 iulie), garnizoana a fost nimicită. În aceste momente de pericol, regina a uitat de desconsiderarea doamnei de Polignac. În 16 iulie, la ora 8 seara, chema regina la sine pe doamna și domnul Polignac și îi sfătui că încă în acea noapte să se depărteze. La aceste vorbe, se deștepta superbia și simțul de mulțumită în doamna de Polignac.

„Cum? Să călătoresc și să las pe binefăcătoarea mea, când au venit zile de nefericire; să fug când a început pericolul; nu ar însemna aceasta a lucra cu oameni fricoși?” Așa zise doamna de Polignac în mișcarea inimii sale. Ambii denegară promisiunea de a urma sfatul reginei. Maria Antoinette i-a conjurat¹ și i-a rugat să facă aceasta chiar în interesul său.

Pe când se încerca regina a convinge pe doamna de Polignac că așa este bine cum îi sfătuieste dânsa, intra regele.

„Vină, Sire! Ajută-mi să conving pe oamenii aceștia leali, pe supușii aceștia leali, că ei trebuie să ne părăsească”.

Împreună cu regele a putut-o îndupleca să părăsească Parisul.

Cu ocazia acestei ultime întrevorbiri a aflat iarăși regina iubirea ei și intimitatea veche. La miezul nopții părăsi castelul regesc și regina zise:

„Adio, scumpă, iubită amică! Cât de urât, dar cât de necesar este acest adio. N-am spre altă putere decât să te sărut”.

Doamna de Polignac a părăsit Parisul și, cu dânsa, a luat o epistolă a regelui către Necker prin care îl chema să primească iarăși portofoliul de ministru. Regina însă n-a întrelăsat a corespunde cu dânsa și a-i arăta cea mai mare simpatie și iubire. Dar cum se putea și altmintrelea? Un spirit pătrunzător-

¹ A ruga stăruitor.

Maria Antoinette - Schiță biografică-istorică -

---

tor și așezat în o inimă nobilă și simțitoare vedea prea bine că pericolul era aproape și în atari împrejurări se ridică peste neconsiderări, peste insulte din partea societății amicei sale și cea mai eclatantă dovadă despre o inimă nobilă a fost stăruința de a o scoate pe amica sa din pericol, din care dânsa era sigură că nu poate să scape. Maria Antoinette a cunoscut poziția ei îndată ce a făcut studii mai serioase asupra curții, asupra consilierilor chemați și nechemati ai regelui. Furtuna se prevedea, însă dânsa, drept recompensă pentru neconsiderarea regelui în anii primi ai căsătoriei, a dovedit lumii că știe a fi soție în înțeleșul strâns al cuvântului și încă soția unui rege al Franței.

„Sunt mai întâi franceză și după aceea austriacă”, scrisse fratelui său, Iosif II, cum s-a zis mai sus.

Dar tot așa de bine știa că revoluția, în dânsa, privește un pericol. Prudența, rezoluția, capul și inima ei au fost inamicul și pericolul revoluției. De la rege spera revoluția a obține toate și spera toate. Regina a cunoscut slăbiciunea lui. Ea a știut până la care concesii și la care abziceri poate aduce pe acel suveran, fără ca dânsul, ca suveran, să se apere, ca bărbat să se revolte, iar ca tată să priceapă că cu dezarmarea vazei regești nimicește tronul fiului său.

Față cu slăbiciunea regelui, era regina și conducătoarea regelui, cu voioșia și tăria naturii sale, cu hotărârea voinței sale și talentele de bărbat, peste care nu putea trece nedreptatea partidelor, cu curajul unei mame care se luptă pentru pruncul său, cu toate însușirile energice, cu toate virtuțile care se cuvin și care sprijinesc demnitatea regească. Regina a presimțit viitorul și despre revoluție nu s-a înșelat. Dânsa a fost împinsă la lupta și apărarea drepturilor tronului, prin grija de gloria regelui, prin delăturarea și punerea afară de lege a tuturor acelora pe care dânsa îi iubea, prin amicitățile, ca și prin obligațiile sale. Pentru toate aceste însușiri dânsa era periculoasă.

Atare pericol și influența ei trebuiau delăturate. De aici a urmat că toată presa revoluționară a început a ataca și insulta pe regină și a ațâța opinia publică în contra ei. În toate scrisorile, în care se ataca sau insulta regina, regele se caracteriza de om onest și virtuos, care e rău consultat. Presa monarhică, de altă parte, a uitat de rege; dânsa trata cu soția și mama care, în deșert, se năzuia într-acolo să deștepte pe regele din somnul său și a-i da sufletul ei. Era însă și o partidă care avea alte intenții și anume: în statul al treilea, care avea încredere în regină, se ivise ideea de a astrânge pe rege să abzică și pe regină a o numi regentă, pe lângă care să fie un parlament consistător din două camere, ca în Anglia. Acestea însă produsera mai mare iritație în revoluționari care vedeau o piedică mare pentru procederea¹ lor, care trebuia delăturată.

„Marea damă să-și caute de cale, de nu preferă ceva mai rău”. Acesta era limbajul care-l purtau membrii adunării naționale în saloanele Parisului și ai constituționalilor, care comunicară aceasta reginei prin mijlocirea ducesei de Luynes. Regina însă a fost rezolută a nu se despărți de rege și a muri aici, de cumva va fi să moară².

(va urma)

---

¹ Acțiunea de a proceda; acționare într-un anumit fel.

² *Tribuna*, Sibiu, Anul VII, 1890, nr. 214, p. 855-856.

Prea Sfințitului și Prea luminatului Domn MIHAIL PAVEL

Episcopul român greco-catolic al Gherlei
La aniversarea a treia a instalării în scaunul arhieresc – 23 Faur 1876

Silviu B. SOHORCA

Pe marea furtunoasă, prin valuri furibunde
Sigur plutește barca, având conducător,
O turmă fără frică prin salbe, val pătrunde
Știind că fiara fuge văzând pe-al ei păstor!

De trei ani și mai bine, a noastră naia mică
Plutește fără teamă pe luciul spumător,
Plutește fără teamă... și-aceasta va să zică:
Că brațul tău cel ager îi e conducător!

De trei ani și mai bine, de când micuța turmă
Te vede cu ochi mândri în frunte-i ca păstor,
De-atunci orice dorință și-o stâmpără, și-o curmă
Avându-te în sânu-i, trimis de Creator!

Pășește deci Ilustre și naia Diecezei
Condu-o mai departe cu zelu-ți cunoscut,
Ferindu-o de Caribde, de Scila piericiunii,
- Și Cerul să-ți ajute, în el să-ți afli scut!

Pășește mai departe cu-naltă demnitate
Purtând în mâna-ți sfântă toiagul păstoresc,
Și Ceru-ți dăruiască viața-n sănătate
Să-ți poți conduce turma la tronul cel ceresc!

Pășește mai departe, fiind spre apărare,
Soț văduvei sărace și tată la orfani,
Urarea ni e expresă și-acuma-n devotare:
Prea demne Arhieriu: viază la mulți ani¹!

¹ *Predicatorul Săteanului Român*, Cluj, 1876, nr. 2, p. 52.

DIN GRANIȚĂ

Arhiepiscopul și Mitropolitul Miron Românul în fostul district al Năsăudului

Năsăud, 2 iunie st. n.

Încă din timpurile vechi ale creștinătății a fost obicei că toate zidirile noi să fie consacrate din partea preotului mai înainte de a fi locuite. Într-un mod special s-a aplicat acest obicei la acele zidiri despre care zicem că sunt locuința lui Dumnezeu, la biserici. Sfințirea bisericii, ca a celei mai de frunte zidiri, s-a rezervat celui mai înalt demnitar bisericesc, arhierelui.

În zilele mai de aproape am avut fericirea a fi martor la îndeplinirea unui atare act. S-a îndeplinit aceasta în comuna bisericească greco-ortodoxă Coșna din tractul protoprezbiteral al Bistriței; și s-a îndeplinit prin Excelența Sa Părintele Arhiepiscop și Mitropolit Miron Românul.

Originea comunității Coșna, care este situată în creierii Carpaților nord-estici, nu se poate erua¹ cu certitudine. Între râurile Teșna și Coșna, din timpuri străvechi, s-a așezat o colonie căpătând diplome din partea principilor moldoveni. Această colonie, trăind în libertate, și, după natura locului, ocupându-se cu economia vitelor, s-a înmulțit încât astăzi numără peste 80 familii cu peste 400 suflete. Nu este mult de când această comunitate s-a organizat politicește și mai puțin de când este organizată bisericește. Politicește pe cât a stat districtul Năsăudului a aparținut acestui și fiindcă din proprietățile lor contribuie o parte însemnată în fondurile grănicerești, astăzi au drept grăniceresc. După desființarea districtului a rămas în comitatul Bistrița-Năsăud, la cercul administrativ Rodna.

Organizațiunea bisericească s-a început cu școala, susținând singură un învățător, iar în cele pure bisericești administrată fiind de către parohul comunității învecinate, Candreni, pe teritoriul Bucovinei. Aceasta a ținut până la 1874 când, în 15 octombrie, pentru parohia Coșna a fost hirotonit preot clericul absolut Gregoriu Marica. Acest tânăr care promitea mult pentru națiune și biserică, cu talentul său, a organizat definitiv această parohie. Dar cea de frunte năzuință a sa a fost că în această comună să ridice lui Dumnezeu casă. Făcând început acestei lucrări, a continuat-o și, până în 1879, a adus-o aproape de sfârșit, rămânând a se lucra frontariul² și pictura dinlăuntru. Însă, o împrejurare tristă, mai dureroasă însă pentru văduva rămasă cu trei orfani, curmându-i viața, l-a sustras de la bucuria de a vedea lucrul început și sfârșit. Acest lucru, cu concursul poporului credincios, l-a continuat și dus la îndeplinire următorul său, parohul Sever Orban.

În anul acesta finită această zidire, după modelul bisericilor bucovinene în forma crucii, Excelența Sa Preasfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Miron a fost rugat ca să îndeplinească sfințirea. Excelența Sa a dat ascultare acestei rugări și ziua sfințirii a fost hotărâtă pe ziua de Rusalii. Pentru îndeplinirea acestui act, Excelența Sa, însoțit de părintele protosinghel Dr. Ilarion Pușcariu și Nicanor Frateș, apoi de diaconii Simion Popescu și Ioan Reu și de doi clerici, a plecat de la reședință marți în 11(23) mai. La Mureș-Vasarhely³ a fost întâmpinat de preoțimea tractului Mureș, iar la Reghin de protoprezbiterul Galaction Șagău. De venirea Excelenței Sale, înțelegând inteligența română din Bistrița și jur, au făcut pregătiri ca primirea Excelenței Sale să fie pe cât se poate de splendidă. La 13(25) mai, la marginea tractului protoprezbiteral, Excelența Sa a fost primit de părintele administrator protoprezbiteral Ioan Buzdug, iar la Sărățel de o deputațiune⁴ din Bistrița, în frunte cu judele de la tri-

¹ Evalua, a se ști.

² Catapeteasmă, iconostas, tâmplă.

³ Târgu Mureș.

⁴ Sensul de delegație.

Arhiepiscopul și Mitropolitul Miron Românul în fostul district al Năsăudului

bunal Ioan Mărginean. În Bistrița, unde Excelența Sa era așteptat de o mulțime de inteligență română, fără deosebire de confesiune, a fost primit de către protopopul greco-catolic al Bistriței Alexandru Silași, la ora 12,30. Aici, după ce Excelența Sa a primit deputațiunile diferitelor corporațiuni, a primit și o deputațiune de la Năsăud care a făcut Excelenței Sale invitația ca la reîntoarcere să binevoiască a onora cu Înalta prezență și Valea Someșului (Mare, s. n.) și, în special, Năsăudul. După banchetul dat în onoarea Excelenței Sale din partea inteligenței române, la ora 6 calea s-a continuat spre Bârgău. Când Excelența Sa a pus piciorul pe pământul grăniceresc a fost salutat de parohul din Borgo-Prund¹, Teodor Vărăjmaș, în fruntea inteligenței de pe Valea Bârgăului. După ce noaptea fu petrecută în casa părintelui administrator protoprezbiteral, vineri în 14(26) și-a continuat calea. Pe Valea Bârgăului, Excelența Sa a fost primit foarte pompos din partea preoțimii și poporului, - a vizitat bisericile și a luat informații asupra stării învățământului. O deosebită primire, cu poartă triumfală pe care sta scris „Mulți ani stăpâne”, i s-a făcut în Borgo-Prund. Aici aștepta mulțime înghesuită de popor și între salve de treascuri², Excelența Sa a fost salutat în un ton sonor de parohul locului. A vizitat biserica, școala normală și casa parohială. După ce a primit întâmpinările preoților și poporului greco-catolic din Borgo-Tiha³ și Borgo-Mureșeni⁴, pe Pasul Bârgăului și peste carpați și-a continuat calea și, parcurgând o parte a teritoriului bucovinean, la ora 6 și un sfert seara, între trasul clopotelor, condus de un banderiu de călăreți, Excelența Sa a fost primit de poporul parohiei Coșna, condus de parohul local Sever Orban.

Actul sfințirii bisericii după ritualul oriental s-a început sâmbătă după amiază cu priveghere, s-a continuat Duminică și s-a sfârșit la ora 13,30. La sfințire, Excelența Sa a fost asistat, afară de părintele protosinghel, încă de 4 preoți din arhidieceză și de 2 din Bucovina (Dorna⁵ și Dorna Candreni). Cântările au fost executate de profesorul și catihetul gimnazial Grigore Pletosu din Năsăud care, invitat anume din Bistrița, a făcut parte din suita Excelenței Sale. Biserica este ridicată din lemn, după numărul sufletelor, este spațioasă, este bine aranjată, frontariul este întru toate întocmit după tipic și pictura foarte bine executată. La acest act s-au adunat o mare mulțime de privitori din toate părțile: din Bucovina, Moldova, din Ardeal (Ilva Mare, Rodna, Șanț, Sângeorgiu, Chintelnic, etc.). În onoarea Excelenței Sale s-a dat din partea populației din Coșna un banchet în casele parohiale.

În aceeași zi, la ora 4, 30 (după amiază, s. n.) s-a început calea și continuat până la Borgo-Prund unde Excelența Sa, iarăși a fost primit în un mod strălucit. A primit cuartir⁶ în casele parohului Teodor Vărăjmaș, opidul a fost seara iluminat.

A doua zi de rusalii, cu o asistență numeroasă, Excelența Sa a săvârșit Sfânta Liturghie în spațioasa și pompoasa biserică din Borgo-Prund. Atât aici, cât și în Coșna s-au îndeplinit mai multe hirotoniri și hirotesiri. Așa, în Coșna, a primit diaconatul clericul Vasile Bălan și a fost hirotesit duhovnic parohul Sever Orban. În Borgo Prund a primit diaconatul clericul Leon Buzdug, a fost hirotesit protodiacon Simion Popescu și duhovnici capelanul Simion Monda și preotul Pavel Beșa. Excelența Sa a adresat o pastorală către poporul adunat și îndesuit în spațioasa biserică, a cărei obiect a fost cultivarea virtuților teologice, a credinței, nădejzii și dragostei creștinești, care formează tema vieții noastre creștine.

După prânzul strălucit în casele părintelui Vărăjmaș, care s-a aflat întru toate la înălțimea chemării sale și la care au luat parte peste 40 inteligenți din Valea Bârgăului, calea a fost continuată spre Bistrița, deși programa era deja făcută, ca peste Sângeorgiu să se atingă Valea Someșului unde pregătirile de primire erau făcute, marți, a treia zi de Rusalii după ce Excelența sa a vizitat bisericile din Blașfalăul Superior și Inferior⁷, a binevoit a onora cu prezența sa și Năsăudul.

¹ Prundu Bârgăului.

² Tunuri mici, primitive, folosite în trecut pentru a produce focuri de artificii sau pocnituri la petreceri, la serbări, etc.

³ Tiha Bârgăului.

⁴ Mureșeni Bârgăului.

⁵ Este vorba de Vatra Dornei.

⁶ Gazdă.

⁷ Blăjenii de Sus și de Jos.

Arhiepiscopul și Mitropolitul Miron Românul în fostul district al Năsăudului

La ora 2 Excelența, după ce la marginea cercului a fost întâmpinat de pretorele cercului Nicolae Rus, sub poarta triumfală, la marginea opidului a fost primit de poporul năsăudean condus de primarul Iacob Prădan; de aici printre spalierul de studenți de la toate institutele, condus la cuartirul desemnat în edificiul vicarial. Aici a fost primit de directorul gimnazial Ioan Ciocan cu o cuvântare în care, făcându-se istoricul grănicerismului, s-a arătat și pus în vedere cum că acest popor știe onora, prețui și venera pe prelații săi și cum că, conservând simțămintele nestricate românești, abstrăgând de la orice deosebiri confesionale, are pietate către dâșii. Și aici Excelența Sa a binevoit a primi diferitele corporațiuni. La ora 4, la banchetul aranjat în onoarea Excelenței Sale, după o programă specială, au luat parte mai mult de 60 inteligenți din loc. S-au ridicat toaste pentru Maiestatea Sa din partea Excelenței sale; pentru Excelența sa de dl. Ioachim Mureșan; pentru năsăudeni, apoi pentru Episcopatul greco-catolic iarăși de către Excelența sa, pentru suita Excelenței Sale de directorul Ciocan, iar pentru conlucrarea în armonia și buna înțelegere a prelaților românești în interesul bisericii, a școlii și națiunii, din partea d-lui Dr. Constantin Moisil.

După prânz, Excelența Sa a binevoit a vizita așezămintele de cultură de la Gimnaziu (cabinetul natural, sala de desen, etc.), a mai vizitat și biserica care acum se zidește.

La cina dată din partea d-lui prof. dr. Constantin Moisil, pe lângă Excelența Sa și membrii suitei, au fost întrunite numai somitățile.

A doua zi, miercuri, Excelența sa, însoțit până în Chiuza de un număr de inteligenți din Năsăud, pe calea către Dej, a părăsit Năsăudul. La despărțire, precum și peste tot în simpaticele convorbiri, Excelența sa a dat expresie unei depline satisfacții. Și nici că se putea altminterlea, deoarece primirea făcută a purces singur și numai din respectul și pietatea pe care poporul românesc din valea Someșului Mare o are către prelații românești. Aceeași primire era în pregătire pe întreaga Valea Someșului în sus de la Năsăud, populația regreta mult că nu a avut fericirea a da Excelenței Sale onorul cuvenit¹.

Naszód

Állami népiskola — Staats Volksschule

NĂSĂUD: Școala Primară de Stat din Piața Centrală
Carte poștală editată de Stern Regina în 1917, necirculată
Colecția de fotografii Cornel Rusan

¹ *Telegraful Român*, Sibiu, Anul XXX, 1882, nr. 59, p. 234-235 (articolul poartă semnătura de Pletos, care nu poate fi altcineva decât Grigore Pletosu).

TABLOU NOMINAL

cu locuitorii români din comuna Mijlocenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

Alexandru DĂRĂBAN

Număr curent	Numele și prenumele	Născut în comuna	Ocupațiunea civilă	Gradul avut la miliție	A fost decorat	A luat parte la mișcări impuse de război			
						Chemat fiind			A fost refugiat
						La partea activă, ca soldat pe front	La partea sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc	Pentru a fi arestat sau internat	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Țala Ioan	Mijlocenii Bg.	plugar	soldat	-	X	-	-	-
2	Stanca Ștefan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
3	Țala Niculae	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
4	Mistic Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
5	Mistic Petre	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
6	Mistic Leon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
7	Sbârcea Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
8	Someșan Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
9	Platon Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
10	Ghița Ioan I. C.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
11	Ghița Ștefan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
12	Bota Gheorghe Colniță	idem	idem	plut.	-	X	-	-	-
13	Bota Axente Colniță	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
14	Bota Ioan Colniță	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
15	Șofrac Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Mijlocenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

16	Șofrac Constantin	Mijlocenii Bg.	plugar	caporal	-	X	-	-	-
17	Mistric Toader	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
18	Platon Livius	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
19	Monda Ioan	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
20	Șut Ioan	idem	idem	plut.	-	X	-	-	-
21	Șut Victor	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
22	Platon Dumitru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
23	Cristea Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
24	Platon Larion	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
25	Vânca Simion	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 1						25	-	-	-
26	Trifan Ioan	Mijlocenii Bg.	plugar	soldat	-	X	-	-	-
27	Guțiu Livius	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
28	Guțiu Vălean	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
29	Ghița Toma	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
30	Dan Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
31	Corciu Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
32	Corciu Toma	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
33	Platon Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
34	Bălăjan Irimie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
35	Monda Iacob	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
36	Cot Andreiu	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
37	Jauca Zaharie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
38	Șofrac Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
39	Șofrac Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
40	Șofrac Mașteiu	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
41	Corciu Leon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
42	Țarcă Leon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
43	Turja Ștefan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
44	Țarcă Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
45	Ciot Monda Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
46	Budăcean Dănilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
47	Budăcean Leon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
48	Someșan Ioan Buta	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
49	Ciot Monda Ioan	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
50	Bălăncan Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
51	Mistric Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
52	Trișcă Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
53	Ghița Andreiu	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
54	Ghița Nicolae I. G.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
55	Ghița Ioan	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 2						30	-	-	-
56	Ghița Vasile	Mijlocenii Bg.	plugar	soldat	-	X	-	-	-
57	Manga Pavel	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
58	Hulpea Ilie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
59	Bondriș Casian	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
60	Ghița Iacob	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Mijlocenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

61	Pop Ioan	Mijlocenii Bg.	plugar	soldat	-	X	-	-	-
62	Gănaș Ștefan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
63	Gănaș Precub	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
64	Holbură Dănilă	idem	idem	fruntaș	-	X	-	-	-
65	Pop Alexandru	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
66	Ciot Monda Andreiu	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
67	Ciot Monda Ilie	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
68	Ciot Monda Vasile	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
69	Guțiu Petru	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
70	Guțiu Toader	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
71	Andreica Victor	idem	idem	plut.	-	X	-	-	-
72	Andreica Ioan	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
73	Albu Ioan	idem	idem	plut.	-	X	-	-	-
74	Cot Toader	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
75	Terec Ioan	idem	idem	fruntaș	-	X	-	-	-
76	Cot Gheorghe a F.	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
77	Grigorescu Leon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
78	Bălăncan Clement	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
79	Cot Simion I. L.	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
80	Nap Dănilă	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 3						25	-	-	-
81	Jauca Iacob	Mijlocenii Bg.	plugar	soldat	-	X	-	-	-
82	Guțiu Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
83	Nap Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
84	Nap Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
85	Nap Toader	idem	idem	fruntaș	-	X	-	-	-
86	Hulpea Andreiu	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
87	Hulpe Chifor	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
88	Puțura Petre	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
89	Colniță Gheorghe	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
90	Colniță Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
91	Colniță Andreiu	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
92	Mânzat Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
93	Mânzat Gheorghe	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
94	Mânzat Axente	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
95	Moldovan Mihăilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
96	Zaharie Simion I. G.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
97	Beșa Constantin	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
98	Morar Pantilimon	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
99	Morar Vasile	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
100	Bălăncan Dănilă	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
101	Hogiu Dumitru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
102	Colniță Niculaie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
103	Bota Colniță Damastin	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
104	Vlasa Ioan	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Mijlocenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

105	Vlasa Vartolomei	Mijlocenii Bg.	plugar	sergent	-	X	-	-	-
106	Holbură Toader	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
107	Vrâncean Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
108	Someșan Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
109	Sucilea Simion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
110	Pop Toader	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 4						30	-	-	-
111	Pop Ioan	Mijlocenii Bg.	plugar	soldat	-	X	-	-	-
112	Moroșan Andreiu	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
113	Bodica Ștefan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
114	Trișcă Toader I. A.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
115	Vrâncean Larion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
116	Serețan Eliseu	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
117	Serețan Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
118	Vrâncean Leon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
119	Bența Petre	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
120	Vrâncean Dănilă a C.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
121	Vrâncean Dănilă I. C.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
122	Bondriș Petre	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
123	Colniță Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
124	Colniță Dumitru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
125	Vrâncean Moisa	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
126	Monda Leon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
127	Monda Anton	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
128	Monda Leonte	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
129	Nechita Gavril	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
130	Ruscău Macidon	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
131	Vlasa Chifor	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
132	Șofrac Larion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
133	Șofrac Macidon	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
134	Gănau Larion	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
135	Monda Gheorghe	idem	idem	plut.	-	X	-	-	-
136	Trișcă Ioan	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
137	Trișcă Grigore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
138	Sbârcea Ioan	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
139	Vrâncean Livius	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
140	Manarca Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 5						30	-	-	-
141	Mănarcă Eugen	Mijlocenii Bg.	plugar	caporal	-	X	-	-	-
142	Mănarcă Crăciun	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
143	Axente Gheorghe	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
144	Sbârcea Simion	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
145	Sbârcea Trifan	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
146	Vlasa Flore	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
147	Cozac Timofteiu	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
148	Ghița Niculaie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-

Tablou nominal cu locuitorii români din comuna Mijlocenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 ca parte activă, ca soldați pe front și ca parte sedentară, pentru servicii auxiliare sau mobilizat pe loc

149	Sbârcea Vasile	Mijlocenii Bg.	plugar	soldat	-	X	-	-	-
150	Holbură Damastin	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
151	Holbură Leon	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
152	Gănau Ilie	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
153	Corciu Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
154	Someșan Niculaie I. G.	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
155	Trifan Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
156	Zaharie Simion	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
157	Zaharie Ioan	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
158	Lazar Toader	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
159	Lazar Ioan	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
160	Mănarca Macidon	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
161	Urs Tanase	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
162	Someșan Flore	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
163	Cordovan Iacob	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
164	Urs Timofteiu	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
165	Cot Gheorghe	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
166	Platon Gheorghe	idem	idem	sergent	-	X	-	-	-
167	Cordovan Gavril	idem	idem	caporal	-	X	-	-	-
168	Pahone Ioan	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
169	Someșan Ilie	idem	idem	soldat	-	X	-	-	-
170	Someșan Dumitru	idem	idem	idem	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 6						30	-	-	-
171	Someșan Grigore	Mijlocenii Bg.	plugar	soldat	-	X	-	-	-
172	Sbârcea Ioan	idem	idem	plut.	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 7						2	-	-	-

RECAPITULAȚIE

TOTAL PAGINA 1	25	-	-	-
TOTAL PAGINA 2	30	-	-	-
TOTAL PAGINA 3	25	-	-	-
TOTAL PAGINA 4	30	-	-	-
TOTAL PAGINA 5	30	-	-	-
TOTAL PAGINA 6	30	-	-	-
TOTAL PAGINA 7	2	-	-	-
TOTAL GENERAL	172	-	-	-

Mijlocenii Bârgăului la 15 ianuarie 1922

Dănilă Turja – secretar cercual
Andrei Pohoța (Pohoța ?) – primar comunal
Ioan Guțiu – plugar

TABLOU NOMINAL

cu soarta locuitorilor români din comuna Mijlocenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

Numărul curent	Numele și prenumele	Soarta îndurată în timpul războiului						În urma decedatului sau dispărutului a rămas	
		Mort pe câmpul de luptă	Mort în temniță, prăbiegie, în spital în urma bolilor sau rănilor	S-a reîntors acasă			Dispărut	Văduvă	Numărul orfanilor
				Ca invalid	Rănit, bolnav, însă în prezent e sănătos	Deplin sănătos			
1	2	11	12	13	14	15	16	17	18
1	Țala Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
2	Stanca Ștefan	X	-	-	-	-	-	1	1
3	Țala Niculae	-	-	-	-	-	X	-	-
4	Mistic Grigore	-	-	X	-	-	-	-	-
5	Mistic Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
6	Mistic Leon	X	-	-	-	-	-	-	-
7	Sbârcea Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
8	Someșan Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
9	Platon Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
10	Ghița Ioan I. C.	-	-	-	-	X	-	-	-
11	Ghița Ștefan	X	-	-	-	-	-	1	5
12	Bota Gheorghe Colniță	-	-	-	-	X	-	-	-
13	Bota Axente Colniță	-	-	-	-	X	-	-	-
14	Bota Ioan Colniță	-	-	-	-	X	-	-	-
15	Șofrac Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
16	Șofrac Constantin	-	-	-	-	X	-	-	-

TABLOU NOMINAL
cu soarta locuitorilor români din comuna Mijlocenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

17	Mistric Toader	X	-	-	-	-	-	1	5
18	Platon Livius	-	-	-	-	X	-	-	-
19	Monda Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
20	Șut Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
21	Șut Victor	-	-	-	-	X	-	-	-
22	Platon Dumitru	X	-	-	-	-	-	-	-
23	Cristea Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
24	Platon Larion	-	-	-	-	X	-	-	-
25	Vânca Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 1		5	-	1	-	18	1	3	11
26	Trifan Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
27	Guțiu Livius	-	-	-	-	X	-	-	-
28	Guțiu Vălean	-	-	-	-	X	-	-	-
29	Ghița Toma	-	-	-	-	X	-	-	-
30	Dan Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
31	Corciu Ioan	-	-	X	-	-	-	-	-
32	Corciu Toma	-	-	-	-	X	-	-	-
33	Platon Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
34	Bălăjan Irimie	-	-	-	-	X	-	-	-
35	Monda Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
36	Cot Andreiu	-	-	-	-	X	-	-	-
37	Jauca Zaharie	-	-	-	-	X	-	-	-
38	Șofrac Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
39	Șofrac Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
40	Șofrac Mafteiu	-	-	-	-	-	X	-	-
41	Corciu Leon	-	-	-	-	X	-	-	-
42	Țarcă Leon	-	-	-	-	X	-	-	-
43	Turja Ștefan	X	-	-	-	-	-	1	3
44	Țarcă Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
45	Ciot Monda Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
46	Budăcean Dănilă	-	-	-	-	X	-	-	-
47	Budăcean Leon	-	-	-	-	X	-	-	-
48	Someșan Ioan Buta	-	-	-	-	X	-	-	-
49	Ciot Monda Ioan	-	-	-	-	-	X	1	-
50	Bălăncan Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
51	Mistric Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
52	Trișcă Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
53	Ghița Andreiu	-	-	-	-	X	-	-	-
54	Ghița Niculae I. G.	X	-	-	-	-	-	-	-
55	Ghița Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 2		2	-	1	-	25	2	2	3
56	Ghița Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
57	Manga Pavel	-	-	-	-	X	-	-	-
58	Hulpea Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
59	Bondriș Casian	-	-	-	-	X	-	-	-
60	Ghița Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
61	Pop Ioan	X	-	-	-	-	-	1	3

TABLOU NOMINAL
cu soarta locuitorilor români din comuna Mijlocenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

62	Gănău Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-
63	Gănău Precub	X	-	-	-	-	-	-	-
64	Holbură Dănilă	-	-	-	-	X	-	-	-
65	Pop Alexandru	-	-	X	-	-	-	-	-
66	Ciot Monda Andreiu	-	-	-	-	X	-	-	-
67	Ciot Monda Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
68	Ciot Monda Vasile	-	-	X	-	-	-	-	-
69	Guțiu Petru	-	-	-	-	X	-	-	-
70	Guțiu Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
71	Andreica Victor	-	-	-	-	X	-	-	-
72	Andreica Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
73	Albu Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
74	Cot Toader	-	-	-	X	-	-	-	-
75	Terec Ioan	X	-	-	-	-	-	1	3
76	Cot Gheorghe a F.	-	-	X	-	-	-	-	-
77	Grigorescu Leon	-	-	-	-	X	-	-	-
78	Bălăncan Clement	-	-	-	-	X	-	-	-
79	Cot Simion I. L.	-	-	X	-	-	-	-	-
80	Nap Dănilă	X	-	-	-	-	-	-	-
TOTAL PAGINA 3		4	-	4	1	16	-	2	6
81	Jauca Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
82	Guțiu Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
83	Nap Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
84	Nap Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
85	Nap Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
86	Hulpea Andreiu	-	-	-	-	X	-	-	-
87	Hulpe Chifor	-	-	-	-	X	-	-	-
88	Puțura Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
89	Colniță Gheorghe	-	-	-	-	X	-	-	-
90	Colniță Grigore	-	-	-	-	-	X	-	-
91	Colniță Andreiu	X	-	-	-	-	-	-	-
92	Mânzat Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
93	Mânzat Gheorghe	-	-	-	-	X	-	-	-
94	Mânzat Axente	-	-	-	-	X	-	-	-
95	Moldovan Mihăilă	-	-	-	-	X	-	-	-
96	Zaharie Simion I. G.	-	-	-	-	-	X	-	-
97	Beșa Constantin	-	-	-	-	X	-	-	-
98	Morar Pantilimon	-	-	-	-	X	-	-	-
99	Morar Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
100	Bălăncan Dănilă	-	-	-	-	X	-	-	-
101	Hogiu Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
102	Colniță Niculaie	-	-	-	-	X	-	-	-
103	Bota Colniță Damastin	-	-	-	-	X	-	-	-
104	Vlasa Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
105	Vlasa Vartolomei	-	-	-	-	X	-	-	-
106	Holbură Toader	X	-	-	-	-	-	1	-
107	Vrâncean Toader	-	-	-	-	-	X	1	2

TABLOU NOMINAL
cu soarta locuitorilor români din comuna Mijlocenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

108	Someșan Toader	X	-	-	-	-	-	1	2
109	Sucilea simion	-	-	-	-	X	-	-	-
110	Pop Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 4		3	-	-	-	24	3	3	4
111	Pop Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
112	Moroșan Andreiu	-	-	-	-	X	-	-	-
113	Bodica Ștefan	-	-	-	-	X	-	-	-
114	Trișcă Toader I. A.	-	-	-	-	X	-	-	-
115	Vrâncean Larion	-	-	-	-	X	-	-	-
116	Serețan Eliseu	X	-	-	-	-	-	-	-
117	Serețan Ioan	X	-	-	-	-	-	-	-
118	Vrâncean Leon	X	-	-	-	-	-	-	-
119	Bența Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
120	Vrâncean Dănilă a C.	-	-	-	-	X	-	-	-
121	Vrâncean Dănilă I. I. C.	-	-	-	-	X	-	-	-
122	Bondriș Petre	-	-	-	-	X	-	-	-
123	Colniță Ioan	X	-	-	-	-	-	-	-
124	Colniță Dumitru	X	-	-	-	-	-	-	-
125	Vrâncean Moisa	-	-	-	-	X	-	-	-
126	Monda Leon	-	-	-	-	X	-	-	-
127	Monda Anton	-	-	-	-	X	-	-	-
128	Monda Leonte	-	-	-	-	X	-	-	-
129	Nechita Gavril	-	-	-	-	X	-	-	-
130	Ruscău Macidon	X	-	-	-	-	-	-	-
131	Vlasa Chifor	-	-	-	-	X	-	-	-
132	Șofrac Larion	-	-	-	-	X	-	-	-
133	Șofrac Macidon	-	-	-	-	X	-	-	-
134	Gănau Larion	-	-	-	-	X	-	-	-
135	Monda Gheorghe	-	-	-	-	X	-	-	-
136	Trișcă Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
137	Trișcă Grigore	X	-	-	-	-	-	1	2
138	Sbârcea Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
139	Vrâncean Livius	-	-	-	-	X	-	-	-
140	Manarca Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 5		7	-	-	-	23	-	1	2
141	Mănarcă Eugen	-	-	-	-	X	-	-	-
142	Mănarcă Crăciun	-	-	-	-	X	-	-	-
143	Axente Gheorghe	-	-	-	-	X	-	-	-
144	Sbârcea Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
145	Sbârcea Trifan	X	-	-	-	-	-	1	4
146	Vlasa Flore	-	X	-	-	-	-	-	6
147	Cozac Timofteiu	X	-	-	-	-	-	1	3
148	Ghița Niculaie	-	-	-	-	X	-	-	-
149	Sbârcea Vasile	-	-	-	-	X	-	-	-
150	Holbură Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
151	Holbură Leon	-	-	-	-	X	-	-	-
152	Gănau Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-

TABLOU NOMINAL

cu soarta locuitorilor români din comuna Mijlocenii Bârgăului care au luat parte la Primul Război Mondial între anii 1914-1918 și urmările sale

153	Corciu Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
154	Someșan Niculaie I. G.	-	-	-	-	X	-	-	-
155	Trifan Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
156	Zaharie Simion	-	-	-	-	X	-	-	-
157	Zaharie Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
158	Lazar Toader	-	-	-	-	X	-	-	-
159	Lazar Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
160	Mănarca Macidon	-	-	-	-	X	-	-	-
161	Urs Tanase	-	-	-	-	X	-	-	-
162	Someșan Flore	-	-	-	-	X	-	-	-
163	Cordovan Iacob	-	-	-	-	X	-	-	-
164	Urs Timofteiu	-	X	-	-	-	-	1	4
165	Cot Gheorghe	-	-	-	-	X	-	-	-
166	Platon Gheorghe	-	-	-	-	X	-	-	-
167	Cordovan Gavril	-	-	-	-	-	X	1	5
168	Pahone Ioan	-	X	-	-	-	-	-	-
169	Someșan Ilie	-	-	-	-	X	-	-	-
170	Someșan Dumitru	-	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 6		2	3	-	-	24	1	4	22
171	Someșan Grigore	-	-	-	-	X	-	-	-
172	Sbârcea Ioan	-	-	-	-	X	-	-	-
TOTAL PAGINA 7		-	-	-	-	2	-	-	-

TOTAL PAGINA 1	5	-	1	-	18	1	3	11
TOTAL PAGINA 2	2	-	1	-	25	2	2	3
TOTAL PAGINA 3	4	-	4	1	16	-	2	6
TOTAL PAGINA 4	3	-	-	-	24	3	3	4
TOTAL PAGINA 5	7	-	-	-	23	-	1	2
TOTAL PAGINA 6	2	3	-	-	24	1	4	22
TOTAL PAGINA 7	-	-	-	-	2	-	-	-
TOTAL PAGINI 1- 7	23	3	6	1	132	7	15	48
TOTAL	172						15	48

Concluzii

Conform statisticii care a fost realizată de Societatea „ASTRA” din Sibiu la câțiva ani după terminarea războiului, Tabelul Nominal cu toți combatanții care au participat la Primul Război Mondial din localitatea Mijlocenii Bârgăului a fost întocmit de către primarul comunal Andreiu Pohoța (Pohoța ?), secretarul cercual Dănilă Turja și plugarul Ioan Guțiu la 15 ianuarie 1922.

În anii Primului Război Mondial (1914-1918) au fost mobilizați în Armata austro-ungară 172 de bărbați din localitatea Mijlocenii Bârgăului.

Combatanții au fost:

- 172 plugari;

Din totalul de 172 de bărbați:

- au murit pe câmpul de luptă: 23.

- morți în temniță, în pribegie, în spital, în urma bolilor și rănilor: 3.

- au fost dați dispăruți: 7.

În urma lor au rămas:

- 15 văduve

- 48 orfani.

S-au întors acasă:

- Deplin sănătoși: 132.

- Invalizi: 6.

- Răniți, bolnavi, dar deveniți sănătoși: 1.

Din punct de vedere al gradelor militare avem următoarea situație:

- Soldați: 123

- Fruntași: 3

- Caporali: 19

- Sergenți: 15

- Plutonier: 6.

Trebuie remarcat faptul că nici un combatant din Mijlocenii Bârgăului nu a fost decorat¹.

---

¹ Arhivele Naționale Sibiu, *Fond Astra - Tablou nominal despre locuitorii români care au luat parte la războiul din anii 1914-1918, județul Năsăud, comuna Mijlocenii Bârgăului*, ff. 100-102 (f.-v.) și 103 (f.) Despre aceste documente din Fondul Astra au mai scris: Andreea Dăncilă Ineoan, *Investigând Primul Război Mondial din perspectiva unei anchete interbelice*, în „Astra Sabesiensis”, Sebeș, 2016, nr. 2, pp. 193-202; Ioan Popa, Laurențiu Toma, Tetiana Popa, *Românii din comitatele Sălaj, Sibiu și Solnoc-Dăbâca în Primul Război Mondial*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2019, 323 p.; Tetiana Popa, Laurențiu Toma, Victor Sibianu, Rafael Țichindeleanu (coordonator Ioan Popa), *Românii din comitatele Bistrița-Năsăud, Ciuc, Mureș-Turda, Odorhei, Târnava Mare, Târnava Mică, Trei Scaune și Turda Arieș*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2019, 566 p; Alexandru Bucur, Vasile Mărculeț, *Participarea românilor din fostul județ Timiș-Torontal la Primul Război Mondial*, în „Revista Bistriței”, Cluj-Napoca, Editura Accent, XXXIII/2019, pp. 101-123.

VARIA

O carte de vizită a profesorului Emil Bălăi

Ion Radu ZĂGREANU

*„Ați fost și sunteți steaua luminoasă și călăuzitoare care, prin dâra de lumină lăsată, a rămas și rămâne neștearsă în memoria și conștiința celor pe care i-ați educat și instruit într-o viață întreagă dăruită școlii.”
(Mircea Mureșianu)*

O adevărată „carte de vizită” a profesorului rodnean Emil Bălăi este volumul „Lacrimi și aripi” (Editura „Cetatea Romei”, Baia Sprie, 2021). Autorul ni se dezvăluie în el în ipostazele care l-au consacrat ca: profesor, poet, eseist, cronicar, publicist și istoric literar, confirmând încă o dată că previziunile scriitorului Cornel Cotuțiu despre „Nucleul Rodna” („Minerva”, nr.71-72-73, Bistrița, 1997), închegarea unui „nucleu de referință pentru cultura cultă a zonei”, s-au confirmat. „Nucleul Rodna” a gravitat în jurul revistei „Rodna Veche”, devenită apoi „Cetatea Rodnei”.

Ca profesor (41 de ani de profesorat în Rodna) de limba și literatura română, Emil Bălăi își expune opiniile despre cultivarea limbii române în rândul elevilor, militează pentru promovarea lecturii acestora, în capitolul „Mult e dulce și frumoasă-limba și literatura română.” Profesorul se vrea un „Paznic de far” (Geo Bogza) al păstrării și al cultivării „limbii moștenite.” Împreună cu soția lui, Rodica Bălăi, ei întreprind demersuri care să asigure „comprehensiunea textului literar în gimnaziu”, îndrumă atent și cu har didactic lectura discipolilor din bănci, le prezintă acestora noua „Gramatică a limbii române” (2005), alte lucrări normative, indispensabile studierii limbii române. Semnalează elevilor manifestările nocive de „mutilare a limbii române”, prin împetrișarea neologică, de multe ori, nejustificată, prin „desantul prețiozității argoului”, convingându-i că „Respectul pentru noi înșine ni-l dovedim și prin felul în care prețuim limba strămoșilor noștri.”

Profesorul își demonstrează virtuțile didactice de interpretare a textului literar prin aplicații practice, exemplul edificator fiind studiul „Liviu Rebreanu, o viziune a ruralului”. Antrenat în cunoașterea operei rebreniene, va comenta și volumul „De la Ion al Glanetașului la Apostol Bologa. Doi eroi, două destine” (2017), al istoricului literar Săluc Horvat (fondator și director executiv al revistei „Nord literar”).

După o prezentare a vieții și activității profesorului Emil Bălăi, de către regretatul Conf. Univ. Dr. Mircea Mureșianu (fostul său elev), capitolul întâi al cărții se deschide cu un grupaj de versuri, poetul fiind autorul volumelor de poezii „Îngerul curgerii” (1993) și „Suflet – kilometrul zero” (2001). Ele continuă tematica versurilor din volumele semnalate. Descrierea naturii („Primăvară”, „Plouă în munți”, „În umbra munților”) atenuază tema sfârșitului: „Și m-aș întoarce în moarte apoi/ca într-o mirare uitată” („Primăvară”), îl coboară pe poet spre fericirile copilăriei: „Ne credem copii și râdem de ploi,” („Plouă în munți”). Contemplarea naturii este o cale de accedere spre Dumnezeu: „surăsul Lui/anulând singurătățile.” („În umbra munților”). Semnele unei plecări blagiene îl însoțesc permanent: „Semne sunt în orice parte/Ce mă încolțesc spre moarte.” („Istov în sacru”). Poetul se autodefineste mioritic: „lacrimă de Dumnezeu/Încolțită sub Ineu.” („Floare-de-colț”). Întâlnim și câte-

Ion Radu ZĂGREANU

va poezii în care ironia se împletește cu accentele critice la adresa „epocii” pe care o traversăm („Partidului-stat”, „Generații de sacrificiu”).

Poetul, aplecat peste „prăpastia din cuvânt” („Există un când”) simte suflarea din spate a timpului („Cum o mai duc”), trăiește intens „șovăiala” care precede așternerea cuvântului scris („Să nu mă cutremur”). Două poezii, „Semn” și „Cerc”, sunt traduse în limba germană. Iubirea („Cerc”) și acceptarea împăcării cu sine, sub ochiul divinității („Semn”) rămân reazemul continuării creației: „Și-mpacă-mă cu semn știut/Să-mi sting în rădăcini/căldura.” („Semn”).

În strânsă legătură cu profesiunea lui didactică sunt și articolele: „Reflexe istorice, antroponimice, ale principalelor ocupații, ale naturii și ale comunicațiilor în toponimia rodneană”, „Nume topice din hotarul localității Rodna Veche, județul Bistrița-Năsăud”, „Lexicul minier rodnean – origini și evoluție”. Ele valorifică lucrarea lui de licență „Lexicul comunei Rodna Veche”, coordonată de universitarul Romulus Todoran. Concluziile acestor studii confirmă „preponderența numirilor de origine latină în toponimia locală”, dovada „vechimii populației românești pe aceste meleaguri.” Terminologia minieră, foarte bogată, a variat în funcție de „originea specialiștilor” în domeniu. Interesante i se par cercetătorului cuvintele derivate și cele compuse, din terminologia minieră, precum și penetrarea numirilor miniere în lexicul comun.

Cele mai multe pagini îl pun în evidență pe cronicarul și pe istoricul literar Emil Bălăi. „Pietre în zidul cetății” prezintă unele personalități rodnene sau alogene, dar care au avut legături puternice cu Rodna. Ion Pop Reteganul „poposește cu tot folosul și la școala din Rodna, între anii 1886-1892”, împletind activitatea didactică cu cea de culegător de folclor. Autorul analizează „Limba și stilul scrierilor lui Ion Pop Reteganu” pe baza „Legendei Beneșului”, culeasă de Ion Pop Reteganul, în Rodna Veche. Elogiază „Dicționarul genealogic rodnean, 1690-1990” (2001) al învățătorului Silvestru Leontin Mureșianu, „împătimit al arhivelor și al bibliotecilor”, „coborât parcă „din stirpea vechilor dascăli iluminiști ardeleni.”, revenind și cu o cronică aplicată despre această lucrare. Îi prefățează acestuia și volumul „Alte file de istorie rodneană” (2004). Cu multă căldură este evocat regretatul Conf. Univ. Dr., Leontin Mureșianu, „figură emblematică a învățământului geografic bistrițean”, fost profesor la Rodna, colaborator la monografia Rodnei, căruia îi întocmește caracterizarea pentru acordarea titlului de Cetățean de Onoare al comunei Rodna, post-mortem, îi recenzează principala lui lucrare „Districtul Grăniceresc Năsăudean (1762-1851). Studiu de geografie istorică” (2001), concluzionând faptul că: „pornind din interese proprii imperialilor austrieci, instituția granițelor militare s-a transformat în timp într-o izbândă evidentă a populației românești majoritare de pe meleagurile noastre”.

Emil Bălăi scrie în special despre cărțile personalităților originare din Rodna sau care într-un fel sau altul au fost tangente cu Rodna. Profesorului și folcloristului Liviu Păiuș îi sunt dedicate multe pagini. Cronicarul literar este mândru că valorosul folclorist rodnean figurează în „Dicționarul etnologilor români. Autori. Publicații periodice. Mari colecții. Bibliografii. Cronologie” (2006) al lui Iordan Datcu. Recenzorul trece în revistă lucrarea profesorului Liviu Păiuș: „Folclorul Văii Rodnei. Partea I” (2002), volum punând în lumină „bogăția și arhaicitatea zonei etnofolclorice a Văii Rodnei.” Interesantă i se pare culegerea „Lacrimi și durere. Folclor din război” (2003), care valorifică scrierile în versuri ale unor soldați rodneni din cele două războaie mondiale, textele fiind recuperate de la familiile acestora. Perseverentul folclorist îi inspiră o altă cronică despre volumul „Someș, apă curgătoare. Folclor poetic din Valea Rodnei” (2003). Emil Bălăi recenzează și reeditarea „Poveștilor ardelenesti” (2003) ale lui Ion Pop Reteganul, de către Liviu Păiuș, ele fiind însoțite cu ilustrații ale lui Florian Mureșianu, pictor originar din Rodna. Tot Liviu Păiuș, împreună cu Solomia Păiuș, sunt autorii lucrării „Istoricul învățământului românesc din Rodna”(2004), ei „nemurind portretele” a peste 300 de dascăli care „au ostenit în școlile din Rodna.” Activitatea folcloristului Liviu Păiuș culminează cu lucrarea „Folclorul Țării Năsăudului” (2008), prezentată detaliat de către Emil Bălăi. Un „adevărat poem de peste o mie de pagini” (1124) închinat rodnenilor” este „Monografia comunei Rodna Veche” , Ediția a II-a (2014), realizată de același Liviu Păiuș, Emil Bălăi întocmindu-i și caracterizarea necesară primirii titlului de Cetățean de Onoare al Rodnei. Șirul folcloriștilor este întregit cu maramureșeanul Pamfil Bilțiu și cu profesorul Ioan Poenaru, autorul culegerii de folclor

O carte de vizită a profesorului Emil Bălăi

„Cine n-are dor pe luncă” (2003), în realizarea căreia el și-a antrenat și elevii săi din Lunca Ilvei.

Emoționate sunt paginile dedicate poetului și pictorului de sub „Sfânta Măgură”, Florea Gușă, plecat la ceruri prea devreme, grafica lui ilustrând copertele volumelor de versuri menționate ale lui Emil Bălăi.

„Lecții de viață și de morală creștină” prezintă Conf. Univ. Dr., preotul Octavian Pop, rodnean de origine, în volumul „Lumină pentru suflet. Meditații” (2004).

Emil Bălăi este încântat de lucrarea preotului Ilie Pioraș, „Memorandistul Gherasim Domide. Protopop al Bistriței” (2017), acesta fiind membru al delegației care a prezentat la Curtea imperială de la Viena, în 1892, un Memorandum al românilor transilvăneni, fiind condamnat apoi de autoritățile maghiare la doi ani și jumătate de închisoare.

Același preot Ilie Pioraș va evoca în lucrarea „Alexandru Baba (1893-1967). Protopop-vicar în slujba Bisericii și a neamului” (2014), „un vrednic misionar al BOR”, după ce în studiul precedentă l-a descris pe protopopul greco-catolic din Bistrița, Gherasim Domide

Când scrie despre cărțile de versuri ale prietenilor săi, Emil Bălăi se simte în largul lui. Recenzază volumele preoților – poeți Florin George Moldovan, (profesor de religie la Rodna), „Înger bolnav”, și cartea „Miercurea pe dinăuntru” (2006), a preotului din Lunca Ilvei, Vasile Cihărean.

Fostului contabil-șef de la IPEG Rodna, Ioan Cărășel, i se comentează volumele „Roua din cerneală” (2006) și „Pelerin printre stânci” (2012). Optând pentru structura tradițională a poeziei, acesta își afirmă cu tărie și mândrie obârșia lui de moț, îl evocă deseori pe Avram Iancu, eroul lui preferat. „Un poet al Cuvântului” este regretatul profesor de religie, măiereanul Sandu Al. Rațiu, poet publicist, prozator, autorul volumului „Arcadele timpului” (2015). Și el preferă structura clasică a poeziei, își consideră cuvintele poemelor sale, fragmente din „cuvântul tuturor începuturilor”.

Măiereanul Lazăr Avram (volumul „Dincolo de semne”, 2017) îmbină o profesiune științifică cu poezia, ancorând liric prin intermediul amintirilor spre edenul copilăriei.

Medicul stomatolog Grig Turda (volumul „Peregrin la fântână”, (2018), într-un „limbaj firesc și natural”, evocă vârsta copilăriei, dedicându-le poeme Fecioarei Marie și lui Isus Cristos.

Emil Bălăi scrie și despre cărțile profesorului de istorie, rodneanul Ioan I. Bureacă: „1918-2018 – Centenarul Întregirii Neamului și a României Mari” (2018) și „Unitatea – Întregirea Neamului Românesc – Doriri Cardinale ale Românilor” (2015).

Profesorul Emil Bălăi se bucură de ascensiunea profesională a foștilor săi elevi. Gabriela Violeta Domide îl invită la susținerea tezei sale de doctorat în domeniul filologiei.

Între evocarea pe care i-o face Mircea Mureșianu („În loc de CUVÂNT ÎNAINTE”) și postfața, un interviu realizat de Gherasim Solovestru Domide, redactorul cărții, se derulează conținutul volumului „Lacrimi și aripi”, el expunându-ne ipostazele personalității lui Emil Bălăi de: profesor, poet, istoric și critic literar, eseist, publicist.

Cartea „Lacrimi și aripi”, după propria mărturisire, sugerează „și suferința pentru greutățile inerente traiului pământesc, dar și nădejdea în mai binele posibil întotdeauna prin strădanie, prin efort neconținut în toate ale vieții.” Ea este și un elogiu „adus limbii române și slujitorilor ei”, o înfrângere a stării „de provincie” a „dascălului de țară”. El confirmă ceea ce afirma despre profesorul Ion Poenar din Lunca Ilvei, că și în mediul rural „trăiesc și muncesc și astăzi cărturari autentici, intelectuali de înaltă ținută culturală și umană”, vrednici urmași, continuatori demni ai suflului iluminist al Școlii Ardelene.

„Și-am să fiu când n-oi mai fi
Dor tăcut de ciocârlii,
Fir de iarbă în asfalt
Mirosind a cer înalt
Din tărâmul celălalt.”

(Emil Bălăi - *Floare-de-colt*)

ISBN 978-606-95044-8-2

EMIL BĂLĂI

LACRIMI ȘI ARIPI

EDITURA CETATEA ROMEI
2021

„Pr. Viorel Thira

– o viață sub acoperișul de azur al sufletului românesc de totdeauna” –

85 de ani de la nașterea preotului și publicistului maramureșean Viorel Thira.

O vitrină de carte

realizată la Sala de lectură carte curentă a Bibliotecii Județene din Baia Mare

Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI

*M-am dus la Teologie din două motive bine determinate.
În primul rând din dragoste față de Dumnezeu și Biserică,
iar în al doilea rând ca o reacție contra comunismului
atât de feroce în acele vremuri.*

(Pr. Viorel Thira)

*Sfinte țaran maramureșean, cad în genunchi în fața
ta, îți sărut mâna bătătorită de secure și de coarnea
plugului, și-ți cer să mă ierți dacă n-am putut exprima
în cuvinte comorile tale sufletești, adunate de veacuri,
sau din ce am spus nu are în întregime pecetea
frumuseții eterne. Îți iau mâna, mi-o ating de frunte și
te îmbrățișez.*

(Pr. Viorel Thira)

ISSN 2285-8229

ISSN-L 2285-8229